

miγada★

γυναικεία έκδοση ενάντια στις νέες πειθαρχήσεις ■■■■■ τεύχος #3 ■■■■■ καλοκαίρι '12 ■■■■■ τιμή 1,5 €

ΜΕ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΙ ΟΧΙ ΜΕ ΣΑΣΤΙΣΜΑ:
η υπόθεση των οροθετικών γυναικών κι εμείς

SILVIA FEDERICI
Για τη σεξουαλικότητα ως εργασία

ΤΟ ΣΕΞ ΣΑΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΡΟΜΟΥ:
πορνεία, επιδημία και δημόσια τάξη

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ με τη μαία Νατάσα Νησιούδη

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΟΥ ΤΟΤΕ: Μοδίστρες
κοκέτες, ξελογιάστρες... ή μήπως τολμηρές;

INFO CAFE: Mariarosa Dalla Costa
George Caffentzis νέα έκδοση από το αρχείο 71

Η μιγάδα είναι μια αυτόνομη ομάδα γυναικών από την Αθήνα, με αφετηρία το χειμώνα του 2009. Στόχος της είναι να αναδεικνύει και να κρατάει ζωντανά στο δημόσιο λόγο ζητήματα της κοινωνικής πραγματικότητας και της εκμετάλλευσης των γυναικών σήμερα.

Αυτό δεν είναι εύκολο, γιατί σε έναν κόσμο που διαρκώς αλλάζει (υποτίθεται προς την πρόοδο) επικρατεί ο καθησυχασμός ότι η κοινωνική θέση των γυναικών έχει βελτιωθεί. Αναλόγως φυσικά το πού κοιτάζει καθείς...

Μπορείτε να μας βρείτε στην κατάληψη του Αρχείου 71, γωνία Καλλιδρομίου και Ζωσιμάδων 7 στα Εξάρχεια (ανοικτά κάθε Πέμπτη 5-8μμ και Σάββατο 12-4μμ). Εκεί θα βρείτε (εκτός από εμάς) και όλο το έντυπο υλικό της ομάδας.

Το περιοδικό βγαίνει κάθε τρεις μήνες. Το βρίσκετε στα βιβλιοπωλεία Solaris, Ναυτίλος, Ελεύθερος Τύπος, Ελευθεριακή Κουλτούρα και στο κάτω περίπτερο της πλατείας Εξαρχείων.

Αν αυτά που διαβάσετε σας βάλουν σε σκέψεις, μη ντραπέτε να μας το πείτε! στο mail: omadamigada@yahoo.com

edito

«Κι εμένα; Εμένα ποιος θα με προστατέψει;»

Αισίως- ή μάλλον καθόλου αισίως- φτάνουμε στο τρίτο τεύχος του περιοδικού. Λέμε «καθόλου αισίως» λόγω της προφανούς κατρακύλας μας. Σύσσωμο το κράτος και τα αφεντικά του (επίδοξα ή εκπίπτοντα) επιτέθηκαν απροκάλυπτα σε οροθετικές, εκδιδόμενες, άστεγες γυναίκες. Δηλαδή στα πιο ευάλωτα κομμάτια της κοινωνίας μας, σε αυτά τα υποκείμενα που τόσο καιρό ήταν αόρατα, μόνο και μόνο για να ασχοληθεί το κράτος μαζί τους τώρα που μια τέτοια επιχείρηση χρησιμεύει. Το πιάσαμε το μήνυμα. Σε καιρούς κρίσης έτσι θα γίνεται η διαχείριση του όλο και διευρυνόμενου πάτου και περιθωρίου της ελληνικής κοινωνίας.

Μπορεί κανείς να μιλά γι' αυτή την επιχείρηση κοιτώντας μόνο τους κομβικούς παίχτες: τον Υπουργό, το κράτος, τους δικαστές, το Υπουργείο Υγείας και τους πορνοπελάτες. Αυτή η κριτική εναντίον τους έγινε. Όμως μάλλον δεν θα τιμούσε την παράδοση των γυναικείων κινημάτων το να μην βάλουμε στο μικροσκόπιο και τις πιο «αόρατες», τις λιγότερο έκδηλες κοινωνικές δυνάμεις που νομιμοποίησαν την επίθεση αυτή. Οι δυνάμεις αυτές είναι διάχυτες, ενσωματωμένες στα νοικοκυριά, αφορούν το διπλανό μας, και όχι κάποιο κέντρο εξουσίας.

Χωρίς λοιπόν την αποκρυπτογράφηση της θέσης που πήρε η φιγούρα γυναίκα-σύζυγος (ή μη) δεν θα αρκούσε να μιλήσουμε μόνο για τους κομβικούς παίχτες που προαναφέραμε. Γιατί οι κομβικοί παίχτες δεν παίζουν μόνοι τους μπάλα. Το αντίθετο, κολυμπάνε μέσα σε ένα περιβάλλον γόνιμο από όπου νομιμοποιούνται να εφορμούν κατά ορισμένων κομματιών του πληθυσμού. Αφουγκράστηκαν λοιπόν καλά τα «κέντρα εξουσίας» τα μηνύματα του κοινωνικού περιβάλλοντος -και κατάλαβαν ότι τους παίρνει. Η φιγούρα της απροστάτευτης συζύγου-φιλενάδας επικρότησε ή σιώπησε απέναντι σε αυτή τη βαρβαρότητα. Η επιχείρηση αυτή δε θα μπορούσε να σταθεί αξιοπρεπώς ως επιτυχημένη ιδέα στη δημόσια σφαίρα εάν η σύζυγος-φιλενάδα δεν συστρατευόταν στο σκοπό της διαίωσης της ελληνικής οικογένειας και συνάμα του έθνους.

Οι ανατριχιαστικές δηλώσεις που ακούσαμε μοιράζοντας την προκήρυξη μας «*Η διαπόμπευση γυναικών μας αφορά για χίλιους λόγους*» σε σταθμούς μετρό και σε νοσοκομεία της Αθήνας κυμαίνονταν: από μία κάποια γκρίνια του γιατί δεν έδειξαν τις φωτογραφίες του πελάτη, την διαδεδομένη μάλλον στάση του «καλά κάνανε στις οροθετικές», μέχρι και σκληρές μεταφορές του τύπου «είναι σαν να έχεις δώσει σε μία από αυτές ένα πιστόλι και αυτές, αντί να το στρέψουν στον εαυτό τους, να το στρέφουν απέναντι σε δεκάδες άνδρες». Χοιρικά, οι αντιδράσεις των «απλών γυναικών» στο δρόμο μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες. Πρώτη η ενδοεμφυλο-πολεμική κατηγορία («γυναίκες ενάντια στις οροθετικές»). Δεύτερη η μισανθρωπική ή ολοκληρωτική κατηγορία («γυναίκες, ο σώζων εαυτό σωθήτω!>). Δηλαδή;

Η πρώτη κατηγορία μας είπε ότι θέλει να προστατέψει την οικογένειά της από τις οροθετικές, ότι καλά έκαναν και έβγαλαν τις φάτσες φόρα παρτίδα γιατί και «οι άνδρες πρέπει να ξέρουν». Τουτέστιν είπαν ότι αποδέχονται (ίσως και προτιμούν) την οποιαδήποτε μορφή εκμετάλλευσης των εκδιδόμενων αρκεί να είναι ο ανδρούλης τους και τα παιδάκια τους καλά. Για συμπάρσταση στο κοντινότερο φύλο ούτε κουβέντα, δεν πα να βιώνουν οι εκδιδόμενες αυτό που και οι ίδιες συχνά βιώνουν στο συζυγικό κρεβάτι! Εδώ έχουμε την δράση του γνωστού γυναικείου κόμματος «ο ανδρούλης μου». Οι φεμινίστριες για χρόνια μάχονται το κόμμα-δυστυχώς χωρίς σοβαρά αποτελέσματα. Η προστασία του οικογενειακού θεσμού είναι τόσο ολοκληρωτική στρατηγική που μας ξεπερνά. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν γυναίκες που θεωρούν δεδομένο ότι η συζυγική-μονογαμική συμφωνία εμπεριέχει το ότι ο άνδρας τους «εξασκεί το άθλημα» με εκδιδόμενες γυναίκες. Αλλά στην ίδια κατηγορία ανήκουν και εκείνες που παριστάνουν τα θύματα. Όπως μας είπε μία κυρία γύρω στα σαράντα «και εμένα ποιος θα με προστατεύσει; εμένα που ο άνδρας μου δε πάει με αυτές αλλά μπορεί παλιότερα, πριν τον γνωρίσω, να είχε πάει με μία που είχε πάει με έναν που είχε πάει με μολυσμένη πόρνη;». Η κυρία παρόλο που δεν αναγνωρίζει ότι ο άνδρας της το εξασκεί το σπορ σίγουρα παραδέχεται ότι κάποιος στο στενό φιλικό του κύκλο το κάνει. Μία ή άλλη πάντως το κόμμα επιλέγει να το κάνει με τον φίλο της.

Η δεύτερη κατηγορία είναι γέννημα-θρέμα των ελληνικών 90s. Σεξ με τους πάντες σε ένα πλαίσιο ατομισμού, έλλειψης εμπιστοσύνης και ο καθένας για την πάρτη του. Και όταν σκουρύνουν τα πράγματα, είμαστε όλοι εναντίον όλων. Πρόκειται για τις γυναίκες που ήθελαν να δημοσιευτούν και οι φωτογραφίες των πελατών. Εάν κοιτάζει κανείς λίγο πίσω από τις γραμμές των δηλώσεών τους, υπονοείται ότι η σύμβαση των σεξουαλικών σχέσεων είναι μία σύμβαση που δεν εμπεριέχει την εμπιστοσύνη. Οι γυναίκες αυτές λένε έμμεσα ότι δεν διατίθενται να θέσουν θέμα εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας στους σεξουαλικούς τους συντρόφους, δεν διεκδικούν τέτοιους όρους για τη σεξουαλική τους ζωή. Παίρνουν ως δεδομένο ότι οι σχέσεις είναι ανταγωνιστικές και θα πρέπει σε κάθε περίπτωση καμία να είναι ετοιμοπόλεμη. Έτσι η στρατηγική «εναντίον όλων» καθίσταται η πιο αποτελεσματική. Και βέβαια ποιος θα καλύψει, ή καλύτερα, ποιος θα διαχειριστεί αυτή την έρημο κοινωνικών σχέσεων εμπιστοσύνης; Νιάου νιάου στα κεραμίδια κάνει το κράτος, όπως και ανέλαβε υπεύθυνα τη διαχείριση, με την εκστρατεία ενάντια στις οροθετικές. Ωραία λοιπόν, τώρα παρέα στο κρεβάτι θα μας κάνει και το κράτος με τους μπάτσους του. ●

UNDER
PRESSURE

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ ΑΠΟ ΤΑ ΨΙΛΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑΣ

7/4/2012 Πρόοδος στον καρκίνο των ωθηκών

Ελπίδες λένε ότι δίνει στις γυναίκες με προχωρημένο καρκίνο των ωθηκών ένα φάρμακο που εγκρίθηκε προσφάτως.

Πώς όμως να μην εξαεμιστούν οι ελπίδες μας μιας και το όνομα του νέου φαρμάκου δυστυχώς ακούει στο δίολου εύηχο όνομα «Μπεβασιζουμάμπη», το δε όνομα του επιστήμονα που μας το παρουσιάζει είναι Αριστοτέλης Μπάμιας (!!!);

Παρακαλούμε πολύ Mr Μπάμιας, να αφήσετε τις ωθηκές μας ήσυχες!!!

21/4/2012 Υγειονομική νάρκη στο κέντρο της αθήνας

« Το πρόβλημα είναι η ασθένεια (το AIDS) να μεταφέρεται μέσω της αδήλωτης πορνείας στην ελληνική οικογένεια» και την λύση στο πρόβλημα θα την δώσει το ΚΕΕΛΠΝΟ, αναφέρουν οι ειδικοί, σχεδιάζοντας την εκστρατεία επίθεσης εναντίον όσων περισεύουν. Ο υφυπουργός υγείας έκανε ιδιαίτερη αναφορά στα ανήλικα κορίτσια που εκδίδονται στο κέντρο της Αθήνας, δίνοντας έμφαση στο γεγονός πως έχουν σοβαρά προβλήματα υγείας.

Το γεγονός ότι υπάρχουν «πρόθυμοι οικογενειάρχες» που βιάζουν καθημερινά ανήλικες και ξερνάνε πάνω τους το μισογυνισμό τους, δεν δείχνει να ανησυχεί τον υφυπουργό. Αυτές, ας πρόσεχαν!

13/04/2012 «Ζούμε μέσα σε μια μικροβιακή σούπα!»

Το πανεπιστήμιο του Γέιλ, ερεύνησε και αποτίμησε τον όγκο του μικροβιακού φόρτου που επισωρεύει σε κλειστό χώρο ένας και μόνο άνθρωπος ο οποίος είναι –κρατηθείτε- 37 εκατομμύρια βακτήρια! Δεκαπέντε είδη βακτηρίων εντοπίστηκαν π.χ. στο χώρο, κυρίως στις μοκέτες των γραφείων των Αμερικανών γιάπιδων.

Η έρευνα βέβαια δεν είναι πλήρης καθώς δεν έλαβε υπόψη της κι άλλες μολυσματικές πηγές όπως τις κλιανιές, τα ρεψίματα και τις χλέπες που προσγειώνονται σε στυλ τρίποντου στα καλάθια αχρήστων των στρεσοσαρισμένων golden boys. Είμαστε σίγουρες ότι θα ανέβαζαν τον αριθμό των βακτηρίων στο κατακόρυφο αλλά ας μην τους πανικοβάλλουμε κι άλλο...

26/4/2012 Πρωταθλητές Ευρώπης στις πλαστικές επεμβάσεις

Οι Ελληνίδες σπάνε τα ρεκόρ των μπότοξ, οι Έλληνες τολμούν την επιμήκυνση πέους.

Επιτέλους! Ανακούφιση πρέπει να αισθάνεται η ανδρική κοινότητα (γκουχ!γκουχ!) αφού βρήκε την απάντηση στο αιώνιο ερώτημα «τι θέλουν οι γυναίκες». Αυτό το νέο είδος ερωτικού καλέσματος θα συμβάλει σ' έναν νέο ορισμό της λέξης «Γελοίοι»! Μένει να δούμε αν θα σκάει κι αυτοιών το πουλάκι τους από σκάρτη σιλίκονη...

26/4/2012 Καμπανάκι Λοβέρδου για λουκέτα σε νοσοκομεία

Ένα στα πέντα νοσοκομεία θα κλείσουν εντός του 2013, προέβλεψε ο πρώην υπουργός υγείας Λοβέρδος, τονίζοντας ότι κανείς δεν μπορεί να δώσει εγγυήσεις ότι όλες οι δομές του ΕΣΥ «θα παραμείνουν όρθιες». Μετά ήπιε μια γουλιά νερό και κουνώντας το δάχτυλο πρόσθεσε ότι οι δαπάνες υγείας έχουν εκτοξευθεί στα ύψη μιας και στους πολίτες αυτής της χώρας συνταγογραφούνται φάρμακα και γίνονται αξονικές τομογραφίες με ανεξέλεγκτο τρόπο...

Εμείς προτείνουμε για την αποσυμπίεση του κόστους, να πηγαίνουμε ήσυχα-ήσυχα να φοφήσουμε σπίτια μας ώστε η μόνη διαγνωστική εξέταση που θα χρειάζεται να γίνεται να είναι η νεκροψία. Ούτε εκνευρισμός στην ουρά για εξετάσεις, ούτε πόνος, ούτε αγωνία για τα ιατρικά αποτελέσματα...

Μα τι θα κάνουμε τώρα χωρίς Λοβέρδο;;;

24/4/2012 Τσιπ για μαθητές και σχολικά

Μετά τα λουκέτα στις πόρτες, τους security μέσα και έξω από τα σχολεία και τους προαύλιους χώρους, έρχεται το Σουηδικό Ινστιτούτο Μεταφορών να απειλήσει με τοποθέτηση μικροτσιπ σε κινητά και σχολικές τσάντες. Κοινώς να αναλάβει το έργο της επιτήρησης από τους αγχωμένους γονείς, να διασφαλίσει την ομαλή μετάβαση στα κλουβιά του καθημερινού δάωρου. Προφανώς αυτοί οι τύποι θεωρούν ότι η κοπάνια μπορεί να αποτραπεί μ' ένα μάτσο αλγόριθμους...

30/4/2012 «Αδικαιολόγητη η απόκρυψη της μόλυνσης»

«Εάν η γυναίκα αυτή, (η κοπέλα από την Ρωσία), υποβαλλόταν σε αγωγή το φορτίο του ιού στον οργανισμό της θα ήταν πολύ χαμηλό, όπως και οι πιθανότητες μετάδοσής του. Ακόμη όμως κι αν δεν συνεργαζόταν, ο γιατρός της θα είχε τη δυνατότητα να ενημερώσει το ΚΕΕΛΠΝΟ ώστε να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα». Τάδε έφη ο Γιώργος Φαρμακίδης διευθυντής στο νοσοκομείο Έλενα Βενιζέλου.

Η μορφή του γιατρού ως σωτήρα-μπάτσου...

4/5/2012 Δίωξη κατά των πέντε ιερόδουλων

Με αφορμή πρόσφατη υγειονομική διάταξη επιτρέπεται η υποχρεωτική αιμοληψία σε εργαζόμενες σε οίκους ανοχής ή σε πιάτσες που εκδίδονται και χρήστριες ναρκωτικών. Το ΚΕΕΛΠΝΟ σε συνεργασία πάντα με τους μπάτσους εξέτασε στο προηγούμενο χρονικό διάστημα (ενός έτους περίπου) 24.000 άτομα για να φτιάξουν το προφίλ της υγειονομικής βόμβας που είχαν προαναγγείλει καιρό πριν.

Η πολιτική διαχείρισης της δημόσιας υγείας με την συνεργασία μπάτσων και γιατρών μόνο καλές προθέσεις δεν έχει. Στη συνέχεια την σκυτάλη πήραν οι ανακριτές για να προφυλακίσουν 17 γυναίκες με την κατηγορία της βαριάς σκοπούμενης σωματικής βλάβης.

16/5/2012 Φορείς του AIDS εν- νέα πελάτες ιερόδουλων

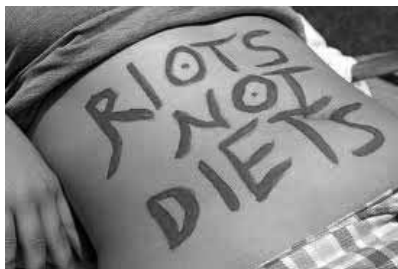
Πανικόβλητοι 8.000 πορνοπελάτες τηλεφωνούν στη γραμμή του ΚΕΕΛΠΝΟ αγωνιώντας για την κατάσταση της υγείας τους. Θα ηρεμήσουν όμως αρκετά γρήγορα, μιας και είναι συσπειρωμένοι και δεν πρόκειται να σταματήσουν να απαιτούν το καλό πορνικό «εμπόρευμα», να αλώνουν τα γυναικεία σώματα και να επιδεικνύουν το μισογυνισμό τους με κάθε ευκαιρία. Τους ευχόμαστε τα χειρότερα!

31/5/2012 Οι «τσούλες» αντιδρούν

«Τσούλα» χαρακτήρισε την Σάντρα Φλυν, φοιτήτρια νομικής στο πανεπιστήμιο του Τζωρτζτάουν, ο ραδιοπαρουσιαστής Ρας Λίμπο επειδή εκείνη υποστήριξε ενώπιον της βουλής των Αντιπροσώπων ότι εί-

ναι πολύ σημαντικό η γυναικεία αντίσλληψη να καλύπτεται από την υγειονομική ασφάλιση. Η επίθεση αυτή δεν είναι μόνο λεκτική μιας και στις ΗΠΑ δικαιώματα που υποτίθεται ότι είχαν κατακτηθεί, αμφισβητούνται με στόχο την πλήρη καταργήσή τους. Στο Κάνσας επιτρέπεται στους φαρμακοποιούς όχι μόνο να αρνηθούν να πουλήσουν σε μια γυναίκα αντισπληνικά που τους έχει συνταγογραφήσει ο γιατρός τους, αλλά να επικαλεστούν τις θρησκευτικές πεποιθήσεις τους και να μην της επιστρέψουν τη συνταγή με σκοπό να την εμποδίσουν να τα αγοράσει από άλλο φαρμακείο. Στην Τζόρτζια, προτείνεται να απαγγέλονται ποινικές κατηγορίες εις βάρος γυναικών που απέβησαν, αν δεν μπορούν να αποδείξουν ότι δεν προκάλεσαν οι ίδιες την αποβολή. Στην Αλάσκα και την Αριζόνα, μια έγκυος μπορεί σύντομα να χρειάζεται να υποχρεωτικά την άδεια των γονιών της ή του πατέρα του εμβρύου για να κάνει έκτρωση.

Ο καπιταλιστικός έλεγχος στα σώματα και την σεξουαλική συμπεριφορά των γυναικών, ήταν πάντα ένα ενδιαφέρον πεδίο πειραματισμού για τους επιστήμονες και τους πολιτικούς. Ειδικά η επιλογή της έκτρωσης εξακολουθεί να θεωρείται ηθικά κατακριτέα πράξη και παρέμβαση σ' ένα σώμα που δεν μας ανήκει από την στιγμή της σύλληψης και μετά. Τώρα που η διανοητική (κυρίως) και οικονομική κρίση προελαύνει, οι γυναικείες κατακτήσεις τίθενται στο στόχαστρο από τα απανταχού φασισταριά αυτού του κόσμου.

01/06/2012 Αναψυκτικά γιοκ στη Νέα Υόρκη

Ο δήμαρχος της πόλης έχει κηρύξει πόλεμο στη ζάχαρη και την παχυσαρκία. Η ζάχαρη που εμπεριέχεται στα αναψυκτικά είναι χειρότερη από την πρέζα και τα όπλα, αποφάνθηκε ο δήμαρχος της Ν.Υόρκης και αποφάσισε να απαγορεύσει την διάθεση αναψυκτικών στα φαστφουντάκια της πόλης. Ο δήμαρχος έχει αναγάγει την παχυσαρκία σε εθνικό πρόβλημα, πράγμα που δείχνει να το συμμαρτυρούν και οι δημότες του, μιας και για τρεις συνεχόμενες θητείες τον εκλέγουν. Ο διοικητομυρμιούχος επιχειρηματίας δήμαρχος λοιπόν αποφάσισε να τα βάλει με τα «καρτέλ» της ζάχαρης που δημιουργούν κυτταρίτιδα στα μπουτάκια και τις κοιλίτσες των ψηφοφόρων του... Προτείνουμε ως

τίτλο της επόμενης προεκλογικής καμπάνιας του δημάρχου το «Πίνεις ζουζού αλάτι; Είσαι ωραίος!».

5/6/2012 Κάλυμνος: μυστήριο με τον θάνατο 27χρονης

Τρίζει η καρέκλα των σεναριογράφων του CSI από τον ιατροδικαστή της Ρόδου ο οποίος δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο της αυτοκτονίας μιας και αποφάνθηκε ότι τις 18 μαχαιριές που δέχτηκε στο σώμα της η 27χρονη γυναίκα από την Κάλυμνο, τις προκάλεσε η ίδια στον εαυτό της κι όχι ο 40χρονος φίλος της! Τώρα αυτόν τον τύπο τον εμπιστεύονται οι μπάτσοι για να τους πει τι έγινε... Καταλαβαίνετε... Είμαστε σε καλά χέρια!

8/6/2012 Τεστ DNA βρίσκει 3.000 ασθένειες

Επιστήμονες προέβλεψαν τον γενετικό κώδικα αγέννητου παιδιού

Οι επιστήμονες θα μπορούν να διαπιστώσουν εάν ένα έμβρυο έχει προδιάθεση για οποιαδήποτε κληρονομική πάθηση, χρησιμοποιώντας βιολογικά υγρά και από τους δύο γονείς.

Οι εν λόγω εξετάσεις βέβαια δεν είναι ίδιες και για τους δύο. Ο μπαμπάς δίνει την πολύτιμη ρογάλα του και η μαμά κάνει εξετάσεις αίματος μιας και ως γνωστόν οι γυναικείες είναι φορείς όλων των «σοβαρών» κληρονομικών παθήσεων...

25/06/2012 Σατανάς vs Gay Pride Θεσσαλονίκης

Ο Άνθιμος ψέλλισε τα φασιστικά του «οι εκτροπές και διαστροφές στη ζωή των ανθρώπων οφείλονται σε σατανική ή ανθρώπινη παρέμβαση» πριν την πρώτη δημόσια εκδήλωση ομοφυλόφιλης υπερηφάνειας στη Θεσσαλονίκη, και τόνισε ότι η δημόσια εμφάνιση των ομοφυλόφιλων είναι απαράδεκτη «για τα ήθη και τα έθιμα της πόλης». Μάλλον θα εννοεί την ηθική (τάξη) του μαφιόζου πολιτικού κρατούμενου Μάκη Ψωμιάδη ή του Παναγιώτη Ψωμιάδη («η χούντα ήταν επανάσταση») ή το ήθος των μακεδονικών συλλαλητηρίων του '90 ή την εξόντωση των Εβραίων της Θεσσαλονίκης. Και μάλλον θα εννοεί την ηθική τάξη των κανίβαλων κατοίκων φασιστοχριστιανών που μαζεύτηκαν να τραμπουκίσουν την πορεία.

Όντως, είναι αδύνατο να κυκλοφορούν λεσβίες σε μία τέτοια πόλη...

Με σύστημα κι όχι με σάστισμα

η υπόθεση των οροθετικών γυναικών κι εμείς

Να τρέχουμε λαχανιασμένες πίσω από τα γεγονότα. Να γίνεται το σάστισμα, η αποστροφή αλλά και ο ομορτισμός (για μια μερίδα των διαμαρτυρόμενων) ο κινητήριος μοχλός των αντιδράσεων, και όχι η συνείδηση των εχθρικών μετώπων που στήνονται εναντίον μας εδώ και χρόνια και η αναγκαιότητα της σταθερής οργάνωσης ως μοναδική διέξοδος άμυνας. Ιδού κάποια σοβαρά ζητήματα που πρέπει να απασχολήσουν όσες νιώσαμε κατάπληξη και φρίκη για την επιχείρηση στο κέντρο της Αθήνας ενάντια σε γυναίκες άστεγες, τοξικοεξαρτημένες, πόρνες.

Προετοιμάστηκε στα βουβά το αστυνομικό σχέδιο εκκαθάρισης από τη λεγόμενη υγειονομική βόμβα; Όχι! Αναγγέλθηκε μήπως την τελευταία στιγμή ότι στόχος είναι και η αδήλωτη πορνεία; Όχι! Δουλεύτηκε υπόγεια το ιδεολόγημα της δημόσιας υγείας ως υπέρτατου αγαθού που επιβάλλει την πρόληψη, την αστυνομική επιτήρηση και την καταστολή όσων την απειλούν με τον τρόπο ζωής τους; Όχι! Όλα λοιπόν τα συστατικά στοιχεία του κατασταλτικού σχεδίου με στόχο τις οροθετικές γυναίκες ήταν εδώ και καιρό δημοσίως γνωστά, μπροστά στα μάτια όλων, στις στήλες των εφημερίδων, στις εξαγγελίες των αρμόδιων υπουργών, στην καθημερινή παρουσία των αστυνομικών μηχανισμών στους δρόμους και τις πλατείες της μητρόπολης, στην εμφανή στρατηγική στροφή που χαρακτηρίζει την πολιτική διαχείριση του πολυεθνικού προλεταριάτου στη χώρα τούτη. Ακριβώς επειδή όλα ήταν προσχεδιασμένα από το υπουργείο δημόσιας τάξης και υγείας με σύστημα και οργανωμένη προπαγάνδα -μιας και οι ιθύνοντες γνωρίζουν ότι απευθύνονται σε μια κατακερματισμένη κοινωνία πρόθυμη να βουτηχτεί ακόμη περισσότερο στον φόβο και τον ατομισμό- αναμενόμενο είναι ότι η φρίκη, ο αποτροπιασμός και οι εκκλήσεις για αλληλεγγύη είναι από μόνα τους ανεπαρκή μέσα εναντίωσης.

Ανεπαρκής είναι η συνήθης στάση που υπαγορεύει αντιδράσεις του τύπου «τι να κάνουμε τώρα για τις συγκεκριμένες συλληφθείσες γυναίκες». Είναι μια στάση που στο παρελθόν έχει παράξει μια πεπερασμένη αλληλουχία κινήσεων -από πρωτοβουλίες αλληλεγγύης, συγκεντρώσεις στα δικαστήρια, αφίσες και ανακοινώσεις καταγγελίας. Ταυτόχρονα όμως έχει θρέψει και μια συγκεκριμένη κουλτούρα: αυτήν την περιορισμένης ευθύνης και προσωρινής στρατεύσης που όταν η σκόνη των γεγονότων καταλαγιάσει αφήνει εφησυχασμένα τα υποκείμενα που κινητοποιούνται, με τρόπους του είδους «το χρέος το κάναμε, την υποχρέωση την βγάλαμε, πίσω λοιπόν στη ρουτίνα μας». Όμως αυτή η στάση μάς έχει κοστίσει ακριβά. Αποτέλεσμα είναι οι πολιτικές που εξακολουθούν να δουλεύουν ρολόι και υπαγορεύουν τις εκάστοτε κινήσεις, να παραμένουν άθικτες και ανάξιας για συστηματική ενασχόληση μαζί τους. Μοιραία λοιπόν, η απροθυμία να απαντηθεί το γιατί και πώς φτάσαμε ως εδώ, την ίδια στιγμή που η προθυμία για αλληλεγγύη π.χ. στα πρόσωπα των συγκεκριμένων γυναικών που διαπομπεύτηκαν μοιάζει να περισσεύει, οδηγεί σε ένα τσουβάλιασμα του είδους «κάθε αντίδραση θεμιτή, κάθε συμμαχία αποδεκτή». Πράγμα που με τη σειρά του καταλήγει συνήθως να αθρώνει και να δίνει άλλοθι στους ηθικούς αυτουργούς αλλά και συχνά δράστες του σύγχρονου φασισμού. Προσπαθούμε με άλλα λόγια να πούμε το εξής: θέλουμε και μιλάμε άραγε με τον ίδιο τρόπο που μίλησαν για το θέμα διάφορες μη κυβερνητικές οργανώ-

**ΚΙΝΔΥΝΟΣ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΟΡΟΘΕΤΙΚΕΣ
ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΜΙΣΟΓΥΝΗΔΕΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΡΑΤΣΙΣΤΕΣ**

Η επιτήρηση ετών των γυναικών ως εκδιδόμενες και φορέας του HIV από την αστυνομία και τους υγειονομικούς οργανισμούς, τον κράτος, είναι από τις πλέον βάρβαρες επιλογές εναντίον της κοινωνίας.

Γυναίκες εξετάζονται χωρίς τη συνειδητή τους. Κοινωνούνται τα στοιχεία και οι φωτογραφίες τους, απεικονίζονται ως φορητές και εν τέλει φυλακίζονται για να προστατευτούν οι άλλες κοινωνικές. Για πρώτη φορά κεντρικό σύνολο ρατσιστών και ομοφυλοφιλικών ομομορφιστών.

Πρόκειται για μια επίθεση που δοκιμάζει εμάς και χρόνια και καλλώνει τον δαχτύλο με την υποθήκευση προστασία της δημόσιας υγείας: το ιδεολόγημα της υγειονομικής βόμβας. Επιδιώκεται η μείωση εργατικού κόσμου και καταστολή, διακρίσεις πολιτικές ενάντια σε μεταναστες και μετανοήτριες και σίγουρα ενάντια σε γυναίκες εκδιδόμενες και τοξικοεξαρτημένες.

Στα χρόνια που έρχονται το κράτος το έθνος ο πάρος αυτής της κοινωνίας είναι να διασφαλιστεί. Γι' αυτό και επιβάλλει έναν πιο διεξοδικό εθνικισμό και τις τεχνικές μεθόδους να του επιτήρηση, υποβιβασμού και εν τέλει κλεισίματος αυτών που "περισσεύουν".

**ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ
ΜΙΚΡΟΦΩΝΙΚΗ**

Στ. Θεσσαίο, Σάββατο 26 Μαΐου 2012, 12:00 μεσημέρι

genderasphixia* μιγάδα QVzine
ομάδα γυναικών ενάντια στις κλειστές επιλογές www.qvzine.net

Η αφίσα που καλούσε στη συγκέντρωση που συνδιοργάνωσαν οι ομάδες gender asphixia, μιγάδα και QVzine.

**Οι έλληνες πορνοελάτες είναι πολύ τρομοκρατημένοι τύποι.
Μας τον φόβο και τον τρέφο εμάς και εμείς και πόλε χρόνο.**

**Χρηματοδοτούν αφίσες το δουλεμπόριο γυναικών.
Εκτονώνουν μέσα από το δίκιο του καλή όλα τους τα αμνημόνια.
Γαριές έθνος προσηλαστικό.
Αποστολή έθνος ανήλικες.
Απατούν δωρεάν πρόσφορο αίμα στις πιστώσεις.
Ταυθολογούν έθνος, στις πιστώσεις και δουλεμπόριο,
για το που βρίσκονται ανά την επικράτεια το καλό πορνοεμπόριο «εμπόρευμα».
Οι έλληνες πορνοελάτες είναι λαιμάρη και άπληστοι,
πράγματι πολύ τρομοκρατημένοι τύποι.**

Ταυτόχρονα όμως έχει θρέψει και μια συγκεκριμένη κουλτούρα: αυτήν την περιορισμένης ευθύνης και προσωρινής στρατεύσης που όταν η σκόνη των γεγονότων καταλαγιάσει αφήνει εφησυχασμένα τα υποκείμενα που κινητοποιούνται, με τρόπους του είδους «το χρέος το κάναμε, την υποχρέωση την βγάλαμε, πίσω λοιπόν στη ρουτίνα μας». Όμως αυτή η στάση μάς έχει κοστίσει ακριβά. Αποτέλεσμα είναι οι πολιτικές που εξακολουθούν να δουλεύουν ρολόι και υπαγορεύουν τις εκάστοτε κινήσεις, να παραμένουν άθικτες και ανάξιας για συστηματική ενασχόληση μαζί τους. Μοιραία λοιπόν, η απροθυμία να απαντηθεί το γιατί και πώς φτάσαμε ως εδώ, την ίδια στιγμή που η προθυμία για αλληλεγγύη π.χ. στα πρόσωπα των συγκεκριμένων γυναικών που διαπομπεύτηκαν μοιάζει να περισσεύει, οδηγεί σε ένα τσουβάλιασμα του είδους «κάθε αντίδραση θεμιτή, κάθε συμμαχία αποδεκτή». Πράγμα που με τη σειρά του καταλήγει συνήθως να αθρώνει και να δίνει άλλοθι στους ηθικούς αυτουργούς αλλά και συχνά δράστες του σύγχρονου φασισμού. Προσπαθούμε με άλλα λόγια να πούμε το εξής: θέλουμε και μιλάμε άραγε με τον ίδιο τρόπο που μίλησαν για το θέμα διάφορες μη κυβερνητικές οργανώ-

**ΤΡΟΜΟΣ ΕΙΝΑΙ
ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
ΠΟΡΝΟΠΕΛΑΤΕΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΤΟΥΣ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΣ!**

μιγάδα
ομάδα γυναικών
ενάντια στις κλειστές επιλογές
www.qvzine.net

Αφίσα από την μιγάδα που κολλήθηκε τις πρώτες ημέρες της εκστρατείας επίθεσης.

σεις (ένα παράδειγμα γι' αυτό αναφέρουμε στο διπλανό παράθεμα), που συν τοις άλλοις ξέρουμε πως στα χρόνια που έρχονται θα αναγορευτούν σε πρωταγωνιστές στη συγκάλυψη αλλά και την επιτήρηση της φτώχειας¹; Μπορούμε να συμπορευόμαστε με πρωτοβουλίες γυναικών που πρόσκεινται στο ΣΥΡΙΖΑ, όταν στην ατζέντα του κόμματος «το πρόβλημα των μεταναστών, της υγειονομικής βόμβας και η αναγκαιότητα των εμβολιασμών» είναι αναγνωρισμένα και αποδεκτά ζητήματα;

Ε λοιπόν αυτό που θα μείνει να μας κάνει παρέα, τώρα που ο θόρυβος καταλάγιασε, είναι ο υγειονομικός φασισμός. Η επιστράτευση της δημόσιας υγείας ως εργαλείο δημόσιας τάξης. Η μετατροπή των μηχανισμών υγείας σε αστυνομικούς μηχανισμούς με στόχο την καταγραφή, την επιτήρηση και την ποινικοποίηση όλων όσων βυθίζονται στη φτώχεια και την εξαθλίωση. Ο φασισμός χωρίς σβάστικα (πλέον και με σβάστικα...), που στοχεύει όχι μόνο τους μετανάστες, όχι μόνο τις γυναίκες του περιθωρίου, αλλά και πολύ περισσότερες και περισσότερους από τα κατώτερα στρώματα της ταξικής κοινωνίας. Οι απόψεις μας λοιπόν απέναντι σε αυτά τα σχέδια, οι απόψεις μας για το τι συμβαίνει στη χώρα τούτη, οι απόψεις μας για τον ρόλο και τις θέσεις της αριστεράς για τους μετανάστες, οι απόψεις μας για το τι είναι η πορνεία στην Ελλάδα τα τελευταία είκοσι χρόνια είναι που καθορίζουν το είδος και την ποιότητα της οργάνωσης ενάντια στα μέτωπα όπως αυτό που βρήκαμε μπροστά μας πρόσφατα. Αλλά έχουμε φτιάξει τέτοιες απόψεις; Έχουμε φτιάξει οργανώσεις; Ή περιμένουμε την επόμενη φρίκη «για να κάνουμε κάτι» και μετά να επιστρέψουμε πάλι πίσω στην καθημερινότητα έως ότου αρχίσει να απειλείται και αυτή;

Οι καιροί είναι ολότερα διαφορετικοί και κανείς από τους κρατούντες δεν πρόκειται να ρωτήσει πότε θα είμαστε προετοιμασμένες για την επόμενη σφαλιάρα. Εκτός αν αποφασίσουμε να αλλάξουμε εμείς. ●

ΥΓ: Στην πορεία που κάλεσε η Πρωτοβουλία Αλληλεγγύης στις Διωκόμενες Οροθετικές στις 6 Ιούνη δεν πήγαμε. Δεν είναι μόνον το γεγονός ότι οι διοργανώτριες, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, έκριναν μεν το ζήτημα ως πολύ σοβαρό αλλά προφανώς όχι τόσο ώστε να μπουν στον κόπο να κολλήσουν την αφίσα του καλέσματος στην πόλη (οπότε και αρκέστηκαν στο indymedia και τη μέθοδο του mailing list). Είναι κιόλας πως καταλαβαίνουμε ότι οι ιατρικές εξετάσεις ως μέθοδος αναχαίτισης του «προβλήματος» στις πιάτσες των ναρκωτικών και του πεζοδρομίου αποτελεί μια ιδέα που έχει απήχηση στην αριστερά. Μάλιστα, παραπλήσιες ιδέες έχουν προωθησει και μέλη της επιτροπής κατοίκων του 6^{ου} Διαμερίσματος Αθήνας που πρόσκεινται στο Σύριζα, όταν έναν περίπου χρόνο πριν συζητούσαν την εγκατάσταση των Πατρών χωρίς Σύνορα στην πλατεία Βικτωρίας με στόχο να κάνουν εμβολιασμούς σε μετανάστες. Ε! Είδαμε πού κατέληξαν αυτές οι λαμπρές ιδέες. Τελικά, ήρθε το ΚΕΕΛΠΝΟ παρέα με την ελληνική αστυνομία και την έκαναν τη δουλειά κομπλέ πακέτο.

Πράγματι, η δημόσια τάξη δεν είναι ό,τι κάτσει. Αμα λες για πρόβλημα, στο λύνουν οι μπάτσοι.

¹ Βλ. Μιγάδα, τεύχος 2 Από το new deal στις ΜΚΟ: η προνοιακή πολιτική ως μέθοδος διαχείρισης της εργασίας.

Πόσο Θετική Φωνή;

Δίπλα βλέπετε αυτούσιο ένα από τα κείμενα του Συλλόγου Οροθετικών Ελλάδας «Θετική Φωνή» με αφορμή τις συλλήψεις οροθετικών εκδιδόμενων. Ο Σύλλογος αποχώρησε από την Επιτροπή Κοινωνικού Διαλόγου του ΚΕΛΠΝΟ μετά τις συλλήψεις, όπως έκαναν και πολλές άλλες οργανώσεις (Πράξις, ΟΛΚΕ, Κέντρο Ζωής, Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών) όταν κατά τα λεγόμενά τους η επιχείρηση του ελληνικού κράτους πήρε άλλη τροπή και έτσι θέλησαν να κρατήσουν αποστάσεις. Το Μάιο σε δελτίο τύπου της η «Θετική Φωνή» με διακριτικό τρόπο αναγνώρισε την ομάδα Μιγάδα ως μία από τις συλλογικότητες που αντέδρασαν στις συλλήψεις. Όπως προαναφέραμε, αντιλαμβανόμαστε ότι αυτή η αναφορά εντάσσεται στα πλαίσια του «κάθε αντίδραση θεμιτή». Όμως θα θέλαμε εδώ να τραβήξουμε μια διαχωριστική γραμμή, καθώς οι πολιτικές μας θέσεις είναι ριζικά διαφορετικές. Σεβόμαστε ότι τα μέλη της οργάνωσης αναγνωρίζουν την επίθεση ενάντια στις οροθετικές ως επίθεση στους ίδιους και τις ίδιες. Παράλληλα όμως εδώ θέλουμε να σχολιάσουμε το κείμενο θέσεων της οργάνωσης («10 λόγοι για τους οποίους η ποινικοποίηση της μετάδοσης του HIV, εκτός των περιπτώσεων της σκοπούμενης και κακόβουλης μετάδοσης, είναι μία άδικη και αναποτελεσματική δημόσια πολιτική») προκειμένου να γίνουν ορατές κάποιες κατά τη γνώμη μας επικίνδυνες προσεγγίσεις και θέσεις της Θετικής Φωνής σχετικά με την εκστρατεία διαπόμπευσης.

Η αλήθεια είναι ότι διαβάζοντάς το κείμενο καταλάβαμε ότι οι αποστάσεις που πάρθηκαν από την κυρίαρχη αφήγηση της όλης υπόθεσης δεν ήταν τελικά και τόσο μεγάλες. Τρομάξαμε με το πόσο εύκολα η βίαιη επίθεση που δέχτηκαν οι οροθετικές μπορεί να φτιάξει ένα περιβάλλον τόσο ολοκληρωτικό που καθιστά αδιανόητο να βγει κανείς και να αμφισβητήσει ευθέως τα γεγονότα, να αμφισβητήσει το αστυνομικό δελτίο και μαζί με αυτό τις προθέσεις του κράτους. Η προσέγγιση του κειμένου θέσεων της Θετικής Φωνής μάς φαίνεται ότι υπονοεί εμμέσως, πλην πολύ σαφώς, ότι ήταν δίκαιο από μεριάς του κράτους και των δικαστικών μηχανισμών του να κατηγορήσει τις γυναίκες και την τρανς για βαριά σκοπούμενη σωματική βλάβη. Το σημείο που «κλείνει το μάτι» σε

αυτή τη θέση είναι μάλιστα στον τίτλο του κειμένου (εκτός των περιπτώσεων της σκοπούμενης και κακόβουλης μετάδοσης- η υπογράμμιση δική μας). Λέει δηλαδή ότι υπάρχουν και περιπτώσεις κακόβουλης μετάδοσης, χωρίς βέβαια να εξηγεί γιατί κάτι τέτοιο να συμβαίνει.

Είναι περιττό να πούμε πόσο η αυθαίρετη αυτή παραδοχή είναι βούτυρο στο ψωμί του Λοβέρδου, αλλά και στους σεξιστές αυτής της χώρας που υποστηρίζουν ότι η γυναίκες και οι ομοφυλόφιλοι είναι από τη φύση τους υστερόβουλοι, ανώμαλοι και διαβολικοί. Στο λόγο 1 του κειμένου η «Θετική Φωνή» αναφέρει ότι η δημόσια πολιτική που άσκησε αυτή τη φορά το ελληνικό κράτος «δεν απαντά στη δικαιολογημένη ανησυχία της κοινωνίας για την εξάπλωση του ιού». Από μεριάς μας, η «ανησυχία της κοινωνίας» δεν είναι άλλη παρά η ρατσιστική της θέση. Είναι θέση μάχης που παίρνει κομμάτι αυτής της κοινωνίας απέναντι σε αυτούς που αντιλαμβάνεται ως «εχθρούς» της γιατί απειλούν την οικογενειακή γαλήνη, την πολιτισμική καθαρότητα, την υγεία με όρους ευγονικής. Όπως θυμόμαστε όλες ανάλογες ανησυχίες υγειονομικού τύπου εμφανίστηκαν τα τελευταία χρόνια και στους κατοίκους του Αγίου Παντελεήμονα, αλλά και ευρύτερα στην ελληνική κοινωνία. Το διακύβευμα είναι να στοχαζόμαστε πότε αυτές οι «ανησυχίες» εμφανίζονται κάθε φορά στο δημόσιο λόγο και τι εξυπηρετούν. Την τελευταία πενταετία εξυπηρετήσαν τις σκούπες και τις απελάσεις μεταναστών, φέτος τις συλλήψεις άστεγων γυναικών και παλαιότερα τον στιγματισμό των διεκδικητικών και ορατών γκέι και λεσβιακών κοινοτήτων. Το «πρόβλημα» λοιπόν το δημιούργησε το κράτος για να γίνει πιο εύκολη η διαχείριση με όρους βίας των κοινωνικών ομάδων που για διάφορους λόγους «περισσεύουν» (από την παραγωγική διαδικασία, από τη διαδικασία απόκτησης οικογένειας κ.α.). Το κείμενο θέσεων συνεχίζει ότι η δημόσια αυτή πολιτική «δεν αποθαρρύνει κάποιον που σκόπιμα μεταδίδει τον ιό». Πάλι, αδυνατούμε να καταλάβουμε πώς ένας Σύλλογος Οροθετικών που, σύμφωνα με την ιστοσελίδα του, εργάζεται «για την κοινωνική αποδοχή, αλληλεγγύη και υποστήριξη των ομάδων αυτών ώστε να αντιμετωπιστούν οι παραβιάσεις της αξιοπρέπειας» αφήνει να αιωρείται ένα φάντασμα επικίνδυνου οροθετικού πάνω από τα κεφάλια της κοινωνίας που, χωρίς κανένα κίνητρο, θέλει να μεταδίδει τον ιό σε άλλους. Εύλογα αναρωτιέται κανείς πώς μία τέτοια θέση αποτελεί επαρκή αντιπαράθεση με το στίγμα που η ρατσιστική κοινωνία μας φοράει στους οροθετικούς. Τα φαντάσματα αυτά -δημιουργήματα του κράτους με ειδική σκοπιμότητα- πρέπει να εξοντώνονται κάθε στιγμή από τους *ghostbusters* εάν είναι να δούμε πραγματικά ποια είναι η αιτία της επίθεσης αυτής. ●

10

λόγοι για τους οποίους η ποινικοποίηση της μετάδοσης του HIV, εκτός των περιπτώσεων της σκοπούμενης και κακόβουλης μετάδοσης, είναι μια άδικη και αναποτελεσματική δημόσια πολιτική.

1. Δεν απαντά στη δικαιολογημένη ανησυχία της κοινωνίας για την εξάπλωση του ιού. Καμιά από τις περιπτώσεις εφαρμογής του δεν έχει συμβάλει στη μείωση της εξάπλωσης. Δεν αποθαρρύνει κάποιον που σκόπιμα μεταδίδει τον ιό και που ήδη δεν αποτρέπεται από την υπάρχουσα νομοθεσία που καλύπτει τέτοια αδικήματα.
2. Δυναμιζεί οποιοδήποτε ουσιαστική προσπάθεια γίνεται από την Πολιτεία, μιας και αποθαρρύνει τη συχνή εξέταση ή επιμελή θεραπεία των οροθετικών. Δημιουργεί μια κουλτούρα τρόμου και απορυθμίζει τις σχέσεις οροθετικών και νοσηλευτικού προσωπικού.
3. Στιγματίζει τα οροθετικά άτομα σε όλα τα επίπεδα της ζωής τους και τροφοδοτεί το φόβο και την άγνοια. Δημιουργεί μύθους και καλλιεργεί τις διακρίσεις.
4. Ειδικά για τις περιπτώσεις των γυναικών, η ποινικοποίηση της μετάδοσης του ιού γενικεύει τις διακρίσεις που οι γυναίκες υφίστανται στη ζωή τους, και τροφοδοτεί την περιθωριοποίηση. Δεν λαμβάνει δε υπόψη ότι σε πολλές περιπτώσεις η σεξουαλική επαφή είναι χωρίς τη θέληση τους ή καθορισμένη από τον άνδρα.
5. Ο τρόπος που συντάσσονται συνήθως τέτοιες νομοθεσίες είναι τόσο ασαφής και γενικός που μπορούν να ποινικοποιήσουν ουσιαστικά συμπεριφορές, πράξεις ή σχέσεις που δεν είναι ούτε παράνομες, ούτε ανήθικες.
6. Όπως και να συνταχτεί τελικά η νομοθεσία είναι σίγουρο, δεδομένου του δικαστικού μας συστήματος και του τρόπου λειτουργίας της Πολιτείας, ότι θα εφαρμοστεί επιλεκτικά, άδικα και αναποτελεσματικά.
7. Υπάρχουν καλύτερες νομοθεσίες που μπορούν να αντιμετωπίσουν εγκλήματα μεταξύ των οποίων μπορεί να είναι και η μετάδοση του ιού με δόλο. Είναι εξαιρετικά σπάνιες οι περιπτώσεις όπου συνειδητά κάποιος μεταδίδει τον ιό και αυτές οι περιπτώσεις καλύπτονται ήδη από σχετική νομοθεσία.
8. Η ποινικοποίηση της μετάδοσης, εκτός που περιθωριοποιεί τα οροθετικά άτομα, «περιθωριοποιεί» και τις πραγματικές προκλήσεις της μετάδοσης του ιού. Αποθαρρύνει την έγκαιρη διάγνωση, την αποτελεσματική περίθαλψη, την έγκαιρη ενημέρωση, τη χρήση μέσων προφύλαξης, καθώς και την άρση του στιγματισμού που συνοδεύει τα οροθετικά άτομα.
9. Ο χρόνος και η εργασία που θα καταναλωθεί για τον σχεδιασμό, ψήφισμα και υλοποίηση της νομοθεσίας, πρέπει να αξιοποιηθεί με τη τροποποίηση υπάρχουσας νομοθεσίας που στέκει εμπόδιο στις ουσιαστικές προσπάθειες για τον περιορισμό της μετάδοσης του ιού.
10. Η οποιοδήποτε νομοθεσία δεν μπορεί να μην λαμβάνει υπόψη θεμελιώδεις αρχές και οικουμενικές αξίες. Η ποινικοποίηση της μετάδοσης είναι ανήθικη και καταπάτα τα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΡΟΘΕΤΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ

Θετική Φωνή
άνθρωποι+HIV

www.positivevoice.gr

Αγ. Αναργύρων 13, 10554, Αθήνα
Τ: 210 88 27 572, F: 211 80 01 051

E-mail: (1) info@positivevoice.gr (2) nikola@positivevoice.gr

προσαρμογή στα ελληνικά από το κείμενο
"10 reasons why criminalization of HIV exposure or transmission is bad public policy"

Συνέντευξη με τη μαία Νατάσα Νησιούδη

Η παρακάτω συνέντευξη έρχεται ως συνέχεια της ενασχόλησης μας -βλ. τεύχη 1 & 2- με ζητήματα που αφορούν τις αναπαραγωγικές δυνατότητες των γυναικών. Η συζήτηση με την μαία Νατάσα Νησιούδη έλαβε χώρα σε μια μικρή επαρχιακή πόλη. Από την εμπειρία της, είτε δουλεύοντας ως ιδιώτης με ελληνίδες γυναίκες, μικρομεσαίων στρωμάτων, είτε με σύμβαση σε επαρχιακά νοσοκομεία και ιδιωτικές κλινικές, μας δίνει μια αποκαλυπτική εικόνα όσον αφορά καταρχήν το ιατρικό κομμάτι της εγκυμοσύνης και του τοκετού – μαζί με πολλά πράγματα που βοηθούν να γνωρίζεις μια γυναίκα που ενδιαφέρεται να κάνει παιδιά. Όπως θα δούμε, στην καλύτερη περίπτωση μιλάμε για εμπόριο και στη χειρότερη για σφάξιμο! Κατόπιν, μας δίνει μια εικόνα για το θέμα “κάνω παιδιά” στην Ελλάδα που -ως γνωστόν- είναι φορτωμένο με μπόλικη μικροαστική νοοτροπία, συμβολισμούς και επενδύσεις. Σ’ αυτό το πλαίσιο, οι γυναίκες καλούνται να παίξουν αυτόματα τον ρόλο της “μητέρας”.

“Για τους γιατρούς είναι πιο εύκολο να κάνουν μια καισαρική τομή...”

Μιγάδα: Θέλεις να κάνεις μια σύντομη περιγραφή της δουλειάς σου;

Νατάσα: Μια μαία κάνει μαθήματα ανώδυνου τοκετού. Τα μαθήματα αυτά σκοπό έχουν να προετοιμάσουν την έγκυο γυναίκα συναισθηματικά και σωματικά για τον τοκετό και αποτελούνται από το θεωρητικό και το βιωματικό μέρος. Το θεωρητικό περιλαμβάνει τα στάδια του τοκετού, τις ενδείξεις τοκετού, τον ρόλο της ψυχολογίας στην διάρκεια της εγκυμοσύνης και του τοκετού, τις μεθόδους ανακούφισης από τον πόνο, το θηλασμό. Το βιωματικό περιλαμβάνει ασκήσεις αναπνοής, ασκήσεις εκγύμνασης του περινέου και άλλων μυϊκών ομάδων, θέσεις και στάσεις στον τοκετό. Τα μαθήματα γίνονται σε συνεδρίες κατ’ οίκον.

Εκτός από τα μαθήματα, η μαία παραβρίσκεται και στον τοκετό εφ’ όσον βέβαια το θελήσει η γυναίκα. Μπορεί η παρακολούθηση της επιτόκου (γυναίκα που πρόκειται να γεννήσει) να ξεκινά από το σπίτι και να συνεχίζεται στο νοσοκομείο ή την κλινική. Στο στάδιο της διαστολής του τραχήλου η μαία εκτιμά την διαστολή με κολπική εξέταση, καταγράφει με Doppler το μωρό και όταν υπάρχουν προϋποθέσεις, υπάρχει δηλαδή επαρκής διαστολή, μαζί με την επίτοκο πηγαίνει στο νοσοκομείο ή την κλινική όπου θα γεννήσει. Αργότερα στο στάδιο της λοχείας η μαία δείχνει στην γυναίκα τις τεχνικές του θηλασμού και αντιμετωπίζει τυχόν προβλήματα όπως υπερφόρτωση των μαστών και πληγωμένες θηλές.

Μιγάδα: Αυτό του τύπου η υποστήριξη που περιγράφεις είναι καινούργια πρακτική στη μαιευτική;

Νατάσα: Όχι, και παλιότερα γινόταν από μαίες που δούλευαν ως ελεύθεροι επαγγελματίες συχνά σε συνεργασία με κάποιο γιατρό – μαιευτήρα. Το καινούριο είναι ότι οι μαίες προσπαθούν να δουλέψουν μόνες, δηλαδή να αναλάβουν τοκετούς στο σπίτι. Πχ. στην Αγγλία οι μαίες είναι αυτές που κάνουν τους τοκετούς. Εδώ δεν γινόταν αυτό. Τα τελευταία χρόνια όμως υπάρχει αυτή η τάση, να γίνεται ο τοκετός από την μαία στο σπίτι.

Μιγάδα: Από τον νόμο καλύπτεσαι για να κάνεις τοκετό στο σπίτι;

Νατάσα: Φυσικά. Η μαία όμως είναι υπεύθυνη μόνο

για τη φυσιολογία του τοκετού. Δεν μπορεί και δεν πρέπει να παρακολουθήσει καμιά περίπτωση παθολογικής εγκυμοσύνης.

Μιγάδα: Πάντως μέχρι και τη δεκαετία του ‘70, βαριά – βαριά, η μαία έρχονταν στο σπίτι -η λεγόμενη μαμή- και ξεγεννούσε τις γυναίκες. Πως άλλαξε και οι γυναίκες ζήτησαν να πάνε σε νοσοκομείο για να γεννήσουν;

Νατάσα: Στα πλαίσια της εξέλιξης της ιατρικής και της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου εμποδίστηκε ότι για να ελαχιστοποιηθούν τα ποσοστά θανάτων είναι καλύτερο να τους παρακολουθεί γιατρός. Βέβαια, ας μην ξεχνάμε, ότι η χρήση του εμβρυολογικού -ένα εργαλείο που είχε εμφανιστεί τον 16ο αιώνα και ενώ όλοι οι τοκετοί γινότουσαν από τις μαίες- έγινε επιτρεπτή μόνο από τους άντρες. Έτσι οι μαίες σταδιακά παραγκωνίστηκαν. Και εφόσον η επιστήμη εξελίσσονταν, οι μαίες μένανε κατ’ ουσίαν πρακτικές, με δυο τρία πράγματα που ξέρανε. Η σημερινή πραγματικότητα βέβαια μας οδηγεί σε άλλες καταστάσεις. Σε τρομερά υψηλά ποσοστά καισαρικών τομών. Ο Π.Ο.Υ. έχει δώσει οδηγίες ότι δεν θα πρέπει το ποσοστό των καισαρικών να υπερβαίνει το 15% σε κάθε χώρα. Στην Ελλάδα είναι πάνω από 50% και είναι απαράδεκτο. Στις ιδιωτικές κλινικές μπορεί το ποσοστό των καισαρικών τομών να φτάνει το 80%.

Μιγάδα: Πριν μιλήσουμε όμως γι’ αυτό το θέμα, ας πούμε αρχικά τι σημαίνει παρεμβατικός τοκετός.

Νατάσα: Ο παρεμβατικός τοκετός περιλαμβάνει τρία είδη παρέμβασης. Την ενδοφλέβια έγχυση ωκυτοκίνης, την ρήξη του θυλακίου και την χρήση των προσταγλαδινών. Η ενδοφλέβια έγχυση ωκυτοκίνης, δηλαδή η γνωστή χρήση του ορού με ωκυτοκίνη (ή ωζυτοκίνη), γίνεται για να προκαλέσει υπερδιέγερση της μήτρας, να εντείνει τις ωδίνες και να επισπεύσει τον τοκετό. Είτε δηλαδή να τον προκαλέσει, είτε να μειώσει τη διάρκειά του. Επειδή όμως η δράση της ωκυτοκίνης είναι περιφερειακή, δεν επιδρά στον εγκέφαλο, δεν εκκρίνονται παράλληλα οι ενδορφίνες που είναι τα φυσικά οπιούχα του οργανισμού. Ως αποτέλεσμα η γυναίκα πονάει πολύ και δε μπορεί να ξεκουραστεί ανάμεσα στις συσπάσεις. Επιπλέον δημιουργεί ταχυ-

καρδίες ή βραδυκαρδίες στο έμβρυο και έτσι η επίτοκος πρέπει να καταγράφεται συνέχεια για να παρακολουθούνται οι παλμοί του εμβρύου. Η δεύτερη μορφή παρέμβασης, η ρήξη του θυλακίου, δηλαδή το σπάσιμο των νερών, δημιουργεί μεγαλύτερο πόνο στην επίτοκο γιατί ο εμβρυϊκός σάκος είναι σαν ένα μπαλόνι μεταξύ του κρανίου του παιδιού και του τραχήλου της μήτρας και πιέζει ομαλά να γίνει η διαστολή. Αν σπάσει αυτό το μπαλόνι η γυναίκα νιώθει μεγαλύτερη πίεση. Η τρίτη μορφή παρέμβασης, οι προσταγλαδίνες, χρησιμοποιούνται για να γίνει ωρίμανση και διαστολή του τραχήλου.

Μιγάδα: Ισχύει ότι εφ’ όσον ξεκινήσει κάποια μορφή παρέμβασης, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα η γυναίκα να οδηγηθεί σε καισαρική τομή;

Νατάσα: Ναι, οποιαδήποτε αποτυχία ή μη εξέλιξη μίας εκ των τριών εφαρμογών οδηγεί πρακτικά σε καισαρική τομή. Από τη στιγμή που θα ξεκινήσει και δεν αντιδράσει η γυναίκα, δεν υπάρχει άλλη επιλογή. Πχ. η ωκυτοκίνη -μέσω των έντονων συσπάσεων της μήτρας- μπορεί να προκαλέσει στο έμβρυο ταχυκαρδία ή βραδυκαρδία. Οπότε σου λέει ο μαιευτήρας, δες το παιδί σου στρεσάρεται και κάνει αλλοιώσεις, είναι μια επείγουσα κατάσταση, την οποία έχει προκαλέσει αυτός, οπότε πάμε χειρουργείο. Ή αν η γυναίκα πονάει πάρα πολύ χωρίς αποτέλεσμα, μπορεί να πει «κάνε μου καισαρική».

Μιγάδα: Όταν μια γυναίκα γεννάει το πρώτο της παιδί, δεν είθισται το σώμα της να είναι σχετικά ανώριμο;

Νατάσα: Ναι, βέβαια, πολύ ωραία το θέτεις. Είναι θέμα ωριμότητας. Φαντάσου ότι πολλοί μαιευτήρες βάζουν τις γυναίκες να γεννήσουν – κάνουν καισαρικές - στα όρια της προωρότητας, δηλαδή την 37η, 38η εβδομάδα. Η γυναίκα μπορεί να γεννήσει την 40η, 41η -ακόμη περισσότερο αν είναι το πρώτο της παιδί.

Μιγάδα: Εδώ μπαίνει και το θέμα της παράτασης. Στην τελική γιατί δεν αφήνουν τη γυναίκα να ωριμάσει από μόνη της; Να ξεκινήσει από μόνος του ο τοκετός;

Νατάσα: Γιατί θα πρέπει να καταγράφουν τη γυναίκα κα-

θημερινά και ενδεχομένως αυτό να είναι κουραστικό γι' αυτούς. Γιατί στην παράταση πρέπει να ακούσ το μωρό - επειδή ο πλακούντας, το όργανο που τρέφει το έμβρυο, σιγά σιγά χάνει τη λειτουργικότητά του. Οι γιατροί μερικές φορές επιλέγουν μια μέθοδο στα πλαίσια της αμυντικής ιατρικής προκειμένου να είναι καλυμμένοι. Σου λένε ότι πρέπει να έρθεις εδώ, σε περίπτωση παράτασης, γιατί υπάρχει κάποιο ποσοστό ενδομήτριου θανάτου. Δηλαδή, όλες τις περιπτώσεις τις αναγάγουν σε μια.

Μιγάδα: Δεν είναι σπάνια περίπτωση ο ενδομήτριος θάνατος;

Νατάσα: Βέβαια είναι σπάνια, αλλά τα αναγάγουν όλα εκεί. Για τους γιατρούς είναι πιο εύκολο να κάνουν μια καισαρική τομή στα πλαίσια της αμυντικής ιατρικής.

Για να ολοκληρώσω όμως τις παρεμβάσεις, άλλο παρεμβατικό μέσο είναι η επισκληρίδιος αναισθησία. Η γυναίκα από την μέση και κάτω νιώθει παράλυτη. Έχει αδυναμία στο να να εξωθήσει σωστά, πολλές φορές έχει υπόταση ενώ συνέχεια καταγράφουμε το μωρό για τυχόν αλλοιώσεις. Στις ιδιωτικές κλινικές γίνεται κατά κόρον χρήση της...

Μιγάδα: Στα δημόσια νοσοκομεία πάντως δεν κάνουν επισκληρίδιο.

Νατάσα:... δεν μπορούμε να λέμε ότι η επισκληρίδιος αναισθησία δεν είναι παρέμβαση, επειδή είναι ρουτίνα. Πραγματικά το θεωρώ απαράδεκτο να μην ελέγχει εκείνη την ώρα τα άκρα σου. Σε περίπτωση καισαρικής, προτιμώ να γίνει επισκληρίδιος αναισθησία, για να έχεις τις αισθήσεις σου. Ειδάλλως αν κάνεις ολική αναισθησία μπορεί να σου φέρουν το μωρό και να πεις «αυτό είναι το παιδί μου»;

Άλλη μαιευτική παρέμβαση είναι η χρήση της αναροφητικής συκίας. Υπάρχουν περιπτώσεις που επιβάλλεται η χρήση της, όταν για παράδειγμα η επίτοκος εξωθεί παρατεταμένα χωρίς αποτέλεσμα. Βέβαια τα όρια είναι λίγο ασαφή. Ονομάζουμε παρέμβαση κάτι που γίνεται κατά κόρον. Το ίδιο και η περινεοτομία. Εδώ στη Ελλάδα, όσα παιδιά γεννήσεις τόσες περινεοτομίες θα κάνεις. Είναι η λεγόμενη «περινεοτομία ρουτίνας» και γίνεται σ' όλες τις πρωτοτόκες.

Μιγάδα: Για να ολοκληρώσουμε το θέμα της παράτασης, μια γυναικολόγος - μαιευτήρας μου έλεγε ότι μέχρι 41 και μισό εβδομάδες δεν θεωρείται πραγματική παράταση.

Νατάσα: Ναι, έτσι είναι. Μια γυναίκα μπορεί να μην θυμάται πότε είχε τελευταία φορά περίοδο, πότε έγινε η σύλληψη. Μπορεί να μην είναι σίγουρη για τον εαυτό της ή εν πασει περιπτώσει να μην έχει καλή ψυχολογία για να έρθει σε σύγκρουση με τον γιατρό. Οπότε της λέει ο γιατρός «είσαι σίγουρη»;». Εκεί παίζεται το παιχνίδι. Ο γιατρός σύμφωνα με το κυκλάκι, σου λέει αυτή είναι η πιθανή ημερομηνία. Μια πρωτοτόκος μπορεί να μην γεννήσει τότε που λέει το σχεδιάγραμμα.

Μιγάδα: Συνήθως καθυστερούν οι πρωτοτόκες...

Νατάσα: Εννοείται. Γιατί η διαστολή του τραχήλου δεν γίνεται όπως στις πολυτόκες, αυτόματα. Το σημαντικότερο είναι να υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Αν μια γυναίκα πάει στο νοσοκομείο ή στην ιδιωτική κλινική χωρίς προϋποθέσεις - ακόμη και αν υποθέσουμε ότι είναι μια γυναίκα που αντέχει στον πόνο, έχει κάνει προετοιμασία, δεν φοβάται, κοντρολάρει τον εαυτό της - πολύ πιθανό να μην αντιδράσει στην ωκυτοκίνη, να κάνει δηλαδή συσπάσεις και ικανοποιητική διαστολή, γιατί δεν είναι ώριμο το σώμα της και να καταλήξει σε καισαρική.

Φώτο του Eugene Smith από τα 50s. Μαία και νοσοκόμα που ξεγεννούν.

Μιγάδα: Αποτελεί ρουτίνα του νοσοκομείου ή της ιδιωτικής κλινικής να πάρει η γυναίκα ωκυτοκίνη όταν κάνει εισαγωγή; Είναι θέμα πρωτοκόλλου;

Νατάσα: Το πρωτόκολλο υποχρεώνει να μπει ορός με ωκυτοκίνη στη γυναίκα, όπως και ορίζει πότε είναι σε παράταση, εαν ξεπεράσει τις μια- δυο μέρες, υπάρχει θέμα. Αν βρει όμως γιατρό που μπορεί να συνηνοηθεί, αν η γυναίκα έχει τη δύναμη και την αυτοπεποίθηση...

Μιγάδα: Πάντως κανείς δεν μπορεί να σου πει πότε θα γεννήσεις, για κάθε γυναίκα είναι διαφορετικά, έτσι δεν είναι;

Νατάσα: Βέβαια. Γιατί ο τοκετός ξεκινάει κάτω από δύο ορμόνες, από την έκκριση της ωκυτοκίνης και των ενδορφινών. Μάλιστα μια γυναίκα γεννάει διαφορετικά το πρώτο παιδί και διαφορετικά το δεύτερο. Ακόμη και για την ίδια γυναίκα, δεν υπάρχει μαθηματική ακρίβεια.

Σε μια πρωτοτόκο στην αρχή δεν θα έχουμε διαστολή, μπορεί να δούμε λίγο αίμα όταν οι συσπάσεις γίνονται πιο έντονες, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι έχει ξεκινήσει ο τοκετός. Οι νέες γυναίκες όμως επειδή είναι αγχωμένες, δεν έχουν εμπιστοσύνη ούτε στον εαυτό τους ούτε στο σώμα τους, χωρίς να γνωρίζουν, με τις πρώτες πιο επώδυνες συσπάσεις, πηγαίνουν από μόνες τους στο νοσοκομείο ή στην κλινική. Εκεί λοιπόν δεν σ' αφήνουν συνήθως να φύγεις...

Μιγάδα: Μπορείς να φύγεις με δική σου ευθύνη.

Νατάσα: Βέβαια, αν γνωρίζεις κάποια πράγματα και πεις, «ναι θα φύγω».

Μιγάδα: Ποιες είναι οι προϋποθέσεις τελικά, αυτό που λες «να πας με προϋποθέσεις»;

Νατάσα: Κοίτα, όταν έχουν δώσει προσαγλανδίνες και δεν έχει ωριμάσει ο τράχηλος, έχουν βάλει ωκυτοκίνη και δεν έχει αντιδράσει η μήτρα, θα κρατήσουν την γυναίκα μια δυο μέρες, θα της πουν δεν αντέδρασες και πάμε χειρουργείο. Και τότε η γυναίκα ξέρεις τι θα πει;

Κάναμε τα πάντα, έγινε και αυτό έγινε και εκείνο, τελικά δεν αντέδρασα! Μα αφού βρε κορίτσι μου, πήγες την 38η εβδομάδα, πως θα αντιδράσεις; Αφού πήγες ανώριμη. Γι' αυτό, πρέπει να υπάρχουν προϋποθέσεις: συστηματικές συσπάσεις (πχ. ανά τρίλεπτο), διαστολή του τραχήλου πάνω από 4 εκατοστά. Τότε ο τοκετός μπαίνει στην ενεργό του φάση. Μακάρι όλες οι γυναίκες να ήταν ήρεμες και να ξεκινούσε ο τοκετός από μόνος του. Δεν αφήνουν ελεύθερο τον εαυτό τους για να υπάρχουν οι προϋποθέσεις.

Μιγάδα: Ας τα πούμε πιο αναλυτικά. Γιατί έχουμε τόσες πολλές καισαρικές τομές στην Ελλάδα; Ποιος είναι ο ρόλος των γιατρών στη διαμόρφωση αυτής κατάστασης; Ποια είναι η στάση των ίδιων των γυναικών;

Νατάσα: Νομίζω βασικοί λόγοι είναι το χρήμα και ο χρόνος. Το χρήμα γιατί μια καισαρική τομή, περισσότερο παλιότερα, είναι πιο ακριβή από έναν φυσιολογικό τοκετό. Επίσης γιατί βρίσκει τέλεια εφαρμογή το "ο χρόνος είναι χρήμα". Γιατί ένας μαιευτήρας μπορεί να κλείσει ραντεβού με τις πελάτισσες του για μια συγκεκριμένη μέρα. Να έχει προγραμματίσει σε μια μέρα 5 - 6 καισαρικές τομές.

Μιγάδα: Κλείνουν δουλειές δηλαδή.

Νατάσα: Ακριβώς. Ξεμπερδεύει πολύ γρήγορα και φυσικά παίρνει και τα χρήματα. Φαντάσου να έπρεπε να περιμένει έναν φυσιολογικό τοκετό. Γι' αυτό και λέω ότι γίνονται οι τοκετοί στα όρια της προωρότητας.

Επίσης, οι καισαρικές τομές αυξάνονται λόγω του ότι οι Ελληνίδες αποφασίζουν να γίνουν μητέρες σε μεγαλύτερη ηλικία.

Ακόμη, παίζει ρόλο το αυξημένο ποσοστό των εξωσωματικών γονιμοποιήσεων στην Ελλάδα. Υπάρχουν συλλήψεις που είναι για παράδειγμα, δίδυμες. Αυτά τα παιδιά, «αποτελούν πολύτιμη κύηση» πλέον και θα γεννηθούν με καισαρική τομή.

Χαρακτικό που απεικονίζει ειδικό κάθισμα για τοκετούς. Από γερμανικό εγχειρίδιο μαιευτικής του 16ου αιώνα, με τίτλο "Der Rosergarten", γραμμένο από τον Eucharius Rösslin, επίσημο γιατρό της πόλης της Φραγκφούρτης. Σημειωτέον ότι στον πρόλογο του βιβλίου του κακολογεί και απειλεί τις μαίες της πόλης

Μιγάδα: Υπάρχει αυτός ο όρος «πολύτιμη κύηση»;

Νατάσα: Βέβαια. Λένε «πολύτιμη κύηση», ακόμη και όταν κυοφορεί ένα ωάριο, όχι δυο που είναι το συνηθέστερο. Και δεν κάνουν φυσιολογικό τοκετό, γιατί φοβούνται μήπως παρουσιαστεί κάποιο πρόβλημα. Μέγα λάθος.

Λοιπόν, ποιος είναι ο ρόλος των γιατρών, αφού με ρώτησες. Η συντριπτική τους πλειοψηφία θεωρώ ότι προσπαθεί να εκφοβίσει τις γυναίκες και να τις πείσει ότι το μωρό τους έχει κάποιο πρόβλημα. Αυτό μπορεί να γίνει είτε στην αίθουσα των ωδινών, πχ το μωρό σου παρουσιάζει αλλοιώσεις -λόγω των φαρμάκων- είτε μπορεί να γίνει και πιο μπροστά, στα ραντεβού. Πριν μπει η γυναίκα στη διαδικασία του φυσιολογικού τοκετού. Μπορεί να της πούνε ότι κυοφορεί πολύ μεγάλο μωρό, ότι έχει στενή λεκάνη. Υπάρχει όμως τρόπος να ελεγχθεί αν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Ή ότι ο λώρος είναι τυλιγμένος. Πάλι, δεν είναι απαγορευτικό ότι δεν μπορεί να γεννηθεί το παιδί. Εγώ ας πούμε έχω γεννήσει το παιδί μου με δύο περιτυλίξεις, όχι μόνο εγώ, χιλιάδες γυναίκες στον κόσμο. Ή ότι είναι ψηλά το μωρό. Αλλά μπορεί με την κίνηση ανά πάσα στιγμή να κατέβει. Οι γιατροί εκφοβίζουν συστηματικά τις γυναίκες, για να έχουν αυτοί το πάνω χέρι.

Μιγάδα: Μοιάζει σχεδόν με ακήρυχτο πόλεμο για το ποιος έχει το πάνω χέρι, τον έλεγχο της όλης διαδικασίας...

Νατάσα: Αυτή είναι και η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ του φυσιολογικού τοκετού και της καισαρικής τομής: η διαφορά του ποιος έχει το πάνω χέρι... Για να συνεχίσω όμως, νομίζω ότι υπάρχουν γυναίκες που υποκλίνονται και αυτές στο ότι ο χρόνος είναι χρήμα, έχουν ένα πολύ φορτωμένο πρόγραμμα και κάνουν καισαρική για να ξεπερδύουν. Υπάρχει αυτή η άποψη, επικρατεί. Επίσης,

υπάρχουν αυτές που φοβούνται τον πόνο που θαιώσουν, θεωρώντας ότι με την καισαρική θα πονέσουν λιγότερο. Αλλά φαντάζομαι παραβλέπουν το γεγονός ότι η καισαρική τομή είναι ένα χειρουργείο και ότι ο μετεγχειρητικός πόνος θα είναι πολύ μεγαλύτερος. Και θα είναι μετά μια λεχώνα με τις ορμόνες της λοχείας, ένα χειρουργείο, και ένα μωρό. Πάρα πολύ δύσκολες καταστάσεις.

Επίσης άλλος λόγος: παλιότερα περισσότερο, ευτυχώς τώρα τείνει να αντιστραφεί το κλίμα, στις επαρχίες μπορεί να υπάρχει ακόμα. Λόγω μόδας, έκανε η φίλη μου ή η τάδε διάσημη, θα κάνω και εγώ, πχ για να μην χαλάσω το σώμα μου. Αυτό υπήρχε, δεν υπήρχε; Για να μην ανοίξει η λεκάνη και τέτοιες χαζομάρες. Παίζουν ρόλο και οι γιατροί, σου λένε, αι μωρέ κάνε καισαρική, μην χαλάς το σώμα σου, το λένε στις γυναίκες.

Μιγάδα: Επίσης, υπάρχει αυτό ότι πολλές γυναίκες θέλουν... να μην ξεχειλώσουν και γι' αυτό επιλέγουν την καισαρική τομή;

Νατάσα: Βέβαια, υπάρχει και αυτό σαν μύθος. Ε τώρα εντάξει, είναι τι πιστεύει κανείς για τη ζωή του. Κάνεις ένα χειρουργείο μόνο και μόνο...θεωρώντας ότι είσαι μόνο... το γεννητικό σου όργανο! Θεωρώ ότι υποτιμάς τον εαυτό σου. Είναι θλιβερό. Αφού θα επανέλθει!!

Μιγάδα: Και αυτό που λένε για τα μωρά της καισαρικής ότι δεν ταλαιπωρούνται, όπως στον φυσιολογικό τοκετό;

Νατάσα: Επίσης, πολύ μεγάλο λάθος. Γιατί τα μωρά από έναν φυσιολογικό τοκετό, και αν είναι εργώδης μπορεί να βγουν ταλαιπωρημένα αλλά σαφέστατα υπάρχει μεγάλη διαφορά. Τα παιδιά από μια καισαρική έρχονται με άσπρα μαγουλάκια, δεν είναι κουρασμένα αλλά δεν σημαίνει ότι όλα είναι καλά.

Μιγάδα: Κάτι ιστορικής φύσεως. Έχω την εντύπωση ότι καισαρικές άρχισαν να εφαρμόζονται εντατικά από το '90 και μετά. Πιο πριν γίνονταν μόνο σε δύσκολες περιπτώσεις.

Νατάσα: Ναι. Όταν κινδύνευαν ζωές. Σ' ένα άρθρο πάλι είχα διαβάσει ότι το ποσοστό της καισαρικής τομής στην Ελλάδα το 1970 ανερχόταν μόλις στο 5%. Μετά τη δεκαετία του '80 και του '90 άρχισε να ανεβαίνει και να γίνεται η εμπορευματοποίηση της γέννας.

Μιγάδα: Έχεις παρατηρήσει από την εμπειρία σου διαφορές στη στάση των γυναικών ανάλογα με την οικονομική και κοινωνική τους τάξη;

Νατάσα: Κάπου είχα διαβάσει ότι το Ινστιτούτο υγείας του παιδιού και η Επιτροπή του θηλασμού για την Ελλάδα κατέγραψαν ποσοστό 52,5% καισαρικών τομών στις Ελληνίδες και μόνο 26% στις αλλοδαπές. Γιατί υπάρχει αυτή η μεγάλη διαφορά; Γιατί το 65% των γυναικών, έλεγε η έρευνα, που κάνουν καισαρικές τομές έχουν ιδιωτική ασφάλιση. Είναι και πάλι θέμα χρημάτων. Περισσότερο οι Ελληνίδες έχουν ιδιωτική ασφάλιση. Μία μετανάστρια είναι φτωχή. Δεν έχει να πληρώσει το κόστος μιας καισαρικής τομής.

Επίσης, οι Ελληνίδες νομίζω έχουν αποξενωθεί από την εμπειρία του τοκετού. Εκλαμβάνουν τον πόνο της γέννας σαν αρρώστια. Ο πόνος όμως αυτός είναι πόνος παραγωγικός που οδηγεί σε μια εξελικτική διαδικασία, σε φέρνει σ' ένα άλλο επίπεδο. Αυτό πρέπει να καταλάβουν, ότι παρόλο που υπάρχει ο πόνος, πρέπει να συνεργαστείς μαζί του. Εμείς δεν λέμε ότι εξαλείφεται ο πόνος. Και τα μαθήματα δεν σου εξασφαλίζουν αναλγησία, μόνο τα φάρμακα το κάνουν.

Ίσως επίσης να παίζει ρόλο το γεγονός ότι πολλές δεν έχουν επαφή με τις μαμάδες τους, με τις γιαγιάδες τους να μάθουν από τις δικές τους εμπειρίες.

Μια γυναίκα επίσης συμμετέχει στον τοκετό της με την κουλτούρα της, με τον πολιτισμό της, με την εκφραστικότητα της. Οι γυναίκες άλλων λαών έχουν μεγαλύτερα ποσοστά φυσιολογικού τοκετού, γιατί βλέπουν διαφορετικά την γέννηση. Αν για παράδειγμα δούμε τη γέννηση στους πληθυσμούς των τσιγγάνων, δεν είναι ένα ιατρικό γεγονός, αλλά κοινωνικό. Μπορεί οι γυναίκες που προέρχονται από φτωχά κοινωνικά στρώματα να έχουν μια διαφορετική αντίληψη για τη ζωή. Ενδεχομένως οι μετανάστριες να έχουν περάσει άσχημες, δύσκολες καταστάσεις. Έτσι να έχουν διαφορετική αντίληψη για το τι σημαίνει πόνος. Στο νοσοκομείο που δούλευα το μεγαλύτερο ποσοστό φυσιολογικών τοκετών γινόταν από μετανάστριες. Έρχονταν μόνες τους οι γυναίκες, μερικές έτοιμες, με 7-8 διαστολή, ήταν πιο ήρεμες, είχαν διαφορετική κουλτούρα από τις Ελληνίδες. Οι Ελληνίδες είναι πολύ εγκλωβισμένες στο πως πρέπει να γίνουν τα πράγματα και φοβισμένες. Ή για λόγους κοινωνικής επίδειξης και μόνο - κυρίως προ κρίσης - επιλέγουν να γεννήσουν σε μια πολυτελή ιδιωτική κλινική, με παροχές ξενοδοχείου, κάνοντας συνήθως και καισαρική τομή.

Δεν την ενδιαφέρει την Ελληνίδα ο τρόπος που θα γεννήσει γιατί δεν έχει πληροφόρηση. Αυτές που γεννάνε με φυσιολογικό τοκετό θεωρούνται στην καλύτερη των περιπτώσεων οι πιο απλές. Έχω ακούσει από γιατρό να λέει «εντάξει μωρέ τώρα, τι παιδεύεστε να γεννήσετε με φυσιολογικό τοκετό; Όλες οι γιατρίνες γεννάνε με καισαρική τομή». Είναι απαράδεκτο αυτό. Σαν να υπάρχει μια κατεύθυνση. Ευτυχώς τα τελευταία χρόνια το σκηνικό κάπως αλλάζει.

Μιγάδα: Είναι φανερό ότι υπάρχει μια μεγάλη επιφύλαξη στις ωδίνες του τοκετού και ένας διάχυτος φόβος. Δηλαδή πολιτισμικά και ιδεολογικά δεν το

Στιγμιότυπο από τη ταινία «Η κυρά μας, η μαμή», 1958. Ο Μακρής παίζει τον “προοδευτικό” “γιατρό απέναντι στην “οπισθοδρομική” μαμή του χωριού, Βασιλειάδου.

στηρίζουν. Ο πόνος ανήκει στις κατώτερες τάξεις.

Νατάσα: Αυτό σου λέω, δεν το στηρίζουν. Οι Ελληνίδες δεν θέλουν να βιώσουν την ίδια εμπειρία που βιώνει πχ. μια γυναίκα στην Αφρική. Μοιάζει ξεπερασμένο πλέον, έχει αναπτυχθεί το βιοτικό επίπεδο, η ιατρική έχει προοδεύσει. Σκέφτονται ότι εγώ που έχω σπουδάσει, είμαι επιστήμονας, τα 'χω αυτοματοποιήσει όλα στη ζωή μου, γιατί να κάθομαι να τσιρίζω και να πονάω όπως μια γυναίκα στην Αφρική -το χω ακούσει αυτό. Όμως υπάρχουν κάποια οφέλη. Είναι μια θαυμάσια εμπειρία και θα την βοηθήσει στο μεγάλωμα του παιδιού της. Αυτό το ότι είναι «εμπειρία» άστο. Το σημαντικότερο είναι ότι θα της δώσει δύναμη. Οι ρόλοι μετά θα ναι πολλαπλοί, θα χει το να είναι σύντροφος, μητέρα, εργαζόμενη, νοικοκυρά. Παίρνει δύναμη από τον τοκετό της, από την εμπειρία μου μιλάω, νιώθει πανίσχυρη. Αλλά δυστυχώς δεν το ξέρουν αυτό οι γυναίκες...

Μιγάδα: Μήπως να κάνουμε μια συνολική αντιπαράθεση φυσιολογικού τοκετού (το παιδί δηλαδή γεννιέται κοιλικά, ακόμη και αν υπάρχουν παρεμβάσεις) και καισαρικής τομής για τη μητέρα και το παιδί;

Νατάσα: Στον φυσιολογικό τοκετό είπαμε ότι η μητέρα συμμετέχει στη διαδικασία του τοκετού, έχει τον πρώτο ρόλο, συμμετέχει στη γέννηση του παιδιού της. Έτσι εξελίσσεται και γίνεται πιο δυνατή. Το σημαντικότερο από όλα του φυσιολογικού τοκετού. Επίσης, δεν είναι ένα χειρουργείο, μ' όλα τα συνεπακόλουθα. Δεν υπάρχει μετεγχειρητικός πόνος. Δεν γίνεται εκτεταμένη χρήση φαρμάκων, φάρμακα που περνάνε και στο μωρό. Αν κάνει ολική αναισθησία για δυο μέρες δεν πρέπει να θηλάσει. Εξάλλου έχει μεγαλύτερη δυσκολία στο θηλασμό γιατί νιώθει τον πόνο από τα τραύματά της. Σ' έναν φυσιολογικό τοκετό η γυναίκα δεν είναι κλινήρης, μπορεί να περπατήσει την ίδια μέρα, να φάει ό,τι θέλει, να κάνει ντουζ, ο χρόνος παραμονής της στο νοσοκομείο ή στο ιδιωτικό μαιευτήριο είναι λιγότερος. Οπότε λιγότερο κόστος για την οικογένεια. Επανερχεται σε άριστη κατάσταση. Ενώ η χειρουργημένη γυναίκα δυσκολεύεται πολύ στην προσαρμογή της.

Όσον αφορά το παιδί, όταν γεννιέται, το έντερο του είναι στείρο από μικρόβια. Με τη διαδικασία του φυσι-

ολογικού τοκετού, περνώντας μέσα από τον κόλπο της μαμάς έρχεται σε επαφή με τα καλά μη παθογόνα μικρόβια όπως είναι οι γαλακτοβάκιλλοι. Αυτό δίνει μια πρώτη ενεργοποίηση στο έντερο του μωρού έτσι ώστε να αρχίσει η ωρίμανση του. Είναι ο πρώτος αμυντικός μηχανισμός. Σε αντίθεση το μωρό που γεννιέται με καισαρική τομή, έχει μεγαλύτερο κίνδυνο να πάθει λοιμώξεις γιατί εκτίθεται στα μικρόβια του νοσοκομείου και του προσωπικού που συνήθως είναι κολοβακτηρίδια. Επίσης τα μωρά που γεννιούνται με καισαρική τομή έχουν μεγαλύτερα αναπνευστικά προβλήματα, δεν πιέζονται για να βγάλουν όλη τη βλέννα από τους πνεύμονες και συνήθως μένουν περισσότερο χρόνο μέσα στις θερμοκοιτίδες και πολλές φορές με διάχυτο οξυγόνο. Χρηζουν περισσότερης εντατικής φροντίδας.

Τι άλλο; Τα παιδιά που γεννιούνται με καισαρική τομή έχουν μεγαλύτερη αλλεργική προδιάθεση. Πολλές αλλεργίες και δυσανεξίες στις τροφές. Έχουν σε μεγαλύτερα ποσοστά άσθμα, αλλεργικές ρινίτιδες, ατοπικές δερματίτιδες, διαβήτη τύπου ένα σε σχέση με τα παιδιά του φυσιολογικού τοκετού.

Όπως βλέπουμε, είναι μεγάλος μύθος ότι η καισαρική δεν δημιουργεί κανένα πρόβλημα στη μητέρα και στο παιδί.

Μιγάδα: Ποια προβλήματα αντιμετωπίζει μια γυναίκα μετά τον τοκετό; Το ζήτημα της επιλόχειας κατάθλιψης σχετίζεται με προβλήματα που έχουν να κάνουν με τον κοινωνικό, οικογενειακό περίγυρο; Είναι ένα μεγάλο θέμα.

Νατάσα: Κοίτα, αν μια γυναίκα είναι απογοητευμένη από τον τοκετό της, αν νιώθει εξαπατημένη, αν νιώθει τύψεις ή οργή τότε δεν ισχύει αυτό το αίσθημα ότι είμαι πανίσχυρη, έτσι; (Δεν μιλάμε για τις περιπτώσεις που υπήρχε κάποιο πρόβλημα και που έπρεπε να γίνουν κάποια πράγματα). Μια τέτοια γυναίκα έχει μεγαλύτερη δυσκολία ή άρνηση στο να δεχτεί το μωρό της και να το θηλάσει. Είναι πιο ευεξάπτη, έχει δυσκολία επικοινωνίας με τον σύντροφό της και εμφανίζει σε μεγαλύτερο ποσοστό επιλόχεια κατάθλιψη.

Υπάρχουν δυο είδη επιλόχειας κατάθλιψης. Υπάρχει η ορμονική επιλόχεια κατάθλιψη και η συναισθηματική. Η ορμονική επιλόχεια κατάθλιψη παρατηρείται δυο τρεις

μέρες μετά τον τοκετό. Οφείλεται στην κάθητη πτώση των ορμονών, από την ευφορία στην κατήφεια, διαρκεί πολύ λίγες μέρες. Στην ουσία η ορμονική επιλόχεια κατάθλιψη δεν προκαλεί προβλήματα, μόνο μια αλλαγή στη διάθεση της γυναίκας, κλαίει πιο εύκολα.

Η συναισθηματική επιλόχεια κατάθλιψη μπορεί να παρατηρηθεί μετά από βδομάδες. Μπορεί να διαρκέσει και μήνες, οφείλεται σε συναισθηματικά αίτια, και αν δεν προληφθεί μπορεί να οδηγήσει σε ορισμένα ψυχοσωματικά επεισόδια. Λέμε ότι έχουμε ένα γερό μωρό, μια γερή μαμά, και επιστρέφουμε όλοι ευτυχισμένοι στο σπίτι. Δεν είναι όμως έτσι. Έχουμε μεγάλα ποσοστά επιλόχειας κατάθλιψης και μεγάλα ποσοστά διαζυγίων.

Το πρώτο και κυριότερο νομίζω ότι είναι όταν δεν υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον. Ο σύζυγος πρέπει να είναι δίπλα στη γυναίκα. Το γεγονός ότι πρέπει να θηλάσει, να καθαρίσει το σπίτι μόνη της και δεν έχει βοήθεια, αν δεν υπάρχει κατανόηση, την κάνει να εξαντλείται και να φτάνει στα όρια της.

Οι νέες μαμάδες φοβούνται ότι είναι ανίκανες. Μερικές νιώθουν τρελές, άσχημες, μη σεξουαλικές. Αυτές οι γυναίκες λοιπόν, πρέπει πρώτα από όλα να δώσουν στον εαυτό τους το δικαίωμα, να αναγνωρίσουν ότι μπορεί να έχουν οργή, θυμό για το παιδί. Να αναγνωρίσουν τα κακά συναισθήματα. Πολύ σημαντικό. Μπορεί για κάποιο λόγο να έχουν εξαπατηθεί στον τοκετό, αλλά αυτό δεν σημαίνει και κάτι. Πρέπει να το προσπαθήσουν. Και στην τελική, καμιά σχέση δεν ξεκινάει εύκολα, η σχέση της μητέρας με το παιδί είναι μια σχέση που μαθαίνεται σιγά σιγά. Οι γυναίκες οι ίδιες θα πρέπει να διαμορφώσουν τη σχέση που θέλουν με το παιδί τους, το τι είναι σωστό και τι όχι. Και γυναίκες που λένε ότι είμαστε καλές μητέρες και τι καλά που τα καταφέρνουμε νομίζω ότι κρύβονται πίσω από ένα προσωπείο.

Χρειάζεσαι χρόνο για να προσαρμοστείς σε μια νέα κατάσταση. Δεν πρέπει να στρεσάρονται οι γυναίκες, δεν πρέπει να νιώθουν ένοχες. Πρέπει να λένε στον σύζυγο τους και στους υπόλοιπους, «Ε ναι, το νιώθω αυτό, δεν σημαίνει ότι είμαι κακή μητέρα». Ή μπορεί κάποιος να προσπαθεί να επιβάλλει το «μα τι μάνα είσαι, γιατί δεν το κάνεις έτσι;». Δεν σημαίνει ότι είναι κακή μητέρα αν το ταΐζει ή το τυλίγει διαφορετικά, έτσι; Ή αν δεν τρέχει με το παραμικρό. ●

Η αλλαγή παραδείγματος στις σχέσεις των δύο φύλων

την οποία προκάλεσε το γυναικείο κίνημα ακούμπησε αναπόφευκτα το ζήτημα της σεξουαλικότητας και των ερωτικών σχέσεων. Η προσπάθεια που έγινε σε μαζική κλίμακα από τις γυναίκες να εξερευνηθεί η γυναικεία εμπειρία, αλλά και να εντοπιστούν (με ευστοχία και διορατικότητα όπως αποδείχτηκε στη συνέχεια) όλες εκείνες οι κοινωνικές δυνάμεις και ιδεολογίες που επέβαλλαν την υποτίμηση των γυναικών, οδήγησε σε μια πληθώρα λόγων, ερμηνειών και απόψεων για τη σεξουαλικότητα. Σε αυτά τα πλαίσια, γεννήθηκαν νέα περιεχόμενα και διεκδικήσεις στις ερωτικές σχέσεις. Χαρακτηριστική για παράδειγμα ήταν η υπεράσπιση της επιλογής του λεσβιασμού ως τρόπου απεμπλοκής της σεξουαλικότητας των γυναικών από την αντρική εξουσία.

Γέννημα-θρέμμα λοιπόν των εξερευνήσεων και των πολεμικών που εξαπέλυσε το γυναικείο κίνημα τη δεκαετία του '70 είναι και το κείμενο της αμερικανίδας φεμινίστριας Σίλβια Φεντερίτσι που παραθέτουμε παρακάτω. Υποπτευόμαστε ότι ο τίτλος του ξενίζει. Τι σχέση έχει η σεξουαλικότητα με την εργασία; Από πού κι ως πού αυτή, η πιο κοινωνική από όλες τις εκφάνσεις των σχέσεων, η βαθύτερη ανθρώπινη επικοινωνία, η σεξουαλικότητα, αντιμετωπίζεται «στεγνά» ως εργασία, ως κομμάτι του νοικοκυριού; Όπως με κάθε γνώμη που προέρχεται από το παρελθόν –σημειωτέο το κείμενο γράφτηκε το 1975– έτσι και τούτη οφείλει να διαβαστεί από την αναγνώστρια με διάθεση κατανόησης της ιστορίας. Με κριτήριο όχι να ανιχνευθεί ένας διαχρονικός και αδιαφιλονίκητος ορισμός για τη σεξουαλικότητα, εγχείρημα άλλωστε άτοπο, αλλά με γνώμονα το γιατί το συγκεκριμένο ρεύμα φεμινιστριών, από το οποίο προέρχεται και η συγγραφέας του κειμένου, επέλεξε να μιλήσει με αυτόν τον τρόπο για τη σεξουαλικότητα των γυναικών και ποιες ήταν οι στοχεύσεις του.

Τούτο λοιπόν το ρεύμα των φεμινιστριών υποστήριξε ότι ποτέ άλλοτε στην ιστορία δεν υπήρξε τέτοια προσβολή της φυσικής ακεραιότητας των γυναικών που να επηρεάζει τα πάντα, από τον εγκέφαλο μέχρι τη μήτρα, όσο συνέβη με την έλευση του καπιταλισμού (τη θέση αυτή άλλωστε κατάφερε να τεκμηριώσει χρόνια αργότερα η Φεντερίτσι με το βιβλίο της «ο Καλιμπαν και η Μάγισσα»). Το κεφάλαιο, υποστήριζαν, μετέτρεψε τους άντρες σε «ελεύθερους» μισθωτούς εργάτες μόνο στο βαθμό που κατάφερε να κάνει τις γυναίκες άμισθες σκλάβες στο σπίτι, με αποστολή την παραγωγή και αναπαραγωγή του πιο πολύτιμου εμπορεύματος μέσα στον καπιταλισμό: την εργατική δύναμη, την ικανότητα δηλαδή του άντρα να εργάζεται, αλλά και την προετοιμασία της ικανότητας για εργασία και των μελλοντικών εργατών, των ιδίων των παιδιών. Στα καθήκοντα λοιπόν των γυναικών στο σπίτι, τα πέρα ως πέρα παραγωγικά στον κόσμο του φορντικού υποδείγματος εντός του οποίου μιλάνε οι εν λόγω φεμινίστριες, συμπεριλαμβάνεται και το σεξ. Οι γυναίκες, έλεγαν, όχι μόνο καθαρίζουν, όχι μόνο πλένουν, όχι μόνο μαγειρεύουν αλλά παρέχουν και σεξουαλικές υπηρεσίες. Παρέχουν τη σεξουαλική ανακούφιση και εκτόνωση του άντρα-αφέντη, στοιχείο και αυτό της ανασύστασης της εργατικής του δύναμης. Όσο λοιπόν οι γυναίκες παραμένουν εγκλωβισμένες σε τούτο το ρόλο, όσο δεν παλεύουν συλλογικά

για την καταστροφή αυτής της διευθέτησης στην αναπαραγωγή, η σεξουαλικότητά τους δεν μπορεί παρά να είναι ακρωτηριασμένη. Όπως κάθε εργασία που διεξάγεται εντός της καπιταλιστικής παραγωγής και πειθαρχίας ακρωτηριάζει τις ατομικές δεξιότητες των εργατών, έτσι συμβαίνει και με την εργασία των γυναικών στο σπίτι, περιλαμβανομένης και της σεξουαλικής. Αυτή λοιπόν τη διαδικασία ακρωτηριασμού και απώλειας του ελέγχου της σεξουαλικότητας περιγράφει η Φεντερίτσι παρακάτω, με σημείο αναφοράς τις εμπειρίες της γυναίκας – νοικοκυράς (η Φεντερίτσι άλλωστε μετείχε στο κίνημα των γυναικών που αιτήθηκε μισθό για την οικιακή εργασία) αλλά και της γυναίκας που εργάζεται εκτός σπιτιού.

Κατά τη γνώμη μας αρκετές από τις διαπιστώσεις της Φεντερίτσι παραμένουν και σήμερα οικείες ως εμπειρίες. Ο λόγος γι' αυτή την απρόσμενη οικειότητα θα λέγαμε ότι έγκειται στο γεγονός πως και σήμερα οι σεξουαλικές σχέσεις δεν έχουν πάψει να καθορίζονται από το πώς οργανώνονται οι κοινωνικές σχέσεις και η καθημερινότητα «εκτός κρεβατιού». Κι εκεί, έξω από τις κρεβατοκάμαρες, δεν έχουν εκλείψει ούτε ο καταναγκασμός, ούτε η καπιταλιστική πειθαρχία, ούτε η ρουτίνα της εργασιμής εβδομάδας.

Το κείμενο που ακολουθεί το βρήκαμε στο περιοδικό *Commoner*, τεύχος 15, Χειμώνας 2012

Για τη σεξουαλικότητα ως εργασία

Σίλβια Φεντερίτσι | 1975

Η σεξουαλικότητα είναι η χαλάρωση που μας παρέχεται μέσα στην πειθαρχία της εργασιακής διαδικασίας. Είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα της ρουτίνας και του καθεστώτος της εργασιμής εβδομάδας. Είναι η άδεια που μας δίνεται για «να αφευθούμε», «να αποχαλινωθούμε», ώστε να γυρίσουμε ανανεωμένοι στη δουλειά τη Δευτέρα.

Το «Σάββατο» είναι η επιδρομή του «αυθόρμητου» και του παράλογου στην ψυχρή λογική που επιβάλλει στη ζωή μας η καπιταλιστική πειθαρχία. Είναι υποτίθεται η αποζημίωση για τη δουλειά και μάλιστα πλασάρεται ιδεολογικά ως το «έτερο» της δουλειάς. Διαφημίζεται ως διέξοδος, ως μια όαση ελευθερίας όπου μπορούμε να είμαστε οι αληθινοί εαυτοί μας, με ευκαιρίες μπροστά μας για σαρκικές επαφές μέσα σε μια έρημο κοινωνικών σχέσεων όπου είμαστε διαρκώς αναγκασμένοι να καταπιέζουμε, να αναβάλλουμε, να ακυρώνουμε, να κρύβουμε ακόμη και από τους εαυτούς μας αυτά που επιθυμούμε.

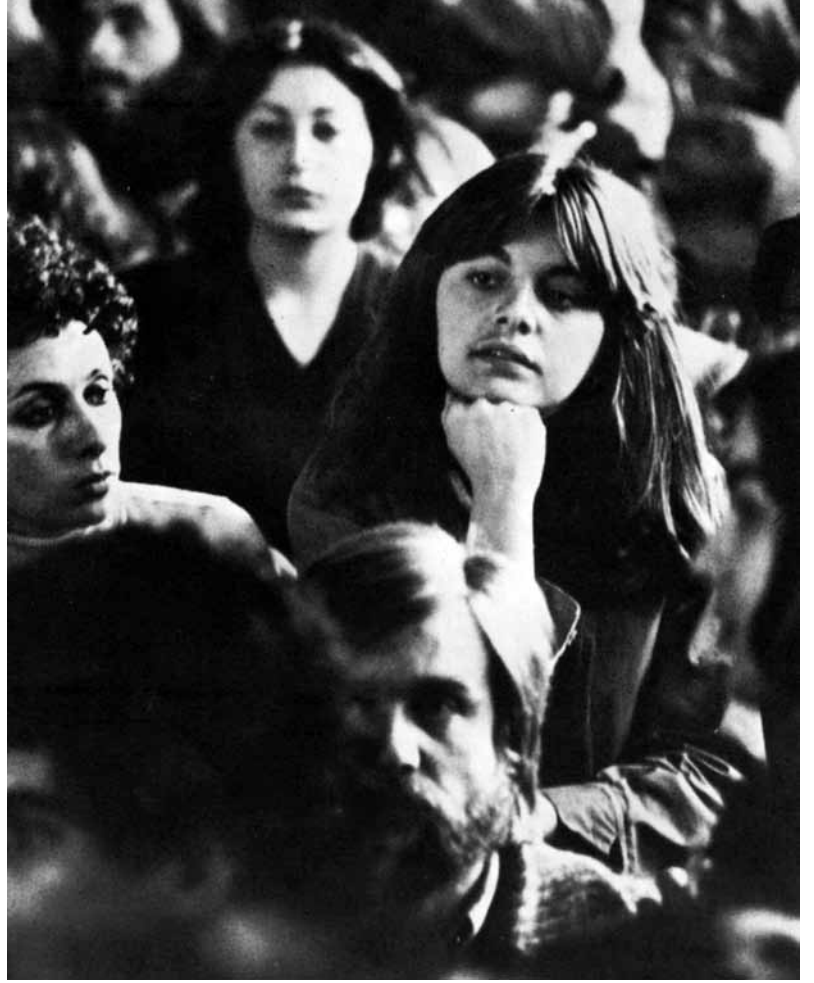
Αυτό μας υπόσχονται. Όμως αυτό που τελικά εισπράτουμε απέχει πολύ από τις προσδοκίες μας. Όπως ακριβώς δεν μπορούμε να επιστρέψουμε στη φύση βγάζοντας απλώς τα ρούχα μας, έτσι ακριβώς είναι αδύνατο να γίνουμε οι «εαυτοί» μας απλά και μόνο επειδή έφτασε η ώρα για ερωτικά σμιξίματα. Ελάχιστος αυθόρμητισμός απομένει όταν ο χρόνος, οι συνθήκες και οι αντοχές μας για έρωτα είναι είναι έξω από τον έλεγχό μας. Δεν είναι μόνο το γεγονός ότι έπειτα από μια εβδομάδα δουλειάς τα σώματά μας και τα συναισθηματά μας είναι μουδιασμένα, οπότε δεν γίνεται να τα κουρδίζουμε λες και είναι μηχανές. Είναι και ότι αυτό που βγάζουμε όταν «αφηνόμαστε» είναι περισσότερο τα απωθημένα και η κούρασή μας και λιγότερο ο κρυφός εαυτός μας που ετοιμάζεται να αποκαλυφθεί στο κρεβάτι.

Ανάμεσα σε όλα τα άλλα, είναι και ότι έχουμε πλήρη επίγνωση της ψευδαίσθησης που κουβαλάει τούτος ο αυθόρμητισμός. Όσο και να σκούζουμε, όσο και να στενάζουμε, όσες ερωτικές πρακτικές κι αν δοκιμάζουμε στο κρεβάτι, ξέρουμε ότι πρόκειται για ένα σύντομο διάλειμμα και ότι το επόμενο πρωί θα πρέπει ξανά να ντυθούμε και να πιούμε βιαστικά έναν καφέ προτού πάμε για δουλειά. Όσο πιο πολύ καταλαβαίνουμε ότι είναι μια παρένθεση, την οποία και αποστραφεί το υπόλοιπο της μέρας ή της εβδομάδας, τόσο πιο δύσκολο γίνεται να μετατραπούμε σε «άγρια θηρία» την καθορισμένη ώρα-για-σεξ και να ξεχάσουμε οτιδήποτε άλλο. Γι' αυτό και νιώθουμε πάντα αμηχανία. Είναι η ίδια αμηχανία που βιώνουμε όταν γδυνόμαστε για να κάνουμε έρωτα, είναι η αμηχανία του επόμενου πρωινού όταν προσπαθούμε να ξαναδιευθετήσουμε τις αποστάσεις, είναι (τελικά) η αμηχανία του να προσποιούμαστε ότι είμαστε κάτι τελείως διαφορετικό από αυτό που είμαστε το υπόλοιπο της ημέρας.

Αυτή η μετάβαση από το κρεβάτι στη ρουτίνα είναι ιδιαίτερα οδυνηρή για τις γυναίκες. Οι άντρες φαίνεται ότι είναι ειδικό σε αυτό, ίσως γιατί έχουν συνηθίσει να υποβάλλονται σε πιο αυστηρές πειθαρχήσεις στη δουλειά τους. Για τις γυναίκες όμως ήταν πάντοτε ένα ζήτημα το πώς οι άντρες καταφέρνουν έπειτα από μια βραδινή επίδειξη πάθους να σηκώνονται από το κρεβάτι όντας ήδη αποστασιοποιημένοι, συχνά δε τόσο απόμακροι σε βαθμό που είναι αδύνατο να ξαναχτιστεί έστω και μια υποτυπώδης φυσική επαφή μαζί τους. Σε κάθε περίπτωση, είναι πάντοτε οι γυναίκες που υποφέρουν περισσότερο από το σχιζοφρενικό χαρακτήρα των σεξουαλικών σχέσεων, όχι μόνο γιατί στο τέλος της ημέρας κουβαλάμε περισσότερο μόχθο και περισσότερες έγνοιες στις πλάτες μας, αλλά και γιατί συνάμα έχουμε την ευθύνη να κάνουμε τη σεξουαλική εμπειρία απολαυστική για τους άντρες. Γι' αυτό το λόγο οι γυναίκες είναι λιγότερο συμμετοχικές στο σεξ από τους άντρες. Το σεξ για μας είναι δουλειά, είναι καθήκον. Είναι το καθήκον να παρέχουμε ευχαρίστηση και είναι ένα καθήκον βαθιά θεμελιωμένο στη σεξουαλικότητά μας. Το να δίνουμε απόλαυση, το να διεγείρουμε τους άντρες, αυτό θεωρείται απόλαυση για εμάς.

Εφόσον αυτό που αναμένεται από εμάς είναι να παρέχουμε ανακούφιση, αναπόφευκτα γινόμαστε αντικείμενα πάνω στα οποία οι άντρες εκτονώνουν την καταπίεσή τους. Μας βιάζουν, στα κρεβάτια και στους δρόμους, ακριβώς επειδή προοριζόμαστε να είμαστε οι πάροχοι σεξουαλικής ικανοποίησης, οι βαλβίδες ασφαλείας για οτιδήποτε πάει στραβά. Οι άντρες ανέκαθεν είχαν το ελεύθερο να στρέφουν την οργή τους εναντίον μας κάθε φορά που δεν στεκόμαστε αντάξιος του ρόλου, ειδικότερα δε όταν αρνούμαστε να παρασταίνουμε στο κρεβάτι ότι το κάνουμε με όλη μας την καρδιά.

Ο κατακερματισμός είναι η μία μόνο όψη του ακρωτηριασμού της σεξουαλικότητάς μας. Ταυτόχρονα, η υποταγή της σεξουαλικότητάς μας στην αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης σήμαινε την επιβολή της ετεροσεξουαλικότητας ως της μοναδικής αποδεκτής σεξουαλικής συμπεριφοράς. Στην πραγματικότητα όμως, κάθε αυθεντική επικοινωνία εμπιέχει και σεξουαλικά στοιχεία, γιατί τα σώματα και τα συναισθηματά μας είναι αδιαίρετα. Αλλά η σεξουαλική επαφή μεταξύ γυναικών είναι απαγορευμένη γιατί στην αστική ηθική οτιδήποτε δεν είναι παραγωγικό είναι αφύσικο, ανώμαλο και διεστραμμένο. Αυτό έχει οδηγήσει στην επιβολή μιας σχιζοφρενικής κατάστασης πάνω μας, καθώς από νωρίς στη ζωή μας μαθαίνουμε ότι πρέπει να χαράσσουμε ένα όριο ανάμεσα στους ανθρώπους που μπορούμε να αγαπήσουμε και εκείνους με τους οποίους απλώς κάνουμε παρέα και συζητάμε, σε αυτούς στους οποίους ανοίγουμε το σώμα μας και εκείνους στους οποίους ανοιγόμαστε, στους εραστές μας από τη μια και τις φίλες μας από την άλλη. Οπότε καταλήγουμε να είμαστε ασώματες ψυχές για τις φί-

λες μας και άψυχες σάρκες για τους εραστές μας. Κι αυτός ο διαχωρισμός μας χωρίζει όχι μόνο από τις άλλες γυναίκες αλλά και από τις ίδιες μας τις εαυτές, με την έννοια ότι επιβάλλουμε άλλα όρια στο σώμα μας και διαφορετικά στα συναισθηματά μας. Με άλλα λόγια, αναγκαζόμαστε να διαχωρίζουμε την «καθαρή» πλευρά μας, που την έχουμε σε ανοικτή θέα, από τη «βρώμικη» και «κρυφή», την οποία πρέπει να φανερώνουμε αποκλειστικά στο συζυγικό κρεβάτι, αυτόν τον ιδιαίτερο τόπο παραγωγής.

Τούτη ακριβώς η έγνοια για την παραγωγή είναι που έχει οριοθετήσει τη σεξουαλικότητα σε συγκεκριμένες περιόδους στη ζωή μας. Για τα παιδιά, τις έφηβες, όπως επίσης και τις μεγάλες σε ηλικία γυναίκες, η σεξουαλικότητα τελεί υπό καθεστώς καταπίεσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο η μόνη περίοδος όπου επιτρέπεται να είμαστε σεξουαλικά ενεργές είναι η περίοδος όπου έχουμε τις πιο πολλές υποχρεώσεις, με αποτέλεσμα η απόλαυση των σεξουαλικών μας επαφών να μετατρέπεται σχεδόν σε άθλο.

Όμως πρέπει να ξανατονιστεί ότι ο κύριος λόγος που δεν μπορούμε να απολαύσουμε το σεξ είναι ότι για τις γυναίκες το σεξ είναι εργασία. Γιατί αυτό που αναμένεται από την κάθε γυναίκα είναι να παρέχει απόλαυση. Και η αλήθεια είναι ότι ο άνεμος της σεξουαλικής ελευθερίας δεν έχει βοηθήσει σε αυτό. Σίγουρα, είναι σημαντικό ότι πλέον δεν μας λιθοβολούν μέχρι θανάτου σε περίπτωση «απιστίας» ή αποκάλυψης ότι δεν είμαστε παρθένες. Κοντολογίς, στο παρελθόν ήμασταν προορισμένες να ανατρέφουμε παιδιά. Σήμερα πρέπει όχι μόνο να έχουμε δουλειά με μισθό, όχι μόνο να καθαρίζουμε το σπίτι, όχι μόνο να κάνουμε παιδιά, αλλά στο τέλος της ημέρας να είμαστε και πρόθυμες να ορμήσουμε στο κρεβάτι και να το παίζουμε γατούλες. Μάλιστα πρέπει να το ευχαριστιόμαστε κιόλας – κάτι που γενικώς δεν απαιτείται από τους εργάτες στη δουλειά – γιατί διαφορετικά προσβάλλεται ο ανδρισμός. Γι' αυτό άλλωστε και τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει τόσες έρευνες για το ποια μέρη του σώματός μας – ο κόλπος ή η κλειτορίδα – είναι σεξουαλικά παραγωγικά. Όμως είτε στη φιλελεύθερη είτε στην αυταρχική εκδοχή, η σεξουαλικότητά μας παραμένει κάτω από έλεγχο. Ο νόμος, η ιατρική αλλά και η οικονομική μας εξάρτηση από τους άντρες, όλα τους εξασφαλίζουν ότι παρότι τα λουριά χαλάρωσαν, η αυτενέργεια παραμένει ανέφικτη στη σεξουαλική μας ζωή. Η σεξουαλική καταπίεση στην οικογένεια είναι μία λειτουργική έκφανση αυτού του ελέγχου. Με αυτή την έννοια, οι πατεράδες, τα αδέρφια, οι σύζυγοι και οι νταβατζήδες, όλοι τους επιτηρούν τη σεξουαλική μας εργασία, διασφαλίζοντας ότι εμείς παρέχουμε τις σεξουαλικές υπηρεσίες σύμφωνα με τις κατεστημένες νόρμες παραγωγικότητας.

Η οικονομική εξάρτηση είναι το ύστατο μέσο ελέγχου της σεξουαλικότητάς μας. Γι' αυτό άλλωστε η σεξουαλική εργασία παραμένει η κύρια απασχόληση των γυναικών και η πορνεία εξακολουθεί να τονίζει την αξία των σεξουαλικών επαφών. Κάτω από αυτές τις συνθήκες λοιπόν, δεν μπορεί να υπάρξει τίποτα το αυτόβουλο για εμάς στο σεξ. Ούτε και η σεξουαλική απόλαυση μπορεί να είναι τίποτε περισσότερο από ένα εφήμερο πράγμα.

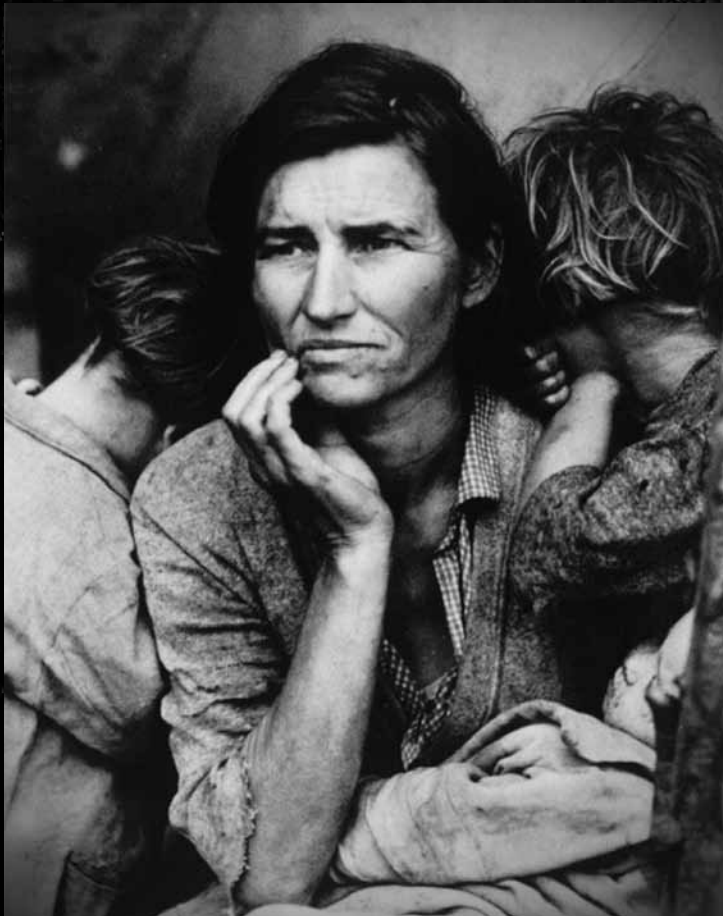
Το καθήκον να παρέχουμε απόλαυση στους άντρες προκαλεί νευρική κατάσταση στη σεξουαλικότητά μας. Γι' αυτό και από όλα τα καθήκοντα του νοικοκυριού, αυτό είναι που ευθύνεται πιο πολύ για τη χαμηλή μας αυτοεκτίμηση. Επιπλέον, η εμπορευματοποίηση του γυναικείου σώματος μάς έχει κάνει να μην νιώθουμε καθόλου βολικά με το σώμα μας. Ελάχιστες γυναίκες μπορούν να γδυθούν με άνεση μπροστά σε έναν άντρα, από τη στιγμή που ξέρουν πως θα κριθούν με βάση τα υψηλά στάνταρντ ομορφιάς που

προβάλλονται παντού γύρω μας, σε κάθε γωνία και τοίχο των πόλεων, σε κάθε περιοδικό, σε κάθε τηλεοπτική οθόνη.

Το γεγονός ότι η εμφάνισή μας κρίνεται συνεχώς και ότι άρα με κάποιο τρόπο πουλάμε τους εαυτούς μας έχει καταστρέψει την εμπιστοσύνη στα σώματά μας και την αποδοχή τους ως έχουν. Γι' αυτό και όλες μας, αδύνατες ή παχουλές, ψηλές ή κοντές, σουβλομύτες ή πλακουτσομύτες, μισούμε το σώμα μας. Το μισούμε γιατί έχουμε συνηθίσει να το κοιτάμε με ξένα μάτια, είτε με τα μάτια των αντρών που γνωρίζουμε είτε με τα μάτια των διαφημιστών. Το μισούμε γιατί ξέρουμε ότι τόσα πολλά εξαρτώνται από αυτό. Από αυτό το σώμα εξαρτάται το αν θα βρούμε μια καλή ή κακή δουλειά (εντός γάμου ή εκτός σπιτιού), το αν θα πετύχουμε κοινωνική αναγνώριση, το αν θα αποκτήσουμε μια συντροφιά για να γλιτώσουμε από τη μοναξιά που μας επιφυλάσσει αυτή η κοινωνία. Κι αν το σώμα μας στραφεί εναντίον μας, αν παχύνουμε, αν ζαρώσουμε από τις ρυτίδες, αν γεράσουμε γρήγορα, τότε κινδυνεύουμε να γίνουμε ασήμαντες για τους άλλους, να χάσουμε το δικαίωμα στην ερωτική επαφή, να χάσουμε την ελπίδα για ένα χάδι και μια αγκαλιά.

Με λίγα λόγια, είμαστε πολύ απασχολημένες να προσποιούμαστε, πολύ αναγκασμένες να παρέχουμε απόλαυση, πολύ αγχωμένες μήπως αποτύχουμε, για να μπορέσουμε να απολαύσουμε το σεξ. Σε κάθε ερωτική σχέση η αυτοεκτίμησή μας βρίσκεται υπό διαρκή αμφισβήτηση. Νιώθουμε συνήθως μεγάλη ικανοποίηση όταν ένας άντρας λέει ότι είμαστε καλές στο κρεβάτι, ανεξάρτητα αν εμείς το ευχαριστηθήκαμε ή όχι, γιατί αυτό τονώνει την αυτοπεποίθησή μας, ακόμη κι αν ξέρουμε ότι μετά πρέπει να πάμε να πλύνουμε τα πιάτα.

Είναι αδύνατο να παραβλέψουμε τη συναλλαγή που υπάρχει στην ερωτική σχέση, γιατί το υλικό τίμημα είναι εκεί, δεν μπορούμε να το υπερβούμε και ξοδεύομαστε σε πάμπολλους υπολογισμούς. Το ερώτημα που κυβερνάει τη σεξουαλικότητά μας είναι ένα και λέγεται «πόσο». Στενάζουμε, βογκάμε, κοντανασαινούμε, λαχανιάζουμε, χοροπηδάμε πάνω-κάτω στο κρεβάτι, αλλά στο μεταξύ το μυαλό μας τριβελίζει επίμονα το ερώτημα «πόσο». Πόσο από τον εαυτό μας πρέπει να δώσουμε ώστε να μην τον πουλήσουμε φτηνότερα ή τον ξεπουλήσουμε εντελώς; Πόσα θα κερδίσουμε σε αντάλλαγμα; Αν είναι το πρώτο μας ραντεβού, πόσο θα του επιτρέψουμε να προχωρήσει; Θα τον αφήσουμε να μας σηκώσει τη φούστα, να ανεβάσει τη μπλούζα, να χώσει τα χέρια του μέσα από το σουτιέν; Σε ποιο σημείο πρέπει να του πούμε να σταματήσει, πόσο σθεναρά πρέπει να του αντισταθούμε; Πόσο μπορούμε να του πούμε ότι τον θέλουμε προτού αρχίσει να σκέφτεται ότι είμαστε «φτηνές»; Κράτα το τίμημα υψηλό! Αυτός είναι ο κανόνας, αυτόν μας διδάσκουν. Αν κιόλας έχουμε φτάσει στο κρεβάτι, τότε οι υπολογισμοί γίνονται ακόμη πιο σύνθετοι, γιατί ανάμεσα στα βογκητά, τα λαχανητά και όλα τα παθιαρικά κόλπα, πρέπει να λογαριάζουμε και τις πιθανότητες να μείνουμε έγκυες, πασκίζοντας να θυμηθούμε το πρόγραμμα της περιόδου το τελευταίο χρονικό διάστημα. Η προσποίηση δε ότι το απολαμβάνουμε, όταν δεν έχουμε οργασμό, είναι επιπλέον δουλειά και μάλιστα σκληρή, γιατί όταν προσποιείσαι δεν ξέρεις πόσο μακριά μπορείς να το τραβήξεις, με αποτέλεσμα να καταλήγουμε να κάνουμε περισσότερα υπό το φόβο του να μην κάνουμε αρκετά. Χρειάστηκε πολύς αγώνας και μεγάλα άλματα στη συλλογική κοινωνική μας δύναμη ώστε να είμαστε τελικά σε θέση να παραδεχτούμε ότι τίποτα δεν συνέβαινε. ●

Η «migrant mother» ως νέγρα από το περιοδικό "The Black Panther" της δεκαετίας του '60. Από το «εθνικό, ανθρωπιστικό δράμα» σε μια πιο τσιζική εκδοχή...

"...Είδα και πλησίασα την πεινασμένη και απελπισμένη μάνα, σαν να με τράβηξε ένας μαγνήτης. Δεν θυμάμαι πως εξήγησα την παρουσία μου ή τη φωτογραφική μου μηχανή απέναντί της, αλλά θυμάμαι στα σίγουρα ότι δεν μου έκανε καμιά ερώτηση... Μου είπε την ηλικία της, ότι ήταν 32 χρόνων. Μου είπε επίσης ότι επιβίωναν εδώ και κάποιο καιρό με παγωμένα λαχανικά από τους γειτονικούς αγρούς, και με πουλιά που τα παιδιά σκότωναν. Μόλις είχαν πουλήσει τα λάστιχα του αυτοκινήτου τους για να αγοράσουν λίγο φαγητό".

Είναι η δεκαετία του '30, τα χρόνια της "μεγάλης ύφεσης" στην Αμερική. Η φωτογράφος που διηγείται, λέγεται Dorothea Lange και εργάζεται για λογαριασμό της αγροτικής κρατικής υπηρεσίας. Οι φωτογραφίες της, όπως και των συναδέλφων της, αξιοποιούνται προπαγανδιστικά για την προώθηση των πολιτικών της κυβέρνησης Ρούζβελτ. Η μάνα και τα παιδιά -υπάρχουν και άλλα που δεν φαίνονται σ' αυτό το κάδρο- είναι από μια οικογένεια εξαθλιωμένων εποχιακών εργατών γης, κάποιας νοτιοδυτικής πολιτείας....

Στο πέρασμα των χρόνων η "migrant mother" αναδημοσιεύτηκε πολλές φορές, σε βαθμό που έφτασε να γίνει συνώνυμη εικόνα μιας εποχής κρίσης. Αυτό που μέτρησε κυρίως ήταν η, σε αντιπαράθεση με τη φτώχεια, προβεβλημένη μητρική και οικογενειακή αγάπη. Όπως και ότι η αγκαλιά της μάνας παραπέμπει σε μια άλλη αγκαλιά, αυτή του πατέρα - κράτους.

Ίσως κοιτώντας τη σήμερα, θα λέγαμε ότι η φωτογραφία της Lange -έτσι αβίαστα παρμένη- έχει το προνόμιο και άλλων "αναγνώσεων". Καταρχήν είναι χαρακτηριστικό ότι τα παιδιά αρνούνται να κοιτάξουν τον φακό και τον κόσμο, αποστρέφοντας τα πρόσωπά τους. Έχουν κολλήσει πάνω στην μάνα τους. Υπάρχει ακόμη φιλόξενο χώρος για ένα βρέφος που κοιμάται ήσυχα και ανυποψίαστα στην αγκαλιά της. Η μάνα στέκεται αναγκαστικά εκεί. Με το πρόωρα γερασμένο πρόσωπο και την αμήχανη χειρονομία. Μοιάζει σαν να μην δίνει δεκάρα για τη φωτογράφο που έπεσε "σαν μαγνήτης" πάνω της. Κοιτάζει κάπου μακριά, απροσδιόριστα. Δεν περιμένει κάτι.

Άουλο Μαγδαληνή, Αγγλία, αρχές 20^{ου} αιώνα.

Το σεξ σαν ιστορία τρόμου: πορνεία, επιδημία και δημόσια τάξη

Το κείμενο αυτό ασχολείται με τρία ιστορικά παραδείγματα διαχείρισης της πορνείας στο δυτικό κόσμο, που εκτείνονται από τον 18^ο μέχρι τα τέλη του 20^{ου} αιώνα. Παρά τη χρονική απόσταση που χωρίζει τις τρεις περιόδους που εξετάζονται, οι βασικές αντιλήψεις και στρατηγικές απέναντι στην πορνεία είναι σταθερές. Οι πόρνες, στιγματισμένες από τη σεξουαλικότητά τους, έχουν αποτελέσει, σε κάθε ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο, πληθυσμό-στόχο για ένα πλέγμα κανονιστικών λόγων, μηχανισμών και θεσμών. Ταυτόχρονα, τα χαρακτηριστικά των πορνών που μπαίνουν κάθε φορά στο στόχαστρο, καθώς και οι λειτουργίες που εξυπηρετούνται, εμφανίζονται διαφοροποιημένα. Στην έγνοια του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα για έλεγχο και ένταξη των πορνών στην εργασιακή πειθαρχία, προστέθηκε κατά τη διάρκεια του ναζιστικού καθεστώτος στη Γερμανία η προσταγή για μετατροπή τους σε στήριγμα της πολεμικής μηχανής. Τέλος, η εποχή της «έκρηξης» του Aids στις αρχές της δεκαετίας του 1980, μας φέρνει κοντά στο παράδειγμα της εποχής μας, όπου η κρατική στρατηγική απέναντι στην πορνεία, σκοπεύει στο συντονισμό των αστυνομικών και υγειονομικών μηχανισμών, προς όφελος και των συμφερόντων του οργανωμένου εγκλήματος.

Ο 16^{ος} και ο 17^{ος} αιώνας σηματοδεύτηκαν από μία μεταβολή στη λειτουργία των δυτικών κρατών. Πρόκειται για την εμφάνιση ενός ολοένα εντονότερου ενδιαφέροντος από τη μεριά του κράτους για τη διατήρηση και τον έλεγχο της υγείας και της ίδιας της ζωής των υπηκόων, αφού η ευημερία του πληθυσμού ενός κράτους απέκτησε σημασία για την αναγνώριση της δύναμής του, αντάξια μάλιστα με το μέγεθος της επικράτειας ή την ποιότητα των εδαφών του.

Στο πλαίσιο αυτό, οι στρατηγικές της δημόσιας υγείας εμφανίστηκαν ως η οργανωμένη έκφραση της μέριμνας του κράτους για την μακροζωία του κοινωνικού σώματος. Η καινοτομία αλλά και η αποτελεσματικότητα του συστήματος της δημόσιας υγείας βασίστηκαν στα ιδιαίτερα του χαρακτηριστικά. Αφ' ενός, στην ικανότητά του να στοχεύει στο σύνολο του πληθυσμού, τόσο δηλαδή στα υγιή, όσο και στα μη υγιή σώματα. Αφ' ετέρου, στο ότι η λειτουργία του στηρίζεται όχι τόσο στην κρατική επιβολή, όσο στην εμπλοκή των ίδιων των «εξυπηρετούμενων» στους οποίους απευθύνεται. Πρόκειται για μια τεχνολογία της καθημερινής ζωής που, ενσωματωμένη σε κάθε κοινωνική αλληλεπίδραση, εκπαιδεύει, ελέγχει και δημιουργεί κανόνες για τις σωματικές πρακτικές, με σκοπό την πρόληψη της μόλυνσης.

Οι πρακτικές πειθάρχησης και ελέγχου που επιστρατεύονται για τη διαχείριση της υγείας του πληθυσμού έχουν πάρει ιστορικά δύο μορφές:

Πρώτον, οι *πρακτικές εξυγίανσης*, είναι απαγορευτικού χαρακτήρα και λειτουργούν μέσω νομοθεσιών που αποσκοπούν στην επιβολή καραντίνας στην απομόνωση, δηλαδή, των μολυσμένων σωμάτων από το σύνολο της κοινότητας. Πρόκειται για πρακτικές που χρησιμοποιούνται από το κράτος ως απάντηση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και έχουν ως αποτέλεσμα την αποκατάσταση της τάξης μέσω του αποκλεισμού και της τιμωρίας.

Δεύτερον, οι *υγιεινιστικές πρακτικές* επιδιώκουν να αναδείξουν την υγεία του πληθυσμού ως ζήτημα κοινωνικής υπευθυνότητας. Το επίπεδο «αυτο-ελέγχου» και ο τρόπος ζωής του κάθε ατόμου καθίστανται κριτήρια αξιολόγησης της υγείας του, τα οποία κατακτώνται μέσω παιδαγωγικών τεχνικών. Στα μη υγιή ή στα «δυνάμει» μη υγιή άτομα, αφού πρώτα αυτά στιγματιστούν ως αντι-κοινωνικά και ανεύθυνα, «προσφέρεται» θεραπεία, αποκατάσταση, επιτήρηση.

Άσυλο Μαγδαληνή, Αγγλία, αρχές 20^{ου} αιώνα.

Με βάση το πλαίσιο αυτό, γίνονται κατανοητές και οι μεταβολές στην κοινωνική και κρατική αντιμετώπιση της πορνείας στη δυτική Ευρώπη. Ο 18^{ος} αιώνας άφησε προοδευτικά πίσω του τις μεσαιωνικές «ακρότητες» του μαστιγώματος, των βασανιστηρίων, της εξορίας των πορνών. Η πορνεία παρέμενε πρόβλημα, όχι όμως επειδή παραβίαζε κάποιο θείκό νόμο, αλλά επειδή ήταν «αντικοινωνική». Ο βικτωριανός λόγος περιέγραφε την πόρνη ως παρία και θύμα της κοινωνίας, μια γυναίκα παραπληνημένη και εγκαταλελειμμένη που πήρε τον δρόμο της καταστροφής και του πρώιμου θανάτου. Ταυτόχρονα, η πόρνη γινόταν αντιληπτή ως παρέκκλιση από το ιδανικό της αξιοπρεπούς θηλυκότητας, σύμβολο της μόλυνσης και της ασθένειας, του διεστραμμένου, επικίνδυνου και παράνομου σεξ. Η πρακτική της απομόνωσης των πορνών δεν εγκαταλείφθηκε, είχε όμως ως προτεραιότητα την «αναμόρφωση» της συμπεριφοράς και όχι τον ριζικό αποκλεισμό.

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, η επιστήμη συνέβαλε στην ανάδειξη της πορνείας ως «κοινωνικού προβλήματος». Οι μέθοδοι της εγκληματολογίας αποτέλεσαν εργαλείο για τη μελέτη κάθε πτυχής της καθημερινής ζωής των πορνών, την αξιολόγηση της συμπεριφοράς τους και την ταξινόμησή τους σε κατηγορίες με βάση κριτήρια «κοινωνικότητας». Οι αξιολογικές αυτές κλίμακες εγκαθίδρυσαν θεωρήσεις για την πορνεία που επιβιώνουν μέχρι σήμερα, όπως για παράδειγμα τα δίπολα «παράνομη-καταγεγραμμένη», «ιδιωτικού-δημόσιου χώρου».

Η πειθάρχηση του άρρωστου σώματος και του διαταραγμένου μυαλού

Κατά τη διάρκεια του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, η μεσαιώνας τάξη οργάνωσε την υποδομή που θα στέγαζε την «επανακοινωνικοποίηση» των πορνών, με βάση τις αρχές της βικτωριανής ηθικής. Από νοσοκομεία και αναμορφωτήρια μέχρι άσυλα και workhouses, ένα ευρύ φάσμα ιδρυμάτων ανέλαβε να εφαρμόσει σωφρονιστικές πρακτικές για κάθε χαρακτηριστικό που απέδιδε στις πόρνες ο κυρίαρχος λόγος της εποχής.

Τα αναμορφωτήρια ανήκαν στην Εκκλησία και χρησιμοποιούσαν κυρίως την πρακτική του εγκλεισμού και της τιμωρίας. Προοδευτικά και λόγω της αναβίωσης του ευαγγελικού δόγματος, επικράτησε η κατεύθυνση ενός «οικογενειακού» συστήματος αποκατάστασης και έτσι εξαπλώθηκαν τα άσυλα, που αναπαρήγαγαν το μοντέλο πειθαρχίας του σπιτιού της μεσαιώνας τάξης. Γι' αυτό και πολλά από αυτά είχαν την ονομασία Magdalene Home, που εκτός από την παραπομπή στο Βιβλικό χαρακτήρα της Μαγδαληνής, υπονοούσε ότι το φυσικό περιβάλλον της γυναίκας ήταν το σπίτι.

Με το Νόμο για τους Φτωχούς του 1834, χτίστηκαν workhouses σε όλη την Αγγλία, με το γυναικείο τμήμα του πληθυσμού τους να αποτελείται από άπορες, άρρωστες, έγκυες και πόρνες που δεν είχαν γίνει δεκτές στα άσυλα. Οι φτωχοί ονόμασαν αυτά τα μέρη «Βαστίλλες» και δεν είχαν άδικο. Υποσιτισμένες και σε καθεστώς επιβολής σκληρών τιμωριών, οι γυναίκες υποβάλλονταν στις σκληρότερες μορφές εργασίας, όπως το να σπάνε κόκκαλα για την κατασκευή φαρμακευτικών αλοιφών ή πέτρες για την κατασκευή δρόμων.

Με βάση τους Νόμους για τις Μεταδοτικές Ασθένειες του 1864, 1866 και 1869 στην Αγγλία, η αστυνομία συλλάμβανε όποια γυναίκα της εργατικής τάξης θεωρούνταν ύποπτη για πορνεία και την οδηγούσε σε ειδικό νοσοκομείο, όπου υποβαλλόταν σε εξετάσεις. Αν η γυναίκα αντιστεκόταν, φυλακίζόταν. Η διακριτική ονομασία των νοσοκομείων αυτών δεν ήταν τυχαία: ονομάζονταν Lock Hospitals. Η λέξη «lock» αναφερόταν -κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα και της Αναγέννησης- στα νοσοκομεία για τους λεπρούς, όπου στεγάστηκαν αρχικά και τα νοσοκομεία για τη θεραπεία των αφροδισίων νοσημάτων. Σύντομα προσέθεσαν στις εγκαταστάσεις τους και άσυλα, όπου πήγαιναν οι γυναίκες μετά την αποθεραπεία τους, προς ηθικό σωφρονισμό.

Η περίπτωση του ασύλου Μαγδαληνή στο Λονδίνο

Στις 10 Αυγούστου του 1758, στο Goodman's Fields του Λονδίνου, το φιλανθρωπικό ίδρυμα για την αναμόρφωση και αποκατάσταση μετανοημένων πορνών Μαγδαληνή, ξεκίνησε την επίσημη λειτουργία του. Μέχρι εκείνη την εποχή, δεν είχε εμφανιστεί ποτέ στην Αγγλία ένα οργανωμένο κοσμικό φιλανθρωπικό ίδρυμα γι' αυτό το σκοπό.

Προκειμένου να εξασφαλίσει μία θέση στο άσυλο Μαγδαληνή, μία πόρνη έπρεπε να συμπληρώσει επίσημη αίτηση με το όνομα, την ηλικία και την κατοικία της. Στην πρώτη γραμμή της αίτησης αναγραφόταν: «*η αιτούσα είναι ένοχη για Πορνεία και έχει πραγματική συνείδηση του παραπτώματός της, το οποίο τη βύθισε στη μεγαλύτερη απόγνωση και της στέρησε όλα τα μέσα που θα μπορούσαν να της εξασφαλίσουν έναν έντιμο βίο*». Το άσυλο έδειχνε προτίμηση στις νεαρές πόρνες, με βάση την πεποίθηση ότι μόνο μία νεαρή ή άπειρη πόρνη ήταν ικανή να αναμορφωθεί και να αποκατασταθεί. Πολύ περισσότερο, έδινε προτεραιότητα σε γυναίκες που αξιολογούνταν ως μη πόρνες αλλά «*παραπληνημένες από υπόσχεση γάμου*». Εντυπωσιακή ήταν η ανάπτυξη ενός συστήματος κατηγοριοποίησης των γυναικών μετά την ένταξή τους στο άσυλο. Με βάση αυτό το σύστημα οι μη πόρνες διατηρούνταν σε ξεχωριστή πτέρυγα από τις πόρνες.

Με την ένταξή τους στο άσυλο Μαγδαληνή οι γυναίκες φορούσαν στολές και ανά ομάδες στέκονταν μπρο-

Διαφήμιση του London Lock Hospital και του ασύλου του.

London Lock Hospital, 19ος αιώνας

Άσυλο Μαγδαληνή, Ιρλανδία, 1940.

Ο Himmler επιθεωρεί το μπουρδέλο στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Mauthausen – Gusen.

Γυναίκες οδηγούνται στο μπουρδέλο στρατοπέδου συγκέντρωσης. Άγνωστη χρονιά. Στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, κατά τη διάρκεια του πολέμου, υπήρχαν ομάδες Εβραίων γυναικών που χρησιμοποιούνταν ως σεξουαλικές σκλάβες από τους στρατιώτες. Αυτές οι ομάδες έμειναν γνωστές με το όνομα Joy Divisions.

στά στην προϊσταμένη η οποία, εκφωνώντας έναν κατηχητικό λόγο, αναλάμβανε να τις «καλοσωρίσει» στο νέο τους περιβάλλον. Ο λόγος αυτός προέτρεπε τις τρόφιμες να σκέφτονται διαρκώς πόσο τυχερές ήταν που βρέθηκαν στο έλεος αυτού του ιδρύματος και τους υπενθύμιζε ότι έπρεπε να πειθαρχούν στις ενδεδειγμένες ώρες φαγητού, δουλειάς, ύπνου και προσευχής.

Με την δικαιολογία της υποτιθέμενης αναμόρφωσης, αλλά πραγματικό στόχο να αποφέρουν κέρδη, οι τρόφιμες του ιδρύματος ήταν αναγκασμένες να εκτελούν ένα συγκεκριμένο όγκο εργασίας. Ο ευρύτερος στόχος ήταν να εξοικειωθούν οι γυναίκες με την ηθική της εργασίας και κατόπιν να μετατραπούν σε κομμάτι του εργατικού δυναμικού δουλεύοντας κατά βάση ως οικιακές υπηρέτριες ή, δευτερευόντως, σε κάποιο άλλο επάγγελμα. Οι εργασίες αυτές ήταν η υφαντουργία και η κατασκευή διάφορων ειδών, όπως κορδόνια, γάντια, παπούτσια και παιχνίδια. Στο πλαίσιο αυτό, μέχρι το 1790 το ίδρυμα είχε οργανώσει το μαζικό πλύσιμο ρούχων και λευκών ειδών (νοσοκομείων, ασύλων και πανεπιστημίων) από τις τρόφιμες, ένα επάγγελμα που αποτελούσε μια από τις πιο δύσκολες και σκληρές μορφές γυναικείας εργασίας, κατά τον 18^ο και τις αρχές του 19^{ου} αιώνα.

Το άσυλο Μαγδαληνή έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στη ρύθμιση της συμπεριφοράς των έγκλειστων γυναικών. Κάθε πλευρά της καθημερινής τους ζωής ήταν αυστηρά σχεδιασμένη και προσεκτικά επιτηρούμενη. Στους κανονισμούς του ιδρύματος που εκδόθηκαν το 1759, αναγράφονταν ότι «η αυστηρή τάξη και πειθαρχία είναι βασική για όλες τις επιχειρήσεις, αλλά ακόμη περισσότερο για μια επιχείρηση σαν τη δική μας». Οι κανονισμοί ήταν τόσο αυστηροί που ακόμα και ο λίγος χρόνος που οι τρόφιμες διέθεταν για να αλληλεπιδράσουν, ήταν οριοθετημένος με τέτοιο τρόπο που να αποθαρρύνει τις διαπροσωπικές σχέσεις. Ο αιδεσιμότατος Prince, μέλος της διοικούσας αρχής του ιδρύματος, ανέφερε πως «τα μικρά μονοπάτια της αυλής στα οποία περπατούσαν οι γυναίκες τις απέτρεπαν από τον μεταξύ τους συγχρωτισμό». Ένας ακόμα τρόπος με τον οποίο το ίδρυμα επιδείκνυε τη μέριμνά του για την αυστηρότητα των κανονισμών είχε να κάνει με τους κανόνες για τους επισκέπτες. Οι συγγενείς και οι φίλοι δεν γίνονταν εύκολα δεκτοί (χρειάζονταν ειδική έγκριση από την αρμόδια επιτροπή) και ακόμα και στην περίπτωση που λάμβαναν τη σχετική έγκριση, ήταν ανα-

γκασμένοι να συναντήσουν και να συνομιλήσουν με την εκάστοτε τρόφιμο, παρουσία της προϊσταμένης. Ενδεικτικό, επίσης, είναι το γεγονός πως πρόσβαση σε όλες τις πτέρυγες του ιδρύματος είχαν μόνο ο γιατρός, ο χειρουργός και ο αποθηκάρχης της επιχείρησης, αλλά και αυτοί πάντοτε με τη συνοδεία της προϊσταμένης.

Ο μέσος όρος διαμονής μιας γυναίκας στο άσυλο Μαγδαληνή (αν δεν είχε αποβληθεί λόγω κακής συμπεριφοράς ή δεν είχε αποχωρήσει μόνη της) ήταν ένας χρόνος. Όσο για τις μορφές τιμωρίας που επιστρατεύονταν για να διασφαλίσουν τη σωστή διαγωγή και ως απάντηση σε συμπεριφορές όπως η ανυπακοή και η αυθάδεια, αυτές περιλάμβαναν τον εγλεισμό σε ένα δωμάτιο για έξι ως δώδεκα ώρες, επίπληξη από την προϊσταμένη, αποστέρηση γεύματος ή των χρημάτων που είχαν κερδηθεί από την εργασία. Γενικά πρόκειται για τιμωρίες που στη μια ή στην άλλη μορφή χρησιμοποιούνταν και από τα workhouses της εποχής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το τελευταίο άσυλο Μαγδαληνή, που βρισκόταν στην Ιρλανδία, τερμάτισε τη λειτουργία του το 1996.

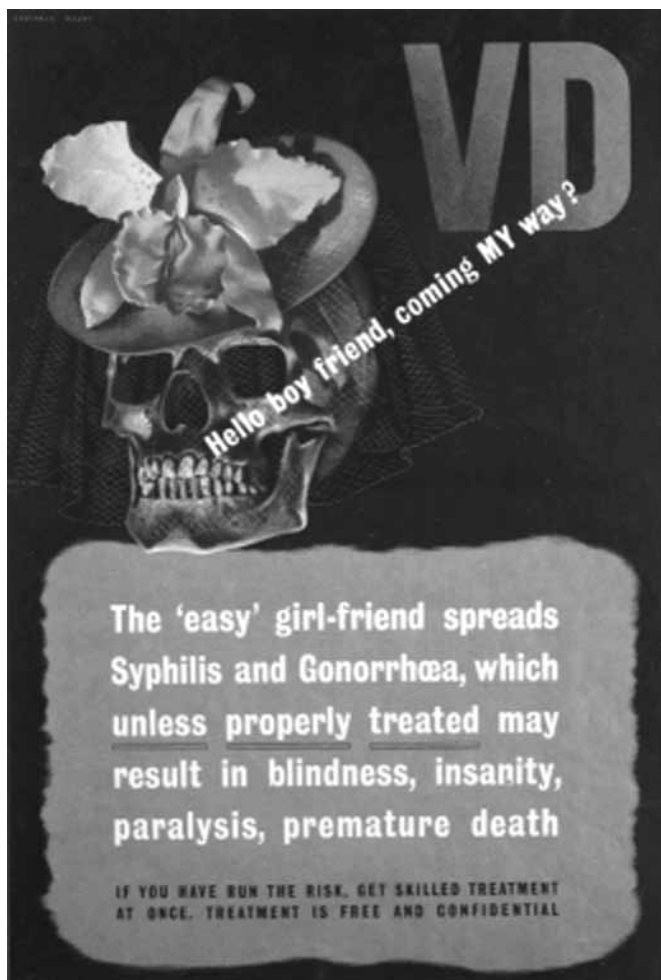
Μιλитарισμός, αφροδίσια νοσήματα και κρατικά μπουρδέλα στη ναζιστική Γερμανία

Το 1927, ο Νόμος για την Καταπολέμηση των Αφροδισίων Νοσημάτων της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, κατάρτησε το καθεστώς της κρατικά ρυθμισμένης πορνείας (Reglementierung). Γενικά, μέχρι το 1927, η πορνεία ήταν παράνομη στη Γερμανία. Ωστόσο, πόλεις όπου ίσχυε το Reglementierung, ανέχονταν τις καταγεγραμμένες πόρνες. Το σύστημα της κρατικά ρυθμισμένης πορνείας υπέβαλλε τις πόρνες σε υποχρεωτικούς ιατρικούς ελέγχους για σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, καθώς και σε μια σειρά περιορισμών της προσωπικής τους ελευθερίας. Πιο συγκεκριμένα, τους απαγορευόταν να συχνάζουν σε πολυσύχναστους δημόσιους χώρους, τους επιβαλλόταν να διαμένουν σε εγκεκριμένα από την αστυνομία ξενοδοχεία, ενώ όταν ήθελαν να ταξιδέψουν έπρεπε να πάρουν ειδική άδεια. Η εφαρμογή των απαγορεύσεων αυτών ελεγχόταν από το τμήμα ηθών (Sittenpolizei), που ήταν υπεύθυνο για την επιτήρηση της πορνείας.

Στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης, η κοινωνική υποστήριξη της κρατικά ρυθμισμένης πορνείας εξασθένησε εξαιτίας μιας σειράς λόγων. Από τη μια μεριά, οι φεμινίστριες -που είχαν από καιρό ασκήσει κριτική στη μισογύνικη λογική του συστήματος αυτού- αναβάθμισαν τον αγώνα τους ενάντια στο Reglementierung (αξιοποιώντας και την απόκτηση δικαιώματος ψήφου που είχε κατακτηθεί το 1919). Από την άλλη μεριά, μια μερίδα φιλελεύθερων, άσκησε κριτική στην αναποτελεσματικότητα του συστήματος, προβάλλοντας την πορνεία ως απειλή για τη δημόσια υγεία και απαιτώντας εντατικότερη ιατρική επιτήρηση. Και αυτό γιατί υπήρχαν εκτιμήσεις ότι οι πόρνες του πεζοδρομίου (οι οποίες δεν υποβάλλονταν σε έλεγχο) είχαν ξεπεράσει τις καταγεγραμμένες πόρνες σε αναλογία 10:1. Προκειμένου λοιπόν να ενθαρρυνθούν οι πόρνες του πεζοδρομίου όσον αφορά στην αναζήτηση ιατρικής βοήθειας, οι συγκεκριμένοι φιλελεύθεροι υποστήριζαν την αποποινικοποίηση της πορνείας.

Εν τέλει, ο φόβος για το «φυλετικό δηλητήριο» των αφροδισίων νοσημάτων οδήγησε στην επικύρωση του Νόμου για την Καταπολέμηση των Αφροδισίων Νοσημάτων του 1927. Ο νόμος αυτός αποποινικοποίησε την πορνεία εν γένει, κατάρτησε το τμήμα ηθών και έθεσε εκτός νόμου τα υπό κρατική ρύθμιση μπουρδέλα. Ταυτόχρονα, κατέστησε υποχρεωτική τη θεραπεία για τα άτομα που έπασχαν από αφροδίσια, ίδρυσε υγειονομικές υπηρεσίες με αρμοδιότητα τον έλεγχο της εξάπλωσης των αφροδισίων, προέβλεπε δωρεάν θεραπεία για τους φτωχούς και κατάρτησε την απαγόρευση της διαφήμισης και της πώλησης προφυλακτικών. Οι μηχανισμοί της δημόσιας υγείας απέκτησαν εξέχοντα ρόλο στην επιβολή των νέων ρυθμίσεων: οι γιατροί είχαν την ευθύνη να δίνουν αναφορά για τα άτομα που διέκοπταν τη θεραπεία τους και με βάση τα στοιχεία που κατέγραφαν οι υγειονομικές υπηρεσίες, όποιο άτομο με διαγνωσμένο αφροδίσιο μετέδιδε σε άλλους την ασθένεια, φυλακίζονταν μέχρι και για τρία χρόνια.

Οι σφοδρότερες αντιδράσεις απέναντι στις νέες αυτές ρυθμίσεις προήλθαν από τους κόλπους της αστυνομίας, η οποία θορυβήθηκε από την απώλεια του ελέγχου που μέχρι τότε ασκούσε στην πορνεία. Ο διευθυντής της αστυνομίας της Ερφούρτης δήλωσε ότι με την κατάρτηση της κρατικά ρυθμισμένης πορνείας «οι πόρνες του δρόμου θα ξεφυτρώσουν σαν τα μανιτάρια» και ότι

«Η «εύκολη» φιλενάδα μεταδίδει Σύφιλη και Γονόρροια, οι οποίες αν δεν λάβουν την κατάλληλη θεραπεία μπορούν να προκαλέσουν τύφλωση, τρέλα, παράλυση και πρόωρο θάνατο – Αν έχεις πάρει ήδη το ρίσκο, αναζήτησε άμεσα τη βοήθεια ειδικού. Η θεραπεία είναι δωρεάν και εμπιστευτική». Αφίσα, Αγγλία, 1943-44.

«Μπορεί να δείχνει καθαρή ΑΛΛΑ οι εύκολες, τα «ευχάριστα» κορίτσια και οι πόρνες, μεταδίδουν σύφιλη και γονόρροια. Δεν μπορείς να νικήσεις τον Άξονα αν κολλήσεις αφροδίσια». Αφίσα, Β' Παγκόσμιος Πόλεμος.

η αστυνομία θα ήταν ανίκανη να προστατέψει τους ευ-υπόληπτους πολίτες. Στο ίδιο μήκος κύματος, το 1928, ο αστυνομικός διευθυντής του Μαγδεβούργου ανέφερε ότι η δημόσια πορνεία αυξήθηκε «από τότε που καταργήθηκε το τμήμα ηθών και το κακό παράδειγμα έγινε μεταδοτικό». Στα χρόνια που ακολούθησαν, οι αντιδράσεις της αστυνομίας βρήκαν την υποστήριξη συντηρητικών και θρησκευτικών (καθολικών ή προτεσταντικών) οργανώσεων και πολιτικών που πίεζαν για αυστηρότερο έλεγχο της πορνείας. Τον Απρίλιο του 1932, η Ομάδα Εργασίας των Καθολικών της Κολωνίας εγκάλυψε τις αρχές σε ανακοίνωσή της: «Η αυξανόμενη φτώχεια και ο συνακόλουθος ηθικός εκφυλισμός μεγάλου τμήματος του πληθυσμού έχουν κάνει την πορνεία μάλιστα...Υπεύθυνος γι' αυτό είναι ο Νόμος για την Καταπολέμηση των Αφροδίσιων Νοσημάτων». Ωστόσο, η πραγματική αντιπολίτευση στο νόμο του 1927 δεν προέκυψε από αυτούς, αλλά αναδύθηκε παράλληλα με την ολοένα αυξανόμενη ισχύ του ναζιστικού κόμματος.

Οι Ναζί είχαν αναγνωρίσει τις προπαγανδιστικές δυνατότητες του ζητήματος της πορνείας και χρησιμοποίησαν τις αντιδράσεις που είχαν προκύψει ενάντια στο νόμο του 1927 προκειμένου να προωθήσουν την πολιτική τους ατζέντα. Ήδη από το 1925, ο ίδιος ο Hitler, στο βιβλίο «Ο Αγών μου», είχε κάνει ειδική αναφορά στο ζήτημα της πορνείας.

«Ο αγώνας ενάντια στη σύφιλη και την πορνεία, που ανοίγει το δρόμο στην πρώτη, αποτελεί μια από τις πιο γιγαντιαίες αποστολές της ανθρωπότητας. Και αυτό γιατί δεν καλούμαστε να βρούμε την απάντηση ενός μεμονωμένου ερωτήματος, αλλά να εξαλείψουμε ένα τεράστιο αριθμό δεινών που

αποτελούν τη συνακόλουθη έκφραση της επιδημίας αυτής. Και είναι γι' αυτό που η ασθένεια του σώματος δεν αποτελεί τίποτε άλλο παρά την διαδοχή της ασθένειας των ηθικών, κοινωνικών και φυλετικών ενστίκτων».

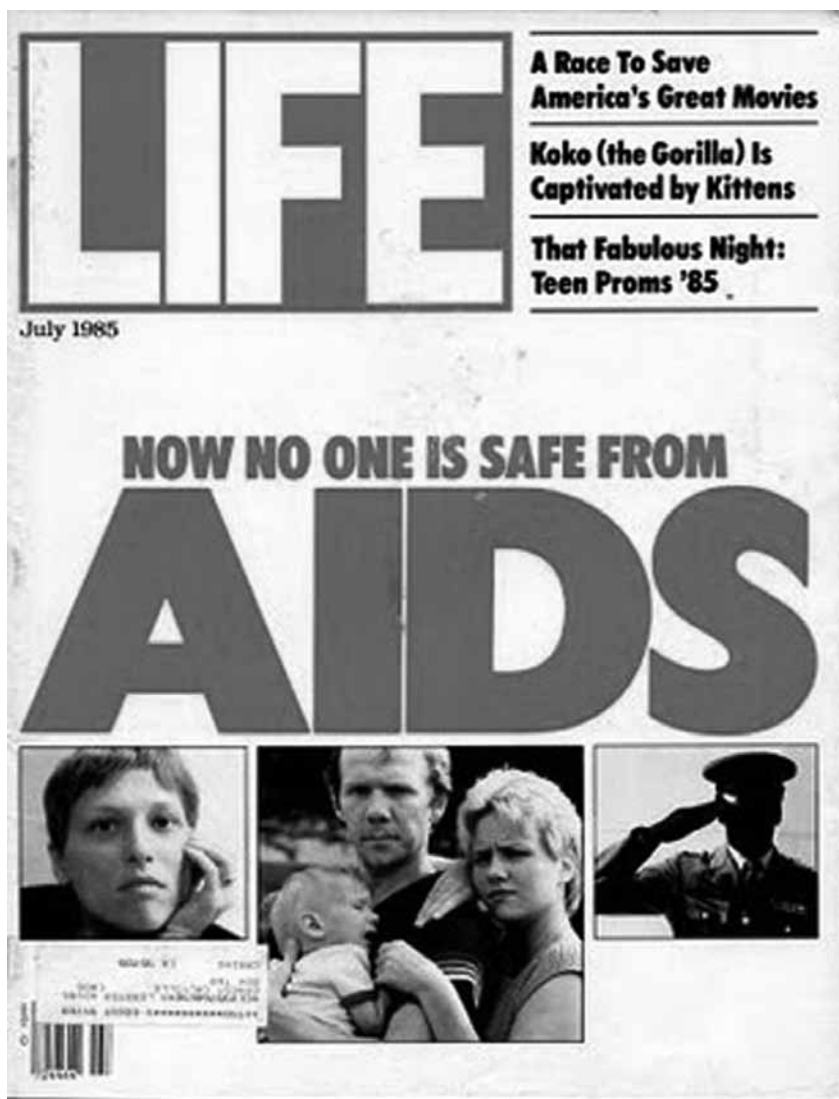
Δύο μέρες πριν την εφαρμογή του Νόμου για την Καταπολέμηση των Αφροδίσιων Νοσημάτων, η εφημερίδα Völkischer Beobachter, επίσημο όργανο του ναζιστικού κόμματος, κυκλοφόρησε με πρωτοσέλιδο επίθεσης στον μετασηματισμό. Το άρθρο ισχυριζόταν πως ο νόμος θα προκαλούσε ραγδαία αύξηση στα αφροδίσια, γιατί αναβάθμιζε την πορνεία στο επίπεδο ενός σεβαστού επαγγέλματος, ενώ φωτογράφιζε ως υπεύθυνους τους Εβραίους και τους Σοσιαλδημοκράτες που υπονόμιευαν τα ηθικά και φυλετικά οικογενειακά θεμέλια.

Μετά την άνοδο του Hitler στην εξουσία το 1933, οι Ναζί συνέχισαν να αυτοπαρουσιάζονται ως θεματοφύλακες της συντηρητικής σεξουαλικής ηθικής, με σκοπό την προσέλκυση των θρησκευόμενων συντηρητικών. Συγκεκριμένα, επικεντρώθηκαν στην καταπολέμηση της πορνείας, η οποία αποτελούσε θέμα αιχμής για τη θρησκευτική δεξιά. Τον Μάη του 1933 οι Ναζί έθεσαν εκτός νόμου την πορνεία του πεζοδρομίου. Παράλληλα με την σχετική νομική ρύθμιση που ποινικοποιούσε κάθε μορφή «δημόσιας προκλητικής πράξης» η αστυνομία προχώρησε σε σκούπες εναντίον των πορνών, πραγματοποιώντας χιλιάδες συλλήψεις κατά τη διάρκεια της άνοιξης και του καλοκαιριού του '33. Στο Αμβούργο μόνο, η αστυνομία συνέλαβε 3.201 γυναίκες ως ύποπτες για πορνεία, 814 από τις οποίες φυλακίστηκαν και 274 υποβλήθηκαν σε υποχρεωτική θεραπεία. Ενώ στο Ντύσελντορφ, μέσα σε μια νύχτα τον Ιούνιο του 1933, η τοπική αστυνομία

μία με την συνοδεία μονάδων των SS συνέλαβε 156 γυναίκες και 35 άντρες με την ίδια κατηγορία.

Όλα αυτά τα μέτρα έτυχαν ευρείας αποδοχής από τους θρησκευόμενους συντηρητικούς. Ο Adolf Sellmann, επικεφαλής του Προτεσταντικού Δυτικογερμανικού Οργανισμού Ηθικής, ανέφερε: «Ήταν μια μεγάλη και πανέμορφη μέρα για μας, όταν ο αρχηγός μας και καγκελάριος Adolf Hitler ανέλαβε τη διακυβέρνηση στις 30 Ιανουαρίου του 1933. Στη Γερμανία, όλα άλλαξαν μονομιάς. Τα σκουπίδια και τα αποβράσματα εξαφανίστηκαν από τη δημόσια θέα. Οι δρόμοι μας ήταν και πάλι καθαροί. Η πορνεία, που μέχρι εκείνη τη στιγμή απλωνόταν σε όλες τις μικρές και μεγάλες πόλεις, εκδιώχθηκε...». Μέχρι και το καλοκαίρι του 1933, οι Ναζί είχαν καταφέρει να πείσουν τη θρησκευτική δεξιά για την αφοσίωσή τους στην προάσπιση των παραδοσιακών χριστιανικών ιδανικών της σεξουαλικής αγνότητας. Πρόκειται για μια εξέλιξη που αποτέλεσε βασική προϋπόθεση για την επέκταση και σταθεροποίηση της ναζιστικής εξουσίας κατά τη διάρκεια της κρίσιμης εκείνης περιόδου. Ωστόσο, οι ελπίδες που ο Adolf Sellmann και οι όμοιοί του είχαν εναποθέσει στους Ναζί, έμελλαν να διαψευστούν λίγους μήνες αργότερα.

Το φθινόπωρο του 1933 οι συντηρητικοί (φοβούμενοι για την προσβολή της οικογενειακής ηθικής από τον εθισμό του πληθυσμού στην «αμαρτία») θορυβήθηκαν μπροστά στην κινητοποίηση αξιωματούχων της αστυνομίας για την επανεγκαθίδρυση των κρατικά ελεγχόμενων μπουρδέλων. Η πόλη του Έσσην πρωτοστάτησε στην καμπάνια για την αναβίωση του Reglementierung. Τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς, το περιοδικό «Η Αστυνομία», δημοσίευσε τις νέες ρυθμίσεις για τον έλεγχο των πορνών, που εφάρμοσε ο διευθυντής της αστυνομίας

«Πλέον κανείς δεν είναι ασφαλής από το AIDS». Το εξώφυλλο του περιοδικού Life, Ιούλης 1985.

μίας του Έσσην. Οι ρυθμίσεις του Έσσην αφήφισαν ανοιχτά την παράγραφο 17 του νόμου του 1927, η οποία απαγόρευε στην αστυνομία να οριοθετεί την κίνηση των πορνών σε ειδικούς δρόμους ή οικοδομικά τετράγωνα. Έτσι απαγορεύτηκε στις καταγεγραμμένες πόρνες να εμφανίζονται σε δημόσιους χώρους και τους επιτρεπόταν να δουλεύουν μόνο σε συγκεκριμένα σπίτια. Το παράδειγμα του Έσσην ακολούθησαν και άλλες πόλεις, όπως το Αμβούργο, η Αλτόνα και η Βρέμη, οι οποίες, το φθινόπωρο και τον χειμώνα του 1933, εισήγαγαν συστήματα αστυνομικής διαχείρισης και ελέγχου της πορνείας. Η άνοδος του Himmler και των SS υπήρξε καθοριστική για τη διαχείριση της πορνείας στη Γερμανία. Υπό τον Himmler, ο οποίος διορίστηκε αρχηγός της γερμανικής αστυνομίας το 1936, η αστυνομία απέκτησε αυξημένη αυτονομία απέναντι στους υπόλοιπους διοικητικούς τομείς. Ο ίδιος ο Himmler ήταν ένας από τους πιο φανατικούς υποστηρικτές των κρατικά ελεγχόμενων μπουρδέλων και ηγήθηκε της μαζικής επέκτασής τους κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Επιπλέον, το πρόγραμμα των Ναζί για την πορνεία έδειχνε να ανταποκρίνεται και στις απαιτήσεις του στρατού. Παράλληλα με τις πολεμικές προετοιμασίες κατά το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1930, η Wehrmacht επέμεινε υπέρ της κρατικά ρυθμιζόμενης

πορνείας, με σκοπό τον περιορισμό της μετάδοσης των αφροδισίων στους στρατιώτες και την αναπέρωση του ηθικού τους. Αμέσως μετά την έναρξη του πολέμου η κυβέρνηση εφάρμοσε μια σειρά από διατάγματα για τον έλεγχο της πορνείας και των αφροδισίων. Στις 9 Σεπτεμβρίου του 1939, το υπουργείο εσωτερικών διέταξε την αυστηρή αστυνομική επιτήρηση των πορνών «για την προστασία των μελών της Wehrmacht και των πολιτών από κινδύνους που σχετίζονται με την πορνεία...Στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν ειδικά σπίτια για τις πόρνες, η αστυνομία θα πρέπει να τα ιδρύσει στις κατάλληλες περιοχές». Φυσικά, τα μπουρδέλα έπρεπε να είναι συμβατά και με τη φυλετική πολιτική των Ναζί. Σε επίσημο επίπεδο τουλάχιστον, οι Εβραίες πόρνες ήταν απαγορευμένες, ενώ σε πόλεις με μεγάλο αριθμό αλλοδαπών υπήρχαν μπουρδέλα με μη Γερμανίδες πόρνες, για την προστασία της «φυλετικής αγνότητας». Επιπλέον, το διάταγμα εξουσιοδοτούσε την αστυνομία να επιβάλλει απαγόρευση κυκλοφορίας, καθώς και άλλες απαγορεύσεις, στις γυναίκες του πεζοδρομίου. Οι γυναίκες που παραβίαζαν τις απαγορεύσεις αυτές μπορούσαν να τεθούν υπό «προληπτικό περιορισμό», το οποίο ουσιαστικά σήμαινε την εισαγωγή τους σε στρατόπεδο συγκέντρωσης

Ένα συνακόλουθο διάταγμα (18 Σεπτεμβρίου 1939) επέκτεινε σημαντικά το φάσμα της ιατρικής επίβλεψης

πάνω στις γυναίκες που ήταν ύποπτες για πορνεία. Συγκεκριμένα προέβλεπε τη δημιουργία «περιπολιών κοινωνικής πρόνοιας» από την αστυνομία και τις υπηρεσίες υγείας, με σκοπό την επιτήρηση των ατόμων που παρουσίαζαν «haufig wechselnder Geschlechtsverkehr», δηλαδή «ασύδοτη συμπεριφορά». Ο όρος αυτός αναφερόταν κατά βάση σε γυναίκες που κατηγορούνταν για πορνεία. Τα άτομα με «hwG» που έπασχαν από κάποιο αφροδίσιο νόσημα υποβάλλονταν σε υποχρεωτική ιατρική θεραπεία, ενώ όσοι αντιστέκονταν ή αψηφούσαν τις εντολές των υπηρεσιών υγείας μπορούσαν να τεθούν υπό «προληπτικό περιορισμό».

Τα διατάγματα του Σεπτεμβρίου του 1939 σήμαναν την αναβάθμιση της πολιτικής των Ναζί απέναντι στην πορνεία. Η προώθηση των ελεγχόμενων από την αστυνομία μπουρδέλων, παράλληλα με την επίθεση στις πόρνες του πεζοδρομίου, εγκαθίδρυσαν το κρατικό μπουρδέλο ως τη μοναδική μορφή νόμιμης πορνείας. Ενδεικτική είναι η στάση της αστυνομίας του Μονάχου: το καλοκαίρι του 1940 το εν λόγω τμήμα μετέτρεψε ένα πρώην ξενοδοχείο σε μπουρδέλο «για πιο ακριβά γούστα». Το μπουρδέλο αυτό υποτίθεται πως διευθυνόταν από γνωστή τσατσά με πολυετή πείρα «στην ενοικίαση δωματίων σε πόρνες», ωστόσο η αλήθεια είναι πως οι τιμές είχαν φιαρισθεί (στα 15 μάρκα ανά πελάτη) από την αστυνομία ενώ οι πόρνες που δούλευαν εκεί υποβάλλονταν σε υποχρεωτικό ιατρικό έλεγχο από τις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες. Κάποιους μήνες αργότερα, το ίδιο αστυνομικό τμήμα εγκαίνιασε και ένα ακόμα «δημόσιο σπίτι» το οποίο προοριζόταν να υποδέχεται πελάτες της εργατικής τάξης και φαντάρους. «Όπως ανέφερε η ίδια αναφορά της αστυνομίας: «το σπίτι αυτό δε θα είναι ένα μπουρδέλο παλαιού τύπου στεγασμένο σε κάποιο παρηκμασμένο, βρώμικο κτίριο. Το σπίτι αυτό θα πρέπει να προσφέρει στον καθημερινό εργάτη και φαντάρο, υπηρεσίες επιπέδου αντίστοιχου με τις υπηρεσίες που προσφέρει κάθε άλλος θεσμός που η νέα εποχή δημιούργησε για αυτόν».

Επιπλέον, τα κρατικά ελεγχόμενα μπουρδέλα κατείχαν θέση-κλειδί όσον αφορά στην φυλετική πολιτική των Ναζί. Κάτι το οποίο γίνεται σαφές στην περίπτωση των μπουρδέλων για αλλοδαπούς και επιστρατευμένους-για-εργασία (fremdvölkische Arbeiter) που άνοιξαν μετά το 1940. Το οξύ έλλειμμα εργατικής δύναμης που αντιμετώπισε το ναζιστικό κράτος κατά τη διάρκεια του πολέμου καλύφθηκε με τη μαζική εισαγωγή εργατών, κυρίως επιστρατευμένων για εργασία αλλοδαπών καθώς και αιχμαλώτων πολέμου (πχ. μόλις μέχρι τα μέσα του 1940, είχαν επιστρατευτεί ήδη κάπου 700.000 Πολωνοί). Ο ιστορικός Ulrich Herbert κατέληξε στην εκτίμηση πως μέχρι το τέλος του πολέμου υπήρχαν επί γερμανικού εδάφους κάπου 7.000.000 ξένοι εργάτες που δούλευαν για τους Ναζί. Οι ναζιστικές αρχές ανησυχούσαν για τον κίνδυνο της «επιμειξίας» μεταξύ ξένων εργατών και Γερμανίδων. Οι Πολωνοί και οι Ρώσοι (που καταλάμβαναν τις χαμηλότερες βαθμίδες στην φυλετική ιεραρχία) τιμωρούνταν με θάνατο σε περίπτωση που εμπλέκονταν σε σεξουαλική σχέση με Γερμανίδες, ενώ αυτές οι τελευταίες στέλνονταν είτε στη φυλακή είτε σε στρατόπεδο συγκέντρωσης με την κατηγορία της προσβολής της δημόσιας αιδούς. Ωστόσο, παρά τις αυστηρές τιμωρίες, ο αριθμός των διαφυλετικών σχέσεων παρέμενε υψηλός, γεγονός που ανάγκασε τον ίδιο τον Hitler να ανοίξει ειδικά μπουρδέλα για ξένους εργάτες το Δεκέμβριο του 1940. Η αστυνομία ήταν -και σε αυτή την περίπτωση- υπεύθυνη για την επιστράτευση και επίβλεψη των πορνών που δούλευαν εκεί. Και φυσικά, επρόκειτο αποκλειστικά για αλλοδαπές πόρνες ή τσιγγάνες μιας και το καταστατικό λειτουργίας των «σπιτιών» για ξένους εργάτες απαγόρευε την εργασία Γερμανίδων πορνών σε

αυτά. Οι αλλοδαπές γυναίκες διαβίωσαν ουσιαστικά υπό καθεστώς φυλάκισης, μιας και τους απαγορευόταν η εργασία έξω από τα συγκεκριμένα μπουρδέλα, ενώ ακόμα και η (σπάνια) έξοδος τους από το μπουρδέλο γινόταν κατόπιν ειδικής άδειας. Και όπως μπορεί εύκολα να γίνει αντιληπτό κάθε παραβίαση των παραπάνω κανονισμών ισοδυναμούσε με ένα και μόνο πράγμα: τον εγκλεισμό σε στρατόπεδο συγκέντρωσης.

Aids, απειλή και νομιμοποίηση της μαφίας τις δεκαετίες '80 και '90: το παράδειγμα της Αυστραλίας.

Όταν, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, «ανακαλύφθηκε» ότι το HIV/AIDS θέτει σε κίνδυνο τον «γενικό πληθυσμό» μέσω των περιφημων ομάδων «φορέων», υπήρξαν μαζικές εκκλήσεις για απομόνωση και περιθωριοποίηση των ομάδων αυτών. Η επιστράτευση πρακτικών εξυγίανσης αποτέλεσε θέμα του δημόσιου διαλόγου στην Αυστραλία, στην Αγγλία και τις ΗΠΑ. Ωστόσο, οι δυτικές κυβερνήσεις έδωσαν προτεραιότητα σε υγιεινιστικές πρακτικές αντιμετώπισης του φαινομένου. Ο στρατηγικός στόχος ήταν η σύνδεση του HIV/AIDS με συγκεκριμένους τρόπους ζωής, η ταύτιση των ομάδων «υψηλού κινδύνου» με την ασυδοσία και η νομιμοποίηση κρατικών παρεμβάσεων εν είδει διαπαιδαγώγησης. Αποτελέσματα στατιστικών μελετών επιστρατεύτηκαν για να καταδείξουν την εναλλαγή ερωτικών συντρόφων ως αιτία διάδοσης του HIV/AIDS και προγράμματα δημόσιας υγείας επικεντρώθηκαν στην υπευθυνοποίηση του πληθυσμού σε σχέση με τις σεξουαλικές επιλογές. Η πορνεία, ως αντίποδας της συζυγικής σχέσης, ταυτίστηκε με τον κίνδυνο.

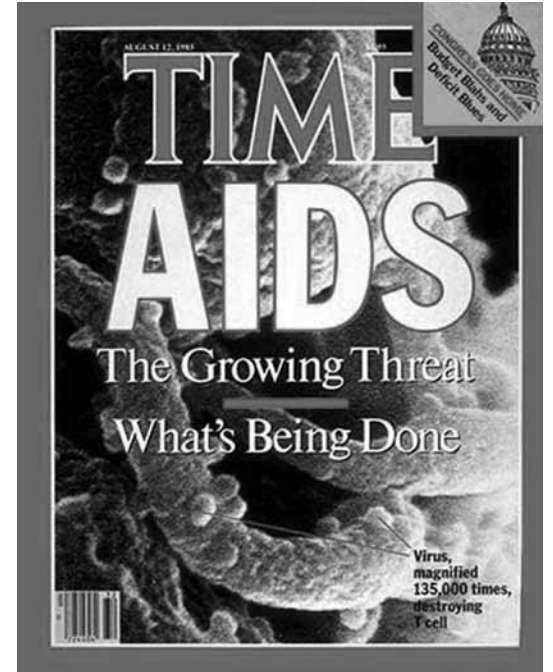
Ήδη από τον Μάιο του 1985 στη Νέα Νότια Ουαλία της Αυστραλίας, οι πόρνες ενοχοποιήθηκαν ως η σημαντικότερη πηγή διάδοσης του HIV/AIDS, από τον υπόκοσμο του σεξ και των ναρκωτικών στους ετεροφυλόφιλους άντρες, οι οποίοι με τη σειρά τους θα μόλυναν τις αθώες συζύγους τους και δυνάμει τα αγέννητα παιδιά τους. Το 1986, η Κοινοβουλευτική Επιτροπή για την Πορνεία εξέδωσε αναφορά που συνηγορούσε υπέρ ενός συνδυασμού εκπαίδευσης και ελέγχου των «ανεύθυνων» μελών του πορνικού πληθυσμού, καθώς και υπέρ της εφαρμογής μιας ποινικής νομοθεσίας με σκοπό τον περιορισμό «*όσων συνειδητά έθεται σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία*». Η αναφορά αυτή ήταν καθοριστική για την επανεξέταση της πορνείας ως ζητήμα δημόσιας υγείας στη Νέα Νότια Ουαλία. Πιο συγκεκριμένα, η έκθεση ανέφερε: «*Θα υπάρξει στην Αυστραλία εξάπλωση της ασθένειας του AIDS, μέσω ετεροφυλόφιλων επαφών. Το σύνολο της κοινότητας βρίσκεται αντιμέτωπο με μια απειλή και οι πόρνες θα πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελούν την πρώτη γραμμή αυτής της απειλής. Τόσο οι άντρες εκδιδόμενοι όσο και οι γυναίκες θα πρέπει να συμπεριληφθούν στις ομάδες υψηλού κινδύνου*». Η εκστρατεία του κράτους, των μμε και της ιατρικής κοινότητας απέδωσε καρπούς μετά από τέσσερα χρόνια: τον Ιούλιο του 1989, στο κρατικό κανάλι εννιά στην εκπομπή «Εξήγτα λεπτά», η Sharleen Spiteri «ομολόγησε» ότι είχε επαφές χωρίς προφυλακτικό με πελάτες, ενώ ήταν φορέας του HIV. Η δήλωσή της ότι «*αν κάποιος πελάτης ήταν τόσο ηλίθιος ώστε να βγάσουν το προφυλακτικό ενώ κάναμε σεξ, τότε είναι δική τους ευθύνη*», ανοιχτήθηκε εντελώς στο δημόσιο διάλογο που ακολούθησε. Λίγο καιρό αργότερα, η Tanya Spence, μια τρανς πόρνη, δήλωσε σε τηλεοπτική συνέντευξη ότι «*επέμενε να φορούν οι πελάτες προφυλακτικό, χωρίς να τους ενημερώνει ότι είναι φορέας*» και ότι γνωρίζε κι άλλες τρανς γυναίκες από την ίδια πιάτσα που δούλευαν όντας φορείς. Το κράτος έλαβε αμέσως μέτρα. Ο

υπουργός υγείας άσκησε πιέσεις προς τους γιατρούς να καταγγέλουν στις αρχές τις οροθετικές πόρνες, παραβιάζοντας το ιατρικό απόρρητο. Η Sharleen Spiteri τέθηκε υπό περιορισμό και της επιβλήθηκε θεραπεία και ψυχολογική παρακολούθηση, όπως όριζε ο Νόμος για τη Δημόσια Υγεία που ίσχυε από το 1902. Ο συγκεκριμένος νόμος μάλιστα τέθηκε υπό τροποποίηση με βάση σχετικό νομοσχέδιο το Νοέμβριο του 1989, το οποίο πρόβλεπε χρηματικό πρόστιμο 1.000 δολαρίων ή φυλάκιση 6 μηνών για τα άτομα που θέτουν σε κίνδυνο τον γενικό πληθυσμό μέσω μετάδοσης ασθενειών.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980, οι ειδικοί επί της υγείας είχαν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι -παρά την αναγκαιότητα της επιτήρησης και καταγραφής των ατόμων με HIV/AIDS- η εξέταση του γενικού πληθυσμού δεν θα είχε μεγάλη αποτελεσματικότητα, λόγω του οικονομικού κόστους που θα απαιτούσε μια μαζική υποχρεωτική εξέταση αλλά και λόγω ηθικών ή νομικών ζητημάτων, όπως η ανωνυμία και η συγκατάθεση. Έτσι, η απομόνωση της Sharleen Spiteri αποτέλεσε σε μεγάλο βαθμό μια συμβολική πράξη που επιβεβαίωσε και (ταυτόχρονα) εξόρκιζε τους κινδύνους που σχετιζονταν με μια συγκεκριμένη κατηγορία πορνών. Συμβολική πράξη που ενίσχυσε την κρατική εξουσία όσον αφορά στην αστυνόμευση των κοινωνικών συνόρων που περιχαράκωναν συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες.

Ο νέος Νόμος Περί Πταισμάτων του 1988 παρείχε στην αστυνομία τη διακριτική ευχέρεια να φορτώνει κατηγορίες στις πόρνες ή τους πελάτες τους που διέπραξαν μια «δημόσια» πράξη πορνείας «εντός», «πλησίον» ή «εντός ορατότητας» ενός δημόσιου δρόμου, σχολείου, εκκλησίας, νοσοκομείου ή οποιουδήποτε δημόσιου χώρου. Επέκτεινε τον ορισμό περί «πορνικής πράξης», μιας και για πρώτη φορά συμπεριλάμβανε «*τη σεξουαλική δραστηριότητα μεταξύ ατόμων διαφορετικού ή και του ίδιου φύλου*». Ο νόμος του 1988 δεν επιχειρούσε να εξαλείψει την πορνεία, συνιστούσε αντίθετα τη συνειδητή απόπειρα καλύτερης διαχείρισης συγκεκριμένων μορφών πορνείας που σχετιζονταν με την κοινωνική αταξία. Πρόκειται για μια νομοθεσία που επιχειρήσε να «καθησυχάσει» τον φόβο της μόλυνσης με χωροταξικές ρυθμίσεις. Χαρακτηριστικό είναι ότι ενδιαφερόταν περισσότερο για την ορατότητα της πορνείας (δηλ. για την πορνεία του πεζοδρομίου), η οποία εκλαμβανόταν ως προσβολή του πολιτισμένου τρόπου ζωής. Όπως δήλωσε ο υπουργός δημόσιας τάξης, «*σκοπός του νέου νόμου είναι να αποτρέψει τις πόρνες από το να παρεμβαίνουν στην οικογενειακή ζωή*». Κατά φοβερή σύμπτωση, τον ίδιο αποτροπιασμό απέναντι στη δημόσια θέα της πορνείας εξέφρασε την ίδια περίοδο και ο «Joe», ιδιοκτήτης δύο στούντιο στο Σίδνεϊ, στην εφημερίδα Sydney Morning Herald: «*Δεν μου αρέσει να βλέπω την πορνεία στους δρόμους. Πρέπει να διατηρείται στα στούντιο. Δεν θέλω να τη βλέπουν η σύζυγος και τα παιδιά μου*».

Η νέα τροποποίηση της νομοθεσίας το Νοέμβριο του 1995 ήρθε να ικανοποιήσει ακριβώς αυτή τη μερίδα συμφερόντων της βιομηχανίας υπηρεσιών του σεξ, μαζί με το αίτημα για έλεγχο της απειλής για τη δημόσια υγεία. Ο τροποποιημένος Νόμος για τους Οίκους Ανοχής αποποινικοποίησε τα μπουρδέλα και αύξησε τις ποινές για την πορνεία του πεζοδρομίου. Οι πόρνες του πεζοδρομίου χαρακτηρίστηκαν από την κυβέρνηση ως ένας μη ελεγχόμενος πληθυσμός ο οποίος αποτελούσε «*κίνδυνο για την υγεία της κοινότητας*» και απειλή για τη «*δημόσια τάξη*». Ο νέος νόμος εγκαθίδρυσε ένα σύστημα διαχείρισης δύο επιπέδων, το οποίο προστάτευε την πορνεία σε ιδιωτικούς χώρους και ταυτόχρονα καταδίκαζε την πορνεία στο δημόσιο χώρο.

«AIDS, η απειλή που γιγαντώνεται».

Το εξώφυλλο του περιοδικού Time, Αύγουστος 1985.

Η εύρυθμη λειτουργία αυτού του συστήματος δεν αφέθηκε στην τύχη. Ο νόμος έθεσε υπό την ευθύνη της αστυνομίας τη διαχείριση της πορνείας του πεζοδρομίου, ενώ για την πορνεία σε ιδιωτικούς χώρους ήταν υπεύθυνη η τοπική αυτοδιοίκηση. Έτσι, από την πρώτη μέρα που τέθηκε σε ισχύ ο νόμος του 1995 και μέσα στα επόμενα 8 χρόνια, τα μπουρδέλα στο Σίδνεϊ αυξήθηκαν κατά 200-300%, έχοντας ως ιδιοκτήτες εξέχοντα μέλη της κοινότητας, γνωστούς δικηγόρους και μαγαζάτορες. Ο τοπικός τύπος που είχε αναλάβει την ευθύνη για τη διαφήμιση των νέων επιχειρήσεων, περιγράφει με γλαφυρότητα την αλλαγή παραδείγματος. Στον αντίποδα της μολυσμένης πόρνης του πεζοδρομίου, δύο δημοσιογράφοι της Sunday Telegraph μεταφέρουν την εικόνα μιας «νεαρής» πόρνης εργαζόμενης σε μπουρδέλο το 1995: «*... ψηλή, ξανθιά και στυλάτη, μόλις αποφοίτησε από το τμήμα μάρκετινγκ και αναζητά εργασία σ' αυτόν τον κλάδο... Προσφέρει τα δικά της προφυλακτικά, τα οποία προμηθεύεται κατά εκατοντάδες από το Κέντρο Σεξουαλικής Υγείας του Σίδνεϊ και έρχεται κομπλέ με το ιατρικό της πιστοποιητικό*». ●

Πηγές:

- John Scott, *Governing prostitution: differentiating the bad from the bad*, 2011.
- Maria Isabel Romero Ruiz, *Fallen women and the London Lock Hospital laws and by-laws of 1840 (revised 1848)*, 2010.
- Stanley Nash, *Prostitution and charity: the Magdalen Hospital, a case study*, 1984.
- Julia Roos, *Backlash against prostitutes' rights: origins and dynamics of nazi prostitution policies*, 2002.
- Julia Roos, *Prostitution Reform and the Reconstruction of Gender in the Weimar Republic*,
- John Scott, *Prostitution and public health in New South Wales*, 2003.

είναι από τη μια που η συνήθης αφήγηση της ιστορίας θέλει τις γυναίκες για κομπάρσους· είναι από την άλλη που κι εμείς παρασυρόμενες από τα σπουδαία κατορθώματα των φεμινιστικών κινημάτων, ή μερικές φορές και από ευκολία, θεωρούμε πως η ιστορία των γυναικών είναι μόνο η ιστορία των κινημάτων τους και αυτή πρέπει να ψαχουλεύουμε· όμως, όπως για κάθε τόπο, έτσι και για τούτον εδώ, οι γυναίκες δεν υπήρξαν ποτέ κομπάρσοι της ιστορίας· οι γυναίκες του τότε όπως και πάντα παράγουν και αναπαράγουν την κινητήριο δύναμη του κόσμου τούτου, την εργατική.

Μοδίστρες

κοκέτες, ξελογιάστρες... ή μήπως τολμηρές;

η φιγούρα της μοδίστρας στις αρχές του 20ου αιώνα
ως ένα εναλλακτικό σύμβολο γυναικείας χειραφέτησης

Στις αρχές του προηγούμενου αιώνα η αγορά του έτοιμου ενδύματος δεν ήταν διαδεδομένη πρακτική. Τα λίγα καταστήματα που πωλούσαν έτοιμα ρούχα βρίσκονταν κυρίως στο τέλος της οδού Ερμού, κοντά στο Μοναστηράκι και ως επί το πλείστον διέθεταν στολές εργασίας, ποδιές, πανωφόρια, ανδρικά σακάκια και παντελόνια και απευθύνονταν κυρίως στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Αντίθετα, τα γυναικεία φορέματα και τα πουκάμισα δεν μπορούσαν να ενταχθούν στη διαδικασία παραγωγής έτοιμου ενδύματος (φασόν), μιας και η μόδα της εποχής τα ήθελε να εφαρμόζον στο σώμα και άρα η κατασκευή τους σε πολλά διαφορετικά μεγέθη θα ήταν ασύμφορη. Μικρές ή και μεγάλες εργασίες ραπτικής εντάσσονταν στα καθημερινά καθήκοντα της νοικοκυράς, η οποία αναλάμβανε να διορθώσει, να μπαλώσει, να μακρύνει, να στενέψει τα παλιά και φθαρμένα ρούχα της οικογένειας προκειμένου αυτά να συνεχίσουν να φοριούνται. Από την άλλη, για τα μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα, η ανάθεση της κατασκευής των ρούχων σε πεπειραμένη μοδίστρα έδινε κύρος και ήταν σημάδι κοινωνικής ανέλιξης. Για τις γυναίκες των λαϊκών στρωμάτων το επάγγελμα της μοδίστρας ήταν ιδιαίτερα προσφιλές, καθώς οι γνώσεις ραπτικής όχι μόνο μπορούσαν να τους εξασφαλίσουν ένα μισθό αλλά και γιατί, όπως είπαμε παραπάνω, συνέβαλλαν στην οικονομία του δικού τους νοικοκυριού. Ας εξετάσουμε όμως πιο αναλυτικά τους χώρους, τον τρόπο οργάνωσης, και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του επαγγέλματος της μοδίστρας.

Εργαστήρια μοδιστρικής

Οι κυριότεροι χώροι στους οποίους ασκούσαν το επάγγελμα της μοδίστρας ήταν τα εργαστήρια μοδιστρικής (μοδιστράδικα) και τα σπίτια. Σύμφωνα με τον Οδηγό της Ελλάδος 1905-1906 του Ν. Ιγγλέση υπήρχαν επισήμως περί τα 100 μοδιστράδικα στην Αθήνα¹, η πλειονότητα των οποίων βρισκόταν στο κέντρο της Αθήνας γύρω από την Ερμού-κεντρικός εμπορικός δρόμος, ήδη από τις αρχές του αιώνα, στον οποίο συνωστίζονταν τα περισσότερα εμπορικά καταστήματα και καταστήματα υφασμάτων, στην οδό Ευαγγελιστρίας αλλά και σε πλούσιες συνοικίες όπως στα Εξάρχεια (στην οδό Στουρνάρα, στο Κολωνάκι (στην οδό Σίνα) και στην Κυψέλη (στην οδό Φωκίωνος Νέγρη). Η παραπάνω καταγραφή αφορά στα επίσημα εργαστήρια τα οποία συγκέντρωναν πιο απαιτητική πελατεία, προσφέροντας υπηρεσίες πολυτελείας, ενώ στις υπόλοιπες γειτονίες και συνοικίες της Αθήνας, οι μοδίστρες μετέτρεπαν το σπίτι τους σε μοδιστράδικο αναλαμβάνοντας διάφορες εργασίες ραπτικής. Η δουλειά στα μοδιστράδικα περιλάμβανε: την αγορά των υλικών, τη σχεδίαση του πατρόν, το κόψιμο των υφασμάτων, το τρύπωμα (πρόχειρη διαμόρφωση του σχήματος του ρούχου με καρφίτσες), το καρίκωμα (πρόχειρο ράψιμο του ρούχου στο χέρι με γρήγορες και χαλαρές βελονιές μέχρι να οριστικοποιηθεί το τελικό μέγεθος και σχέδιο), τις πρόβες με την πελάτισσα, το ράψιμο στη ραπτομηχανή, το φοδράρισμα, το σιδέρωμα των έτοιμων φορεμάτων, και την παράδοση των φορεμάτων στα σπίτια. Στα εργαστήρια ο ρόλος και τα καθήκοντα της κάθε εργάτριας δεν ήταν τόσο συγκεκριμένα όσο αυτά των εργατριών στα εργοστάσια και διαμορφώνονταν ανάλογα με το είδος του ρούχου και το φόρτο εργασίας. Επίσης, αντίθετα με ό,τι συνέβαινε στο εργοστάσιο, οι εργάτριες στα μοδιστράδικα είχαν τη δυνατότητα να βγαίνουν έξω από το χώρο εργασίας, για να παραδώσουν τις παραγγελίες, να ψωνίσουν τα υλικά της δουλειάς, ή και για να κάνουν θελήματα για λογαριασμό της μοδίστρας.² Έτσι, ήταν εύκολο να γνωριστούν και αναπτύξουν σχέσεις μεταξύ τους, να συζητήσουν με τους εμπόρους και να πληροφορηθούν πράγματα που αφορούσαν τη δουλειά τους και τις συνθήκες εργασίας στα άλλα μοδιστράδικα της περιοχής (τις ιδιοτροπίες της κάθε εργοδότης, ποια έχει την καλύτερη πελατεία, ποια πληρώνει καλύτερα). Γι

αυτό και δεν ήταν σπάνιο φαινόμενο μετά από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα θητείας σε κάποιο μοδιστράδικο οι εργάτριες να το εγκαταλείπουν, είτε βρίσκοντας δουλειά αλλού, είτε αποφασίζοντας να δουλέψουν μόνες τους.

Στα σπίτια

(Οι κυρίες)... καλούσαν το μοδιστρόνι κατ'οίκον. Δύο φιγουρίνια³, ένα τάλληρον, ένα πιάτο φαΐ, ένας καφές και το ύψιστο τούτον ζήτημα της τουαλέτας εκανονίζετο εντός εικοσιτεσσάρων ωρών....
εφ. Εμπρός, 25/6/1919

Εκτός των εργαστηρίων ο άλλος τόπος εργασίας της μοδίστρας ήταν τα σπίτια των μεσαίων και ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Εκεί η εργασία εκτελούνταν συνήθως δύο φορές το χρόνο (φθινόπωρο και άνοιξη) και περιελάμβανε το ράψιμο των κατάλληλων για την κάθε εποχή ρούχων των παιδιών και των γυναικών της οικογένειας. Οι πελάτισσες φρόντιζαν να παρέχουν στη μοδίστρα τη ραπτομηχανή και τα υλικά της ραπτικής. Στην περίπτωση που δεν παρείχαν οι ίδιες τα υλικά αυτά, η μοδίστρα αναλάμβανε να ψωνίσει τα απαραίτητα, εξασφαλίζοντας και κάποια μικρή προμήθεια από τον έμπορο. Η επίσκεψη της μοδίστρας ήταν ένα γεγονός που άλλαζε τους συνηθισμένους ρυθμούς ενός σπιτιού, μιας και όλες οι γυναίκες της οικογένειας τη βοηθούσαν στο ράψιμο των ρούχων για να τελειώσει όσο το δυνατόν γρηγορότερα και να τους έρθει έτσι φθηνότερα η εργασία της. Όσο για το ημερομίσθιο, αυτό καθοριζόταν κατόπιν προφορικής συμφωνίας και πολλές φορές κατέληγε μικρότερο του συμφωνηθέντος, αν η πελάτισσα δεν έμεινε απολύτως ικανοποιημένη από το αποτέλεσμα της δουλειάς.

Υπήρχαν και μοδίστρες που εργάζονταν ως εσωτερικές σε σπίτια. Αγγελίες όπως η παρακάτω συναντά κανείς συχνά στις εφημερίδες τις εποχής.

"Κυρία σεμνήν ράπτρια ζητεί καλήν οικογένεια ως εσωτερική.
Πληροφορίες παρ' ημίν."
εφ. Εμπρός, 12/8/1910.

Ως εσωτερικές σε σπίτια οι μοδίστρες αναλάμβαναν όλες τις καθημερινές εργασίες της οικογένειας και η αμοιβή τους περιοριζόταν στην παροχή στέγης και τροφής και ενός μικρού συνήθως, χρηματικού ποσού. Πολλές φορές οι μοδίστρες που δούλευαν εσωτερικές, για να συμπληρώσουν το εισόδημά τους, χρειαζόταν να παίρνουν επιπλέον δουλειές από εξωτερικούς πελάτες με ή και χωρίς τη συμφωνία της κυρίας του σπιτιού.

Ωράριο και μισθός

Στο απόσπασμα που ακολουθεί αποτυπώνεται ο διάλογος ενός δημοσιογράφου από την εφημερίδα "Εμπρός" με δύο 15χρόνες μοδίστρες για τις συνθήκες εργασίας στα εργαστήρια.

-Και τώρα πόσας ώρας εργάζεσθε;
Εκκυτάχθησαν επί τίνα λεπτά και εφάνησαν λογαριάζουσαι. Φαίνεται όμως ότι αι μαθηματικά γνώσεις δεν ήσαν πολύ εκτεταμένα, δι'ο και ηρκέσθησαν να μου απαντήσουν:
-Από τας 7 ως στις 7!
-Δηλαδή 12 ώρας.
-Μάλιστα! Όταν δεν έχωμε νυχτέρι.
-Και όταν έχετε νυχτέρι;

-Ως τα μεσάνυχτα ως τας 2. Καμιά φορά ως τας 4!

-Και τι παίρνετε;

-Εγώ μία και δέκα. Η Ελένη 90 λεπτά.

εφ. "Εμπρός", 8/4/1900.

Το ωράριο εργασίας, είτε στα εργαστήρια είτε στα σπίτια, δεν ήταν αυστηρά καθορισμένο. Τις εποχές που είχε πολλή δουλειά, η εργάσιμη μέρα ξεπερνούσε το θεσμοθετημένο σύμφωνα με νόμο του 1912⁵ δεκάωρο, χωρίς να καταβάλλονται πάντα υπερωρίες. Το ίδιο συνέβαινε και τα Σάββατα που ήταν η συνηθέστερη μέρα παράδοσης. Η επιμήκυνση της εργάσιμης ημέρας ίσχυε και για τις μαθητευόμενες στα εργαστήρια, οι οποίες είχαν ηλικίες από 12 έως 14 ετών και κατά κανόνα δεν πληρώνονταν.

Σύμφωνα με τη Διεύθυνση Εργασίας του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας για το έτος 1921⁶ τα ημερομίσθια των γυναικών που εργάζονταν στα εργαστήρια μοδιστρικής στο κέντρο της Αθήνας είχαν ως εξής:

Ημερομίσθια (σε δρχ)	Αριθμός Εργατριών / ποσοστό επί του συνόλου* των εργατριών
Δεν πληρώνονται	95 (12,5%)
2	203 (26,6%)
2-4	195 (25,6%)
4-6	148 (19,4%)
6-8	56 (7,3%)
8-10	27 (3,4%)
10-12	10 (1,3%)
12-15	6 (0,8%)
15-20	2 (0,3%)
20-25	2 (0,3%)
Μηνιαίος μισθός	
300	5 (0,7%)
300-400	8 (1%)
400-500	2 (0,3%)
700	1 (0,1%)
800	2 (0,3%)
1.000	1 (0,1%)
Σύνολο	763

*Το σύνολο των εργατριών αναφέρεται στο συνολικό αριθμό των γυναικών που εργάζονταν στα εργαστήρια μοδιστρικής του κέντρου της Αθήνας

Για να έχουμε μία κατατοπιστική εικόνα της αντιστοιχίας του μισθού με τις τιμές βασικών αγαθών αναφέρουμε πως την ίδια χρονιά (1921) ένα κιλό ψωμί κόστιζε 0,94 λεπτά και ένα κιλό φασόλια 1,25 δρχ.⁷ Σύμφωνα με την ίδια έκθεση της Διεύθυνσης Εργασίας, το μέσο ημερομίσθιο των εργατριών στα εργαστήρια μοδιστρικής (χωρίς να συμπεριλαμβάνονται όσες αμείβονταν με το μήνα) υπερέβαινε αυτό των εργατριών σε άλλους κλάδους, όπως για παράδειγμα στη κλωστοϋφαντουργία. Από την άλλη, το ποσοστό των εργατριών που αμείβονταν με μηνιαίο μισθό ήταν πάρα πολύ μικρό. Στα μεροκάματα που παρατίθενται στον πίνακα δεν συμπεριλαμβάνονται τα φιλοδωρήματα που εισέπρατταν οι μοδίστρες κατά την παράδοση των φορεμάτων στις πελάτισσες τα οποία αποτελούσαν υπολογίσιμη ενίσχυση στο μισθό.

Οι πελάτισσες

Οι αστές πελάτισσες με τις μοδίστρες ανέπτυσαν μια σύνθετη σχέση η οποία καθοριζόταν από διάφορους παράγοντες. Από τη μια μεριά, ήταν μια σχέση εργασίας: Η πελάτισσα επιδίωκε να αποσπάσει από τη μοδίστρα περισσότερη εργασία με το λιγότερο δυνατό κόστος και η μοδίστρα διαπραγματευόταν για τον εαυτόν της όσο το δυνατόν καλύτερες συνθήκες εργασίας. Από την άλλη, η πελάτισσα εξέθετε το σώμα της στη μοδίστρα και εκείνη διέθετε την ικανότητα να το ντύσει κατάλληλα, διορθώνοντας όλες του τις ατέλειες. Για τα μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα, η καλόγουστη εμφάνιση έπαιζε σημαντικό ρόλο στην αποδοχή τους από τον κοινωνικό περίγυρο. Σε κάθε κοινωνική περίπτωση αντιστοιχούσε ένα βαθμός επισημότητας και αυτός με τη σειρά του υπαγόρευε και την αντίστοιχη ενδυματολογική περιβολή. Η υπερβολική επίδειξη ή η υπερβολική σεμνότητα ερμηνευόταν ως έλλειψη καλλιέργειας και προκαλούσε έντονα και δυσάρεστα σχόλια. Οι πελάτισσες επομένως εξαρτόνταν από τις μοδίστρες και τη γνώση τους για να αποκτήσουν την πολυπόθητη άψογη εμφάνιση που μπορούσε να τους εξασφαλίσει ακόμα και ένα καλό γάμο. Με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να πούμε ότι η μοδίστρα ασκούσε εξουσία στο σώμα της πελάτισσας. Δεν ίσχυε όμως και το αντίθετο. Η πελάτισσα δεν είχε κανένα λόγο στο σώμα και την εμφάνιση της μοδίστρας και αυτό τρόμαζε, διότι γινόταν φανερό πως η εξουσία της δευτερης σε αυτό το πεδίο παρέμενε αδιαπραγμάτευτη

Ο δημόσιος χώρος

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που είχε το επάγγελμα της μοδίστρας ως προς την ελαστικότητα του ωραρίου και τις εξωτερικές εργασίες, καθώς και οι συχνές αναφορές στη φιγούρα της μοδίστρας στα δημοσιεύματα των εφημερίδων μας δίνουν να καταλάβουμε πως, οι μοδίστρες, το δίχως άλλο, ήταν ορατές φιγούρες στο δημόσιο χώρο. Μπορούσαν να κυκλοφορούν μόνες ή σε παρέες στα καταστήματα του κέντρου της πόλης για τα απαραίτητα ψώνια, να πηγαίνουν σε μακρινές γειτονιές για να παραδώσουν κάποιο φόρεμα ή να ράψουν κάποια πελάτισσα χωρίς την, απαραίτητη για τα ήθη της εποχής, συνοδεία από συγγενικό τους πρόσωπο. Έτσι, η έξοδος από το σπίτι ή το χώρο εργασίας ούτε ήταν απαγορευμένη ούτε ήταν εύκολο να υπαχθεί στον έλεγχο της οικογένειάς τους. Μπορούσαν πιο εύκολα, σε σύγκριση με τις εργάτριες στα εργοστάσια, να ξεγλιστρούν από το σπίτι, με την πρόφαση ότι έχουν να κάνουν κάποια παράδοση ή να κρατήσουν μέρος από τα φιλοδωρήματα για να το διαθέσουν για τον εαυτό τους. Στην εποχή που ο κυρίαρχος λόγος ύφαινε την οικουμενική αξία της μητρότητας, οριοθετούσε τη δράση και το έργο των γυναικών εντός του οίκου αποδίδοντας τους "τη θεάρεστη αποστολή της ανατροφής των παιδιών, την οποία καλούνταν να τελέσουν με αυταπάρηση"⁸, οι μοδίστρες ξεπρόβαλλαν ως παραφωνία στο επιβαλλόμενο γυναικείο πρότυπο. Γυναίκες μεν, αλλά με αποστολή να εκπληρώνουν τις απαιτήσεις για την άψογη εμφάνιση, ζωντανή απόδειξη της εργασίας που εμπειρείχε το καλό γούστο και το άριστο αισθητικό αποτέλεσμα των φορεμάτων των κυριών. Εργάτριες μεν, αλλά δίχως στολή, "ντυμένες όμορφα όπως και οι άλλοι" περιδιέβαιναν καθημερινά τους ίδιους δρόμους "με την καλή κοινωνία", και υιοθετούν με άνεση, τους "κανόνες καλής συμπεριφοράς" που ακολουθεί και η μορφωμένη αστική τάξη όταν χρειάζεται να συνδιαλλαγούν μαζί της.

Μέσα από μια μικρή έρευνα που κάναμε στις εφημερίδες "Σκριπ" και "Εμπρός", διαπιστώσαμε πως το γεγονός ότι οι μοδίστρες είχαν, με αυτόν τον τρόπο, επιβάλει την παρουσία τους στους δρόμους της πόλης αποτελούσε αυθάδεια, η οποία έφερε αναστάτωση στην εικόνα που ο κυρίαρχος λόγος είχε για τις γυναίκες. "Μα ποιες νομίζουν ότι είναι;" "Σε τι αποσκοπεί το καλοβαλμένο παρουσιαστικό τους;" Τέτοια ερωτήματα ταλάνιζαν τους αρθρογράφους οι οποίοι ανέλαβαν να σκιαγραφήσουν την εικόνα της μοδίστρας. Μία πρώτη γενική παρατήρηση που αφορά σε όλα ανεξαιρέτως τα άρθρα που αναζητήσαμε είναι ότι οι μοδίστρες αναφέρονταν με τα προσωνύμια "μοδιστρούλα" ή "μοδιστράκι" ή "μοδιστρόνι" τα οποία χρησιμοποιούσαν στο να κάνουν εξ' αρχής σαφές πως πρόκειται για πρόσωπα "ασήμαντα". Το παρακάτω χρονογράφημα διηγείται ένα περιστατικό Σάββατο βράδυ στην οδό Ερμού με πρωταγωνίστρια μια νεαρή μοδίστρα η οποία ντυμένη κομψά χαζεύει τις βιτρίνες άλλα για κακή της τύχη σκοντάφτει και η τσάντα της αδειάζει στο δρόμο "αποκαλύπτοντας" στα μάτια των περαστικών το περιεχόμενο της που είναι δακτυλήθρες, ψαλιδάκια και κουβαρίστρες:

...και γλιστρά ανάμεσα στο ανεβοκατεβαίνον πλήθος, πιο ωραία μέσα εις τας ωραίες, άμεμπτα ντυμένη όπως όλες οι άλλες που κινούνται εις την τεράστια βιτρίνα του κεντρικού δρόμου, με φρέσκα ρόδα στα μάγουλα, με κεράσια στα χείλη, με ανοιξιάτικη αυγή στα μάτια. Και η προσοχή όλων πλέκει γύρω της την διψασμένη αλυσίδα και σύρει πίσω της τους πόθους και αφήνει την καταφρονητικήν αδιαφορίαν για όλες τις άλλες...

...Και εκεί εμπρός την πολύφωτην και πολυκάτοπτρην βιτρίνα το ωραίων και λεπτόγραμμον κορισσόπουλον σκοντάφτει, συγκρατείται και δεν πέφτει αλλά της ξεφεύγει το τσαντάκι της...

...(εκείνη) έτρεξε να μαζέψει τις κουβαρίστρες και την βελονοθήκη. Αλλά μόλις έσκυβε και τις άγγιξε, κυλούσαν και η μοδιστρούλα αναγκάζετο να τρέχει έτσι σκυμμένη και με τα χέρια τεντωμένα στις άψυχες κουβαρίστρες,.... Η ωραίες της ώρας την παρακολουθούσαν με την στιλβωμένην γυναικείαν χαιρεκάκιαν και επιθύριζαν μεταξύ των. "-Μπα! Αυτή είναι που πέρασε προ ολίγου μπροστά μας με ύφος τόσο αριστοκρατικό; Μοδιστρούλα... ποιος ξέρει;... και είδατε τι ντύσιμο;!... αμ τι περιμένεις;..."

εφ. Εμπρός, "Στο φως", 21/9/1915

Ο αρθρογράφος έριξε ένα λάγνο βλέμμα στην μοδίστρα και αντιμετώπισε με συμπάθεια το πάθημά της. Ο κοινωνικός περίγυρος ήταν αμείλικτος και κακεντρεχής άλλα η πρωταγωνίστρια τον είχε προκαλέσει στρέφοντας την προσοχή και τον θαυμασμό όλων πάνω της, ίσως... αν είχε φροντίσει να περάσει απαρατήρητη να έβρισκε μεγαλύτερη συμπαράσταση. Μάταιο να μεγαλοπιάνεται κανείς, το παραμικρό παραστράτημα μπορεί να σε επαναφέρει στην πραγματικότητα· να σε προσγειώσει στην κοινωνική σου θέση. Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και το παρακάτω άρθρο όπου επιχειρείται μια "εκ βαθέων" ανάλυση του χαρακτήρα και των απώτερων σκοπών της μοδίστρας:

...Εργάζεται όσο θέλει και όποτε θέλει. Αλλά άμα πετάξει την βελόνα και το ψαλίδι τα πέταξε. Ούτε θέλει να φαίνεται η παραμικρά κλωστήσα επάνω της. Τινάζεται καλά, τυλίγει τα φιγουρίνια της ρολό, πουδραρίζεται, κραγιονάρεται και γλιστρά στο πεζοδρόμιο τσακιστή κουμιστή που την φαντάζεσαι κοκέτα που μόλις εβγήκε από το μπουντουάρ της, και αρχίζει τη δράση της. Τι θα πει η βελόνα βελόνα και

ο έρωσ έρωσ. Μα κι αν δεν έχει ανάγκη από έρωτα έχει ανάγκη από γούναις τσάνταις. Όλα αυτά είπαμε, δε βγαίνουν από το ημερομίσθιο, ανάγκη λοιπόν και να ερωτευτεί... Αυτή είναι η σημερινή μοδίστρούλα.
εφ.Εμπρός, "Η μοδίστρούλα", 9 Μαρτίου 1928

Φαίνεται πως η ηχηρή παρουσία της μοδίστρας, μπορεί να μην αποτελούσε σκάνδαλο, ήταν όμως ρήγμα στη σεμνότητα που υπαγόρευε η ταπεινή της καταγωγή και γι' αυτό αντιμετωπιζόταν με καχυποψία. Για παράδειγμα η φιλαρέσκεια, χαρακτηριστικό που ο κυρίαρχος λόγος απέδιδε ανερυθρίαστα στις γυναίκες ως απόδειξη του παθητικού τους χαρακτήρα και της φυσικής τους ενασχόλησης με ανούσια και υπερφίαλα πράγματα, για τις μοδίστρες έπαιρνε άλλα χαρακτηριστικά. Η κοκεταρία για τις μοδίστρες δεν ήταν "απόρροια της ελαφρόμυαλης γυναικείας φύσης", ήταν συγγνός υπολογισμός. Ήταν μέρος της προσπάθειας τους να ανακατευτούν με τον "καλό κόσμο" κρύβοντας επιμελώς την λαϊκή τους καταγωγή με σκοπό την κοινωνική ανέλιξη. Ανάλογα χαρακτηριστικά απέδιδαν στις μοδίστρες και τα διηγήματα των εφημερίδων όπου "φέρελπις νέος αφήνεται στον έρωτα ωραίας και πλανεύτρας μοδίστρας, η οποία με τα καμώματα της στο τέλος τον οδηγεί στην καταστροφή". Άλλοτε πάλι, τα "απατηλά όνειρα των μοδιστρών για ζωή με ανέσεις" γίνονταν για τους αρθρογράφους αφορμή για να ξεσκεπάσουν την αφέλεια και την απλοϊκότητα του χαρακτήρα τους.

Μια μοδίστρούλα έμπροσθεν τραπέζης μας διατυπώνει το πρόγραμμά της ως εξής:

-Το παν κύριε είναι να έχω κανείς τα προς το ζην. Αδιαφορώ δια τα λούσα και τας άλλας κουταμάραις. Αν μου πέσει το λαχείο θα αγοράσω ένα σπίτι και ένα αυτοκίνητο θα δίδω συναναστροφάς και θα πηγαίνω κάθε χρόνο στο Παρίσι.

-Μα αυτά όλα δεν γίνονται με ένα εκατομμύριο!

-Τι λέτε κύριε; Αρκεί να ξεύρη κανείς πως να φερθή και ως προς αυτό εγώ...
εφ.Εμπρός, 11/4/1920

Η εικόνα της μοδίστρας ως αφελούς, χωρίς καλλιέργεια κόρης, κουτσομπούλας, μικροπρεπούς, με ανησυχίες τετριμμένες, επανερχόταν κάθε τόσο στα δημοσιεύματα των εφημερίδων. Το παρακάτω ανέκδοτο είναι ενδεικτικό αυτής της εικόνας που έπλαθαν για τις μοδίστρες

Εις την οδό Ειρήνης οι μοδιστρούλες νομίζουν ότι το άκρον άωτον της ευτυχίας είναι να ειδούν στο δρόμο τα τρία Κ.

Μια καμπούρα μια κουτσά και μια κουβερνάνα.⁹

εφ.Εμπρός 26/5/1905

Πλανεύτρες, υπολογίστριες, φαντασμένες, αθεράπευτα αφελείς... Με αυτούς τους χαρακτηρισμούς, οι εφημερίδες της εποχής έσπευσαν να απαντήσουν στο ζήτημα που έθεσαν οι μοδίστρες με την εμφάνιση τους στο δημόσιο χώρο. Γι αυτές δεν ίσχυαν ούτε οι κανόνες ηθικής της μεσαιας τάξης που περιόριζαν τη γυναίκα στη ιδιωτική σφαίρα και όριζαν τα καθήκοντα της εντός του οίκου ούτε και οι κανόνες πειθαρχίας της δουλειάς στο εργοστάσιο που υποβάλλονταν στις άλλες εργάτριες. Η ανεξαρτησία που βίωναν ήταν ενοχλητική γιατί παραμέριζε "τα όρια" του φύλου τους και της κοινωνικής τους θέσης. Οι μοδίστρες συχνά απασχολούσαν και τα αστυνομικά δελτία των εφημερίδων τα οποία τους απέδιδαν τότε το ρόλο θύτη και τότε το ρόλο θύματος, επικεντρώνοντας το φακό τους σε γεγονότα που σχεδόν πάντα είχαν να κάνουν με την ερωτική τους ζωή. Τα γεγονότα αυτά κάποιες φορές τις καθιστούσαν θύτες: φόνοι με βιτριόλι λόγω αθέτησης υπόσχεσης γάμου, απάτες, ερωτικές αντιζηλίες μεταξύ υποψηφίων εραστών μιας μοδίστρας που κατέληγαν σε αιματοχυσία. Άλλες φορές τις παρουσίαζαν ως θύματα: ερωτικές απαγωγές, βιασμοί, αυτοκτονίες λόγω εγκυμοσύνης ή ερωτικής απογοήτευσης. Όπως πολύ εύστοχα παρατηρεί η Ζ. Σαλίμπα, "Οι μοδίστρες από τη μια και οι αστές φεμινίστριες από την άλλη δημιουργούν ένα δίπολο γύρω από την έννοια της απελευθέρωσης τον γυναικείου φύλου... .. Ο λόγος των αστών φεμινιστριών γίνεται το σύμβολο μιας διανοητικής απελευθέρωσης που προσπαθεί να καταστείλει καθετί που ερεθίζει την αισθησιακότητα και την φαντασία των άλλων". Αντίθετα με τις αστές φεμινίστριες, οι μοδίστρες έφεραν τη σωματική- αισθησιακή απελευθέρωση που διέγειραν τη φαντασία των άλλων, αποτελούν δηλαδή σύμβολο χειραφέτησης σε ένα πεδίο που οι πρώτες δεν αναγνώριζαν. Στο τόλμημα αυτό των μοδιστρών, ο κυρίαρχος λόγος της εποχής αντέδρασε εν πολλοίς αμήχανα, κατασκευάζοντας μια χοντροκομμένη εικόνα για αυτές, που όμως δεν στάθηκε αρκετή να τις συνεντίσει. ●

1 Ζ. Σαλίμπα, Γυναίκες εργάτριες στην ελληνική Βιομηχανία και στη Βιοτεχνία, (1870-1922), ΙΑΕΝ, Αθήνα 2002. σ. 126

2 Στο ίδιο σ. 132

3 Φιγουρίνι: από την ιταλική λέξη figurino, σκιτσαρισμένες γυναικείες φιγουρές που παρουσίαζαν τα σχέδια των φορεμάτων και περιελάμβαναν και μια σύντομη απλή

Η ΣΤΗΛΗ ΜΟΥ ΣΤΟ ΜΟΔΙΣΤΡΑΔΙΚΟ

"Ωρα 7η έσπερινή. Στο μοδιστράδι. να της οδοῦ Εὐαγγελιστρίας ἡ ἐργασία ἔχει σταματήσει. Τὰ μοδιστράκια ἰσομαίζονται γιὰ τὰ σπίνια των. Φειάκουν τὰ μαλλιά των, ἰπισκευάζουν τὰ χεῖλη καὶ τὰ νύχια, τακτοποιοῦν τὰ φουστάνια τους ἐνῶ ἡ φιλοκουθέντα εὐρίσκειται ἐν τῷ φόντῳ της. Δίκα γλωσσίσσες ἐργάζονται ὡσάν τὸ ροδάνι. Καὶ λένε, λένε ἀτακόπως."

— Εἶδες τὴν κυρία Δούλα βάνιμο;... Σωστὸς παληάτσος...

— Ἄμ' ἐκείνη ἢ ξανθεῖα μὲ τὰ πολλὰ γουνασικά.. Ἄκουσ τὰ κἀνη παζάρια γιὰ τὴν κατοστάρικο.

— Κορίτσια, ἡ φοιτητρίτρε μᾶς ἔβλεψαν τὰ γυαλιά. Εἶδατε ποῦ ἔκαναν ἀπεργία;

— Κι' ἐμεῖς καθόμαστε καὶ δουλεύομε σάν τὰ σκυλλιά.

— Αὐτὸ ἔλειπε τώρα ν' ἀπεργήσομε κι' ἐμεῖς. Βρὲ καυτὲς, ἡ φοιτητρίτρε κι' ἂν ἀπεργήσουν βρῖσκουν ἴτοιμο τὸ φαῖ τους, ἐμεῖς ὅμως θὰ λωλαθοῦμε ἀπ' τὴν πείνα ἂν παρατήσομε τὴ βελόνα.

— Ἄ, Κάκια, ὁ φίλος σου ὁ φοιτητὴς ἔκανε κι' αὐτὸς ἀπεργία; — Ἔβρω γὰρ. Ἔχω καιρὸ νὰ τὸ δῶ τὸ παληόσκυλλο.

— Χι, φαίνεται ὅτι τὸ παιδί σου ἔκανε ἀπεργία καὶ στὸν ἔρωτα.

Τὴν στιγμήν αὐτὴν ἐμφανίζεται ἡ διευθύντρια τοῦ ἐργοστασίου καὶ ἀρχίζει νὰ μαλώγῃ τὰ μοδιστράκια ἐπειδὴ τῆς ἐπήραν τὸ μυαλό μὲ τὰ λόγια τους.

— Βρὲ κορίτσια, ἰσὶς κοντεῦτε νὰ κάμνετε τὸ μαγαζὶ χειρότερο ἀπὸ... ὀμιλοῦντα κινηματογράφου.

ΔΑΥ

Εφ. Εμπρός, 29/11/1929

Βόλτες

-Πάμε να πάρουμε κλωστές για τη μηχανή;

Όλα τα μαγαζιά στην Αιόλου και την Ευριπίδου ήξερε η γιαγιά, και με έσερνε και μένα μαζί της, για να μάθω, έτσι έλεγε. Εδώ έχει καλές βαμβακερές κλωστες εκεί φτηνές μεταξωτές. Αφού τελείωνε με τα ψώνια με πήγαινε στου Κρίνου για λουκουμάδες.

-Μια φορά, πριν τον πόλεμο, με είχαν φωνάξει να πάω στη γυναίκα του Μούγερ, και ξέρεις τι μου βγάλαν να φάω το μεσημέρι; Μοσχάρι με πουρέ σπανάκι!.. Μα τι πράγμα ήταν εκείνο!

-Πως γίνεται το σπανάκι πουρές;

-Δε ξέρω δε το έχω φτιάξει ποτέ, μα κι αυτός ο παππούς σου, καλός σε όλα του, παράπονο δεν έχω, αλλά να με σταματήσει από τη δουλειά... μέχρι και σπίνι ήρθαν οι πελάτισσες να με ζητήσουν και αυτός τις έδιωξε "Η Λίτσα παντρεύτηκε, δε δουλεύει πια" έτσι τους είπε. Κατάλαβες; Από 12 χρόνων δούλευα και δεν είχα ανάγκη και μετά έπρεπε να τρέχω να του γυρεύω ένα 'καοστάρικο για να πάω στη λαϊκή, για το παραμικρό. Να, αυτό πολύ με πίκραινε...

συζήτηση με τη γιαγιά μου ένα Σάββατο μεσημέρι στην Αθήνα, κάπου στη δεκαετία του '80

περιγραφή του φορέματος. Μερικά φιγουρίνια περιελάμβαναν και το πατρόν (το σχήμα των διαφορετικών κομματιών που συνθέτουν το φορέμα)

4 Στο ίδιο σ. 125

5 Σύμφωνα με τον νόμο 4029/1912, "Περί εργασίας γυναικών και ανηλίκων" το ωράριο εργασίας για τις γυναίκες έως 14 ετών δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 6 ώρες και για τις ενήλικες γυναίκες τις 10 ώρες. Τα Σάββατα το ωράριο εργασίας δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 10 ώρες. Η χρονολογία του προηγούμενου αποσπάσματος, είναι προγενέστερη της σύστασης του εν λόγω νόμου οποίος δεν κατάφερε να εξαλείψει την απλήρωτη υπερεργασία. Βλ Ζ.Σαλίμπα σελ 134

6 Ζ. Σαλίμπα, ο.π. σ. 135. Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνση Εργασίας, Έκθέσεις του προσωπικού Επιθεωρήσεως Εργασίας επί των εργατικών νόμων το έτος 1921, Αθήνα 1923

7 Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Δελτίον Στατιστικής των μέσων τιμών των κυριότερων ειδών καταναλώσεως, κατά την πρώτη τριμηνία του έτους 1921, Αθήνα 1921, πηγή: Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

8 Ελένη Βαρίκα, Η Εξέγερση των Κυριών, η γένεση μιας φεμινιστικής συνείδησης στην Ελλάδα 1833-1907, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2011 και Μιγάδα τ.2

9 Παραφράση της φράσης του ύστερου 19ου αιώνα 'The three B's' που αναφέρεται στην υπότιθέμενη ανωτερότητα των Μπαχ, Μπετοβεν και Μπραμς στο πεδίο της κλασικής μουσικής Πηγή: wikipedia

**«Θα ήθελα τα πράγματα να γίνονται
έτσι όπως τα θέλω εγώ.**

Αλλά χωρίς να χρειαστεί να της το πω».

Το χειμώνα που μας πέρασε το τεύχος 15 του περιοδικού *The Commoner* αφιερώθηκε στην κοινωνική αναπαραγωγή και πιο συγκεκριμένα στη φροντίδα των παιδιών, των ηλικιωμένων και την σεξουαλική εργασία¹. Το αφιέρωμα περιέχει άρθρα της δεκαετίας του '70 αλλά και πιο σύγχρονα που επιχειρούν τόσο επίκαιρες ερμηνείες σχετικά με τις υπηρεσίες φροντίδας σήμερα, όσο και κατευθύνσεις για το «τι πρέπει να κάνουμε». Γράφουν παλιές καραβάνες φεμινίστριες του '70 αλλά και το νέο αίμα στον -ακαδημαϊκό- φεμινισμό της Αμερικής. Παρότι τις συγγραφείς τις χωρίζει μια ολόκληρη γενιά, τα σύγχρονα κείμενα του τεύχους διατρέχονται από μία σύγκλιση απόψεων. Η σύγκλιση αντικατοπτρίζεται στα μεν κείμενα των πρώτων ως μια επικαιροποίηση και, σε σημαντικά σημεία, αναθεώρηση των προτέρων θέσεών τους, στα δε κείμενα των τελευταίων ως φρέσκιες φεμινιστικές και κοινωνιολογικές προσεγγίσεις που αντλούν από τους φεμινισμούς του '70. Εδώ θα επιχειρήσουμε να πούμε δυο λόγια για δύο άρθρα που χαρακτηρίζουν μία κατά τη γνώμη μας (κατα)στροφή σε ότι αφορά τις πολιτικές θέσεις των σύγχρονων φεμινιστριών για το θέμα της οικιακής εργασίας. Πρόκειται για το «*Women's Autonomy and Remuneration of Care Work*» της Mariarosa Dalla Costa και το «*Of feminists and their cleaning ladies*» της Pascale Molinier. Στα άρθρα τους οι συγγραφείς αντιμετωπίζουν την οικιακή εργασία ως ειδική κατηγορία εργασίας (γιατί εμπλέκει ανθρώπους), πράγμα με το οποίο δε θα διαφωνούσαμε, εάν δεν ισχυριζόνταν ότι η εργασία για την κοινωνική αναπαραγωγή, προκειμένου να γίνει ορατή, απαιτεί πια σήμερα τη συνεργασία εργοδότριας και εργάτριας, ως μέτωπο κοινό απέναντι στο κράτος. Εξαρτάται βέβαια από πού κοιτάει καμία... Για ποιον είναι αναγκαία αυτή η συνεργασία; Για τους ηλικιωμένους που είναι εξαρτημένοι; Για τις γυναίκες που αρνούνται από πολιτική θέση ή απλά δε θέλουν να ασχοληθούν με την φροντίδα των ηλικιωμένων; Για την οικιακή εργάτρια πάντως δεν φαίνεται να υπάρχει κάτι δελεαστικό στην πρόταση αυτή. Παρακάτω θα αναπτύξουμε την κριτική μας στη νέα αυτή ανάλυση της Dalla Costa κάνοντας πρώτα ένα μικρό φλασμπακ στις κατακτήσεις του κινήματος «Μισθοί για τις Νοικοκυρές» τη δεκαετία του '70, βλέποντας τι έχει αλλάξει στην κοινωνική αναπαραγωγή από τότε και πώς τελικά η μαχητική φεμινίστρια της αυτονομίας φτάνει να αναθεωρεί, νομίζουμε αρκετά ριζικά, τη στάση της.

Στις αρχές της δεκαετίας του '70 το γυναικείο κίνημα έθεσε το αίτημα του μισθού για τις νοικοκυρές ως έναν τρόπο να αρνηθεί την αυθαιρέτη σύνδεση μεταξύ της οικιακής εργασίας και του γυναικείου φύλου. Ζητούσε επιθετικά την αναγνώριση της οικιακής εργασίας ως μισθωτή εργασία με σκοπό να χτυπηθεί ο έμφυλος καταμερισμός της ερ-

γασίας, να καταδειχτεί το πόσο ζωτική ήταν η αμισθία των γυναικών για τον καπιταλισμό και να πάψει η οικιακή εργασία να φοράει τα διάφορα προσωπεία της μητρότητας, της αγάπης για την οικογένεια, της φυσικής κλίσης. Η στρατηγική της άρνησης της οικιακής εργασίας για τις γυναίκες που επέλεξαν την πολιτική δράση περιελάμβανε σοβαρές αποφάσεις. Από το να μην παντρευτούν, να συζητούν ή να κάνουν σεξουαλικές ετεροφυλόφιλες σχέσεις με άνδρες, έως και μη-αναστρέψιμες αποφάσεις, όπως η επιλογή του να μην κάνουν παιδιά. Το θέμα του να κάνω ή όχι παιδί παρουσίασε στις γυναίκες τα όρια των επιλογών τους γιατί δεν θα ήταν βέβαια δυνατόν να κάνει καμία παιδί και μετά να το παρατήσει. Έτσι πολλές επέλεξαν να μην κάνουν καθόλου.

Οι αρνήσεις αυτές ήταν πέρα για πέρα παραγωγικές. Υπήρξε από τη μία μεριά μερική ικανοποίηση των γυναικείων αιτημάτων, και από την άλλη τέθηκαν σε κίνηση αποφασιστικές κρατικές στρατηγικές ενσωμάτωσής τους. Στα τέλη λοιπόν του '70 το ιταλικό κράτος απάντησε με κάτι ψίχουλα χειραφέτησης, όπως ήταν η αύξηση της οικονομικής ανεξαρτησίας των γυναικών λόγω της μαζικής τους εισόδου στην αγορά εργασίας, οι ευνοϊκότεροι νόμοι για τις εκτρώσεις και τα διαζύγια. Αλλά απάντησε και με καταστολή στα κινήματα, αύξηση της εργασιακής επισφάλειας και επανανομηματοδότηση των γυναικείων αιτημάτων στο πλαίσιο της εκ νέου επίθεσης των αφεντικών. Μπαίνοντας στη δεκαετία του '80 η γυναικεία αυτονομία φαινόταν εύθραυστη, τα θεμέλιά της όχι καλά ριζωμένα. Από μεριάς του το κράτος είχε ήδη για αρκετά χρόνια προβληματιστεί με τα εμπόδια που έβαζαν οι γυναίκες στην ομαλή κοινωνική αναπαραγωγή και με την κατάλληλη ευκαιρία απάντησε με τη λαϊκή ρήση «διαίρει και βασιλεύει». Μέσα από την καπιταλιστική επέλαση στις χώρες της Αφρικής από τα μέσα της δεκαετίας του '70 αλλά και με την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ μια δεκαετία περίπου αργότερα, αναδύθηκαν νέες δεξαμενές φτηνής εργατικής δύναμης: οι μετανάστριες εργάτριες που στελέχωσαν τους τομείς οικιακών υπηρεσιών. Δημιουργήθηκε έτσι ένας νέος καταμερισμός στην αναπαραγωγική εργασία, όπου οι μετανάστριες άρχισαν να εκτελούν τις πιο υποτιμημένες δουλειές ενώ οι δυτικές εργάτριες μέσα από την εισόδο τους στην αγορά εργασίας απέκτησαν σχετική οικονομική ανεξαρτησία. Το κράτος βέβαια επέτρεψε την ανεξαρτησία αυτή μόνο μέσω της μισθωτής εργασίας έξω από το σπίτι, και όχι πληρώνοντας τις νοικοκυρές για την οικιακή εργασία. Με αυτόν τον μισθό ένα μέρος των γυναικών αφενός επέλεξε να μην κάνει πολλά παιδιά δίχως ωστόσο να απαλλαγεί από τη διπλή εκμετάλλευση, δηλαδή και της μισθωτής και της οικιακής εργασίας. Ένα άλλο μέρος επέλεξε να χρησιμοποιήσει το μισθό για να προσλάβει οικιακή βοηθό, καθαρίστρια, μπίμπι σίτερ.

Η Dalla Costa τονίζει ότι στα '80s και τα '90s τα αφεντικά επιχείρησαν έναν νέο κύκλο συσσώρευσης κεφαλαίου που ήταν δυνατός μόνο μέσα από την ακραία υποτίμηση της κοινωνικής αναπαραγωγής στις «υποανάπτυκτες» αφρικανικές χώρες. Η υποτίμηση αυτή έγινε μέσα από μέτρα αναδιάρθρωσης όπως η κατάργηση των επιδοτήσεων για την παραγωγή βασικών αγαθών, η συρρίκνωση και ιδιωτικοποίηση του κράτους πρόνοιας, η ιδιωτικοποίηση των δημόσιων αγαθών, τα οποία χτύπησαν την καρδιά των δομών κοινωνικής αναπαραγωγής σε χώρες της Αφρικής και της Ασίας, δημιουργώντας κύματα μετανάστευσης προς τη Δύση.

Από τότε ανοίγουν οι ασκοί του αιώλου. Οι γυναίκες από εργάτριες του σπιτιού γίνονται μικρές αφεντικές, οι σύζυγοι δεν χρειάζεται πια να βοηθάνε στο σπίτι, οι φεμινίστριες μπερδεύονται. Η Dalla Costa αρχίζει να αναθεωρεί τις βασικές θέσεις της από το σημείο που επιχειρεί να κατανοήσει, εν έτει 2006, την επιρροή και τις κοινωνικές αλλαγές που έφερε το γυναικείο κίνημα στις δυτικές κοινωνίες των '00s. Στο άρθρο εκφέρει τη γνώμη ότι η αχίλλειος πτέρνα της γυναικείας αυτονομίας είναι η άρνηση της οικιακής εργασίας, επειδή ακριβώς προϋποθέτει βαριές θυσίες, όπως την αποκρήρυξη της μητρότητας. Η άρνηση λοιπόν από κοινωνική δύναμη (βλέπε τη μπροσούρα «*Η δύναμη των γυναικών και η κοινωνική ανατροπή*») γίνεται πλέον αδύναμο σημείο. Γράφει συγκεκριμένα στο παρόν τεύχος του *Commoner*:

«[...] η μετατροπή της [οικιακής εργασίας] σε μισθωτή επιτεύχθηκε έμμεσα. Οι γυναίκες με όλο και μεγαλύτερη συνέπεια αρνούσαν την απλήρωτη οικιακή εργασία, αλλάζοντας τον τρόπο λειτουργίας της, ορθολογικοποιώντας την, μειώνοντάς την [...]. Με την χειραφέτηση αυτή η οικιακή εργασία γινόταν όλο και πιο ορατή και εν τέλει μισθωτή.»

Όντως, έγινε μισθωτή και ορατή (οι καθαρίστριες άμα τις ρωτήσεις λένε «πάω για δουλειά»)! Επίσης, περιτριγυρίζομαστε πια από διάφορες (προηγούμενες οικιακές) υπηρεσίες όπως τα φαστφουντάδικα, τα εστιατόρια, το catering, οι υπηρεσίες καθαριότητας. Μας φαίνεται ωστόσο ότι η Dalla Costa εδώ αποφεύγει να αναφερθεί στο πιο προφανές. Στο γεγονός ότι η οικιακή εργασία παρέμεινε υποτιμημένη και με θηλυκό πρόσημο, στηριζόμενη στην εκμετάλλευση άλλων γυναικών. Οι νοικοκυρές λοιπόν έγιναν εργοδότες. Αυτό το γεγονός δεν αποτιμάται κριτικά. Η Dalla Costa μοιάζει να δικαιολογεί την εκμετάλλευση άλλων γυναικών στο όνομα της χειραφέτησης κάποιων άλλων. Δεν πρόκειται για παραστράτημα, αλλά για σημεία των καιρών μας. Οι ριζοσπαστικοί γυναικείοι λόγοι χειραφέτησης γίνονται απρόσεχτα λόγια, σχεδόν υπεράσπισης ενός lifestyle που θέλει τις γυναίκες ελεύθερες και ανεξάρτητες χωρίς να αποτιμάται η εργασία (κάποιας άλλης) που δίνει αυτή την δυνατότητα. Γιατί τι άλλο είναι αυτό εκτός από το ότι κλείνει κανείς τα μάτια απέναντι στην σχέση εκμετάλλευσης μεταξύ των δύο γυναικών (εργοδότης-καθαρίστρια) στο όνομα ότι η πρώτη απλά δε γουστάρει ή δεν ταιριάζει στην ιδεολογία της να κάνει οικιακή εργασία; Η λογική αυτή λέει ότι κάνω κόμμα με τον άνδρα μου, δεν τον ανταγωνίζομαι, δεν απαιτώ από αυτόν να αμφισβητήσει έμπρακτα τον καταμερισμό εργασίας στο σπίτι και διατίθεμαι να δίνω εγώ τις εντολές (που πριν έδινε ο άνδρας) σε μία τρίτη γυναίκα.

Η Dalla Costa αποτιμά τις αρνήσεις των γυναικών με έναν τρόπο που καταλήγει να προτείνει αμφιλεγόμενες κατά τη γνώμη μας διεξόδους. Αναγνωρίζει το "δημογραφικό πρόβλημα" που αφορά στην αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων ατόμων, για το οποίο επιστήμονες και κοινωνιολόγοι μας έχουν πει πολλά τις τελευταίες δύο δεκαετίες και παραδέχεται ότι αυτό έχει προκύψει από τις μειωμένες γεννήσεις. Λέει:

«Η ανάγκη για αυτό το νέο τύπο οικιακής εργάτριας [ενν. τις μετανάστριες] η ζήτηση για αυτή την φροντίδα ειδικού τύπου προέρχεται από τις δημογραφικές αλλαγές [...] καθώς οι αρνήσεις των γυναικών έχουν μειώσει εκπληκτικά τον αριθμό των νέων.»

Υποστηρίζει ότι αυτό είναι ένα θέμα που θα πρέπει να απασχολήσει τις γυναίκες σήμερα στις οποίες, παρ'όλες τις αρνήσεις τους, πάλι η κοινωνία εναποθέτει την ευθύνη της φροντίδας, αυτή τη φορά όμως των ηλικιωμένων γονιών ή συγγενών. Καταλήγει λοιπόν ότι οι αρνήσεις αυτές δεν έχουν αποδειχθεί αρκετά χειραφετητικές.

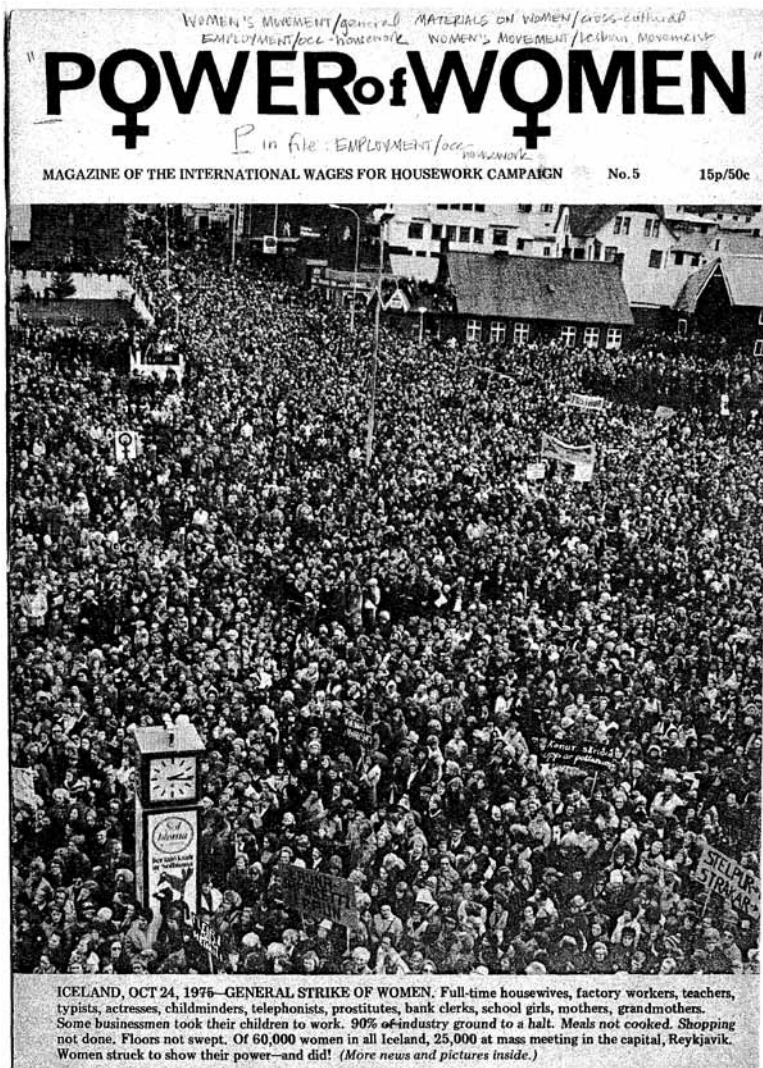
Κατά τη γνώμη μας το συμπέρασμα αυτό είναι ρεαλιστικό, αλλά δεν θέτει επί τάπητος βασικές παραμέτρους. Γιατί το δημογραφικό πρόβλημα θα πρέπει να απασχολεί τις γυναίκες και μόνο; Αυτή ακριβώς την αποκλειστική ευθύνη που βασίζεται στην έμφυλη ιεράρχηση δεν προσπάθησε και η ίδια η Dalla Costa να καταστρέψει με το αίτημα για μισθούς στις νοικοκυρές; 30 χρόνια μετά αποδέχεται τον έμφυλο καταμερισμό στην εργασία φροντίδας ντετερμινιστικά, σχεδόν μοιρολατρικά, σαν να είναι αναπόφευκτος-φυσικός. Το δημογραφικό πρόβλημα- για το οποίο μπορούμε ανοιχτά να πούμε ότι χεστήκαμε- γίνεται αποκλειστικό πρόβλημα για τις γυναίκες και το κράτος καλείται να το λύσει. Πρόκειται για την αποδοχή των ευθυνών που φορτώνει το κράτος και η κοινωνία στις γυναίκες, ξανά και ξανά. Όμως θυμόμαστε πως το 1974 η συγγραφέας έλεγε το ακριβώς το αντίθετο!

«Ο κρατικός έλεγχος πάνω στις γεννήσεις και τη γονιμότητα σημαίνει πάνω από όλα κρατικό έλεγχο πάνω στο γυναικείο σώμα- σημαίνει μηδενικές δυνατότητες για τις γυναίκες να είναι «κοινωνικά υποκείμενα» σε αντίθεση με το να είναι απλώς εργαλεία για την κρατική οικονομική πολιτική ανάπτυξης ή ύφεσης.»²

Και πώς λειτουργεί σήμερα αυτός ο νέος καταμερισμός των οικιακών εργασιών; Εδώ έχουμε τα πιο προβληματικά σημεία... Η Dalla Costa θεωρεί ότι πρέπει να απομυθοποιηθεί η σχέση μεταξύ της εργοδότης και της οικιακής εργάτριας, ότι υπάρχουν «διάφορες παρεξηγήσεις». Πιο συγκεκριμένα, παρεξήγηση είναι ότι η οικιακή βοήθος απελευθερώνει χρόνο από τη νοικοκυρά. Γιατί «η εργάτρια δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς την συνεχή καθοδήγηση, συνεργασία και επιβεβαίωση της γυναίκας-συγγενή». Περιγράφει εδώ η Dalla Costa ακριβώς τους λόγους για τους οποίους η μισθωτή οικιακή εργασία είναι μία σκληρή και απαιτητική εργασία! Αλλά το κάνει αυτό από την οπτική γωνία, όχι της μετανάστριας, αλλά της εργοδότης. Υπάρχει επίσης παρεξήγηση, κατά τα λεγόμενά της, ως προς το μειωμένο φόρτο εργασίας της εργοδότης καθώς τα Σαββατοκύριακα που η εργάτρια χρειάζεται ξεκούραση τη δουλειά την επωμίζεται η νοικοκυρά.

Είναι γεγονός ότι η Dalla Costa αναφέρεται σε γυναίκες που έχουν διαφορετική ταξική θέση. Η συγγραφέας παραγνωρίζει αυτή τη διαφορά με έναν τρόπο ιδιαίτερο: ενώ αναγνωρίζει τη θέση της οικιακής εργάτριας ως εκμεταλλεμένης, δεν αναγνωρίζει την εργοδότη ως εκμεταλλεύτρια. Χάνεται δηλαδή στο φόντο η σχέση εκμετάλλευσης, η πειθαρχηση, οι απαιτήσεις. Το κείμενο επιλέγει να δει το θέμα της κοινωνικής αναπαραγωγής μέσα από τα μάτια της Ιταλίδας νοικοκυράς-εργοδότης και όχι της μετανάστριας εργάτριας. Θα λέγαμε βέβαια ψέματα εάν δεν αναγνωρίζαμε ότι ανάμεσα στη νοικοκυρά και την εργάτρια αναπτύσσεται μία ιδιαίτερη σχέση, σχεδόν εγγύτητας. Τις συνδέει η κοινή εμπειρία της οικιακής εργασίας. Αλλά πρόκειται για μια σχέση με όρια δομικά χαραγμένα μέσα της. Και βέβαια το γεγονός ότι είναι και οι δύο γυναίκες δε σημαίνει ότι η σχέση γίνεται ισότιμη. Αυτό θα ήταν βιολογισμός του εσχάτου είδους. Θα θέλαμε εδώ όμως να σταθούμε σε αυτές τις δυναμικές σχέσεις εγγύτητας που εμπεριέχουν την εκμετάλλευση και στις οποίες κάνει αναφορά η πολύ ενδιαφέρουσα κοινωνιολογική έρευνα της Pascale Molinier που αναφέραμε στην αρχή του κειμένου.

Η Molinier παίρνει συνεντεύξεις από φεμινίστριες, κυρίως της μεσαίας τάξης, που έχουν επιλέξει να έχουν οικιακή βοήθο και τις ρωτάει για τη σχέση τους με αυτές. Το ενοποιητικό στοιχείο των απαντήσεων είναι η ενοχή (ενοχή για ποιο πράγμα άραγε;). Για παράδειγμα, οι φεμινίστριες λένε ότι αποφεύγουν τις διαταγές- προτιμούν το σπίτι να μην καθαριστεί καλά από το να δώσουν κατεύθυνση στην καθαρίστρια. Αντιδρούν στους άντρες τους που λένε «να πεις στην καθαρίστρια το ένα και το άλλο». Η καθαρίστρια παρόλα αυτά είναι η αποτελεσματικότερη λύση για να επέλθει ειρήνη στο ζευγάρι, καθώς χρειάζεται να επιλυθεί η σύγκρουση μεταξύ της άρνησης της γυναίκας να καθαρίζει και της άρνησης του άνδρα να μοιραστεί μέρος της οικιακής εργασίας. Οι ίδιες οι αφεντικές λένε ότι από τη στιγμή που αποφάσισαν να έχουν καθαρίστρια αποδέχτηκαν έναν ρόλο οικιακής διαχείρισης μαζί με το αμήχανο συναίσθημα που τον συνοδεύει. Αναρωτιούνται δε για το ποιος θα ήταν το καταλληλότερος τρόπος να είναι μία φεμινίστρια αφεντικό. Και η απάντηση που δίνουν είναι... «ακριβώς το να μην είσαι αφεντικό». Η ενοχή τους λοιπόν, η οποία εμπεριέχει μία διάθεση για γυναικεία αλληλεγγύη, δεν λέει πολλά γιατί για να επιτευχθεί προϋποθέτει μία σχέση ισότιμη. Στη

24 Οκτωβρίου 1975: Γενική απεργία γυναικών! Νοικοκυρές, εργάτριες εργοστασιών, δασκάλες, δακτυλογράφοι, τηλεφωνήτριες, πουτάνες, υπάλληλοι, γιαγιάδες. Εκείνη την ημέρα πολλοί άνδρες αναγκάστηκαν να πάρουν τα παιδιά μαζί στη δουλειά τους. 25.000 γυναίκες στους δρόμους έδειξαν τη δύναμή τους. Και το καλύτερο! Μαντέψτε πού έγινε αυτό. Στο Ρέικιαβικ της Ισλανδίας!!!

θεωρία όμως όλα είναι δυνατά! Γι' αυτό και στην πράξη τις φεμινίστριες εργοδότριες τις απασχολεί η εικόνα και ο συμβολισμός και όχι η ουσία της σχέσης. Προκειμένου να ελαφρύνουν το αίσθημα της αμηχανίας τους κάνουν μια σειρά από υποτιθέμενες λιγότερο στιγματισμένες επιλογές, όπως να προσλάβουν άνδρα καθαριστή ή να μην προσλάβουν μετανάστρια με μαντίλα (για να μην αισθάνονται ότι προσλαμβάνουν μία καταπιεσμένη)! Κυριαρχεί η επιφανειακή προσέγγιση του «πολιτικού ορθού», αλλά χάνεται η σημαντική προσφορά της φεμινιστικής ανάλυσης στα κινήματα. Ότι δηλαδή οι σχέσεις εκμετάλλευσης δεν εντοπίζονται απαραίτητα στο δημόσιο χώρο, δεν υπάρχουν μόνο σε θεσμοθετημένες σχέσεις εκμετάλλευσης, αλλά αφορούν σχέσεις ιδιωτικές, διαπροσωπικές, καθημερινές, αόρατες. Προς επαλήθευση αυτού που λέμε είναι η θέση μιας ερωτούμενης η οποία λέει ότι «θα ήθελα να γίνεται η δουλειά χωρίς εμένα, και μάλλον να μην την έβλεπα κιόλας». Μα δεν είναι ακριβώς αυτή η προσέγγιση των ανδρών; Απαιτούν η δουλειά να γίνεται όταν αυτοί δεν είναι εκεί, έτσι ώστε να μην ενοχλούνται από την εικόνα της γυναίκας τους ως σκληρά εργαζόμενης και να μην διαταράσσεται η παραγωγική καθημερινότητα της οικογένειας. Ο καταμερισμός της οικιακής εργασίας είναι εδώ τέτοιος που το αφεντικό-γυναίκα γίνεται για τον καπιταλισμό αυτό που ο άνδρας ήταν για την νοικοκυρά.

Η παραπάνω αναθεώρηση των θέσεων από μεριάς της Dalla Costa αλλά και οι βιωμένες καταθέσεις των φεμινιστριών, όπως τις αποδίδει η Molinier, καταλήγουν σε μία πρόταση προς το φεμινιστικό κίνημα, η οποία κατά τη γνώμη μας είναι και η αιχμή του δόρατος για το τεύχος του *The Commoner*. Η Dalla Costa προτείνει οι εργοδότριες να ενωθούν με τις εργάτριες και να απαιτήσουν από το κράτος να χρηματοδοτήσει την οικιακή εργασία. Το πώς όμως έχει τη σημασία του. Το κράτος θα δίνει γενναία επιδόματα στις εργοδότριες οικογένειες, όχι στις εργάτριες. Υποστηρίζει ότι η εφαρμογή της πρότασης αυτής θα μειώσει την δράση της μαφίας στους κύκλους της εύρεσης εργασίας σε μετανάστριες και θα υπάρχει λιγότερη επισφάλεια. Κύριος άξονας της στρατηγικής που προτείνει η Dalla Costa είναι ότι εφόσον το κράτος έχει αποδεχθεί να πληρώνει μερικώς τις υπηρεσίες παροχής φροντίδας (υπάρχουν διάφορα επιδόματα για τις οικογένειες που επιλέγουν να έχουν οικιακή βοήθη), αυτό θα πρέπει να αποτελέσει ένα πεδίο «παζαρέματος».

Η Dalla Costa τώρα λοιπόν ισχυρίζεται ότι η άρνηση της φροντίδας είναι μία ουτο-

πία. 30 χρόνια μετά είναι ξεκάθαρο ότι επαναπροσδιορίζει την ίδια την έννοια της αυτονομίας όπως εκφράστηκε από το κίνημα «Μισθούς για τις Νοικοκυρές», περιορίζοντάς την στην «μερική αυτονομία» η οποία συνίσταται, όπως εξηγεί, στην αποδοχή εκ μέρους των γυναικών μιας περιορισμένης ελευθερίας. Η αποδοχή αυτή είναι αναπόφευκτη λόγω της φύσης αυτής κάθε αυτής της εργασίας για την κοινωνική αναπαραγωγή, δηλαδή το γεγονός ότι αφορά «ανθρώπινα όντα» και ότι αυτά είναι εξαρτημένα από τη γυναίκα. Καμία κριτική για το ότι τα ηλικιωμένα αυτά «όντα» αποτελούν βάρος για τον καπιταλισμό, «περισσεύουν» γιατί τοποθετούνται εκτός της παραγωγικής διαδικασίας. Καμία κριτική για το ότι η κατασκευή των ηλικιωμένων ως «περισσευόμενων» προκύπτει από το γεγονός ότι το κεφάλαιο δεν βλέπει ανθρώπους παρά αλλά μόνο εργατική δύναμη. Και το σημαντικότερο φαίνεται ότι οι προσπάθειες του φεμινιστικού κινήματος να αποφυσικοποιηθεί ο κοινωνικός ρόλος των γυναικών ως πάροχων φροντίδας είναι πια για την Dalla Costa μία (στην καλύτερη) λάθος τακτική και (στην χειρότερη) μία εφηβική θεώρηση των πραγμάτων. Τα λόγια των φεμινιστριών εν έτει 1974 ήταν:

«Αυτοί το λένε αγάπη. Εμείς το λέμε άμισθη εργασία.

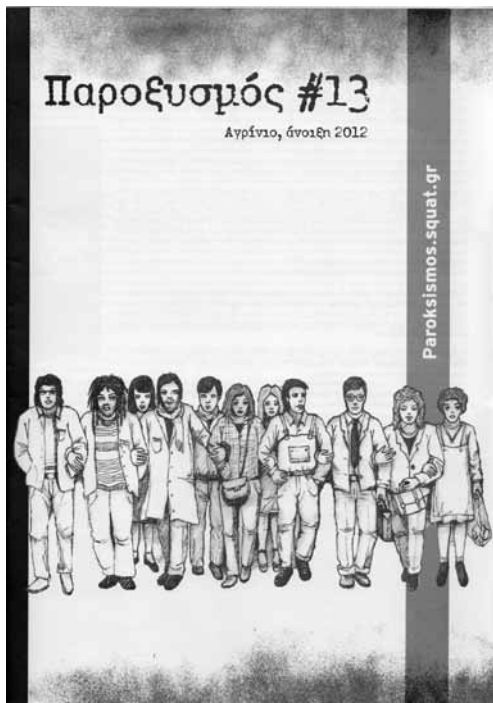
*Αυτοί το λένε ψυχρότητα. Εμείς το λέμε συνειδητή απουσία».*³

Δηλαδή, τότε το ριζοσπαστικό αίτημα για μισθό επιτίθονταν στην οικιακή εργασία αυτή κάθε αυτή. Όμως τα λόγια αυτά σε καιρούς ήττας των κινήματων και δη σε εποχές ανεπαρκούς πολιτικού λόγου για τον κοινωνικό ρόλο των γυναικών, παύουν να έχουν δύναμη. Οι αναλύσεις μας έχουν μεταλλαχθεί σε αιτήματα-ψίχουλα από το κράτος για ένα «καλύτερο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας». Και καμία σχέση δεν έχουν με την άρνηση του κοινωνικού ρόλου των γυναικών ως εργαλείο επίθεσης στην καπιταλιστική πατριαρχία. ●

1 *The Commoner*- a web journal for other values, Issue 15, "Care work and the Commons", Winter 2012, στο www.thecommoner.org

2 Mariarosa Dalla Costa, *Reproduction and Emigration*, στο Alessandro Serafini, *L'operaio multinazionale in Europa*, Milano: Feltrinelli, 1974

3 Silvia Federici, *Wages against Housework*, Νέα Υόρκη, 1974

Το περιοδικό Παροξυσμός, όπου παρατίθεται η συνέντευξη της Καλλιόπης Ράπτη, στα πλαίσια ενός αφιερώματος με τίτλο «Έμφυλες διακρίσεις». Αντίτυπα του περιοδικού μπορείτε να βρείτε στο Αρχείο 71.

«... Στρατηγέ τι γύρευες στη Λάρισα εσύ ένας Υδραίος»;

Μία από τις συνήθειες λoidωρίες εναντίον του γυναικείου κινήματος στην Ελλάδα την περίοδο της μεταπολίτευσης (πέρα από τις γνωστές χυδαίες κατηγορίες κατά των φεμινιστριών στα 70 's) είναι η εξής: ότι αντέγραψε κακήν κακώς το κίνημα των γυναικών στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Ότι δεν ήταν άλλο από μια φτηνή απομίμηση του Μάη του '68. Με αυτόν τον τρόπο οι ντόπιοι επίδοξοι παραχαράκτες της ιστορίας των γυναικείων αγώνων επιθυμούν να ακυρώσουν κάθε πραγματικό λόγο και αιτία που υπήρξαν σε τούτη τη χώρα ώστε να οργανωθούν και να συλλογικοποιηθούν οι αρνήσεις των γυναικών απέναντι στην οικογένεια, στους κατεστημένους ρόλους, στις σχέσεις υποτίμησης και εκμετάλλευσης εντός και εκτός σπιτιού. Όμως το γυναικείο κίνημα στην Ελλάδα αναπτύχθηκε με περιεχόμενα και αιχμές που διαμορφώθηκαν μέσα από την ιστορία αυτού του τόπου. Οι μάχες που έδωσε ήταν απέναντι στα εσωτερικά μέτωπα που έβρισκε μπροστά του. Κι όσο για τον άνεμο της γυναικείας χειραφέτησης που έπνεε στην Ευρώπη, προφανώς δεν ήταν μια εξέλιξη που άφησε ανεπηρέαστο το κίνημα. Αλλά καμιά ιδέα και κίνηση του ανταγωνισμού δεν μπορεί να κυκλοφορήσει και να ριζώσει οπουδήποτε, αν δεν συντρέχουν οι υλικοί, υλικότατοι λόγοι εκμετάλλευσης που τις γεννούν.

Φυσικά, αυτού του είδους οι παραχαράξεις μπορούν να επιβιώνουν μόνο στο βαθμό που η σχέση μας με την ιστορία παραμένει σε στάδιο νηπιακό. Όμως ευτυχώς υπάρχουν τόσο τα τεκμήρια (η έντυπη παραγωγή του κινήματος, τα περιοδικά που σώζονται σε αρχεία και βιβλιοθήκες) όσο και τα δρώντα υποκείμενα με τις μαρτυρίες τους που μας μιλάνε για την εποχή εκείνη. Και βέβαια εκείνες κι εκείνοι που έχουν την όρεξη να σκαλίζουν επίμονα το παρελθόν. Ήταν, λοιπόν, μια ευχάριστη έκπληξη όταν στο τεύχος 13 (άνοιξη 2012) του περιοδικού «Παροξυσμός», που κυκλοφορεί στο Αγρίνιο, διαβάσαμε τη συνέντευξη της Καλλιόπης Ράπτη. Μιας γυναίκας 52 ετών σήμερα που πρόθυμα μοιράστηκε με την ομάδα «Ιός Αταξίας» (που εκδίδει το περιοδικό) τις εμπειρίες της από τη συμμετοχή της στο γυναικείο κίνημα στα τέλη του '70. Η έκπληξη καταρχάς προήλθε από το γεγονός ότι το ρεύμα των γυναικείων αρνήσεων δεν εκδηλώθηκε μόνο στην Αθήνα ή τη Θεσσαλονίκη, την πρωτεύουσα και τη συμπρωτεύουσα, που συγκεντρώνουν συνήθως τα «φώτα της δημοσιότητας» με αποτέλεσμα να θεωρούνται από τις υπόλοιπες ως το «κέντρο των πολιτικών εξελίξεων». Αλλά πήρε σάρκα και οστά σε άλλες πόλεις, όπως π.χ. στα Γιάννενα. Ε λοιπόν στα Γιάννενα όπου έζησε η συνεντευξιαζόμενη, όχι μόνο υπήρχε Αυτόνομη Ομάδα Γυναικών, όχι μόνο εξέδιδε περιοδικό (το Μωβ), όχι μόνο κολλούσε αφίσες στην πόλη αλλά λειτουργούσε και το στέκι της, το Σπίτι Γυναικών. Η ύπαρξη λοιπόν ομάδας γυναικών στα Γιάννενα, εκεί στα τέλη του '70, αρκεί για να μας υποψιάσει ότι το γυναικείο ζήτημα έκαιγε τα μυαλά και τις καρδιές πάρα πολλών γυναικών σε όλη σχεδόν την επικράτεια. Γιατί ήταν ένα υπαρκτό, κοινωνικό, ακανθώδες ζήτημα και έπρεπε να επιλυθεί, όπως και τόσα άλλα ζητήματα στην εποχή της μεταπολίτευσης. Η αφετηρία της αυτόνομης ομάδας γυναικών στα Γιάννενα είναι αρκετά ενδεικτική για το είδος και το εύρος του αναβρασμού που περιγράφουμε. Ιδού πώς την περιγράφει η Καλλιόπη Ράπτη στη συνέντευξη:

-Και φεύγεις από το χωριό σου το Νιοχώρι και πας φοιτήτρια στα Γιάννενα. Εκεί ασχολήθηκες με το φεμινιστικό κίνημα. Για πες για αυτή την περίοδο.

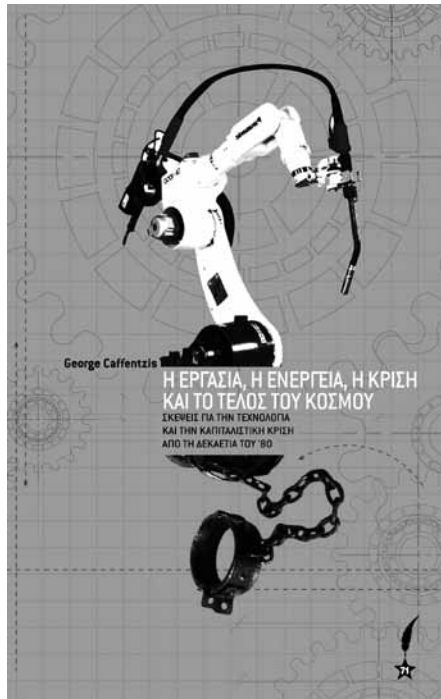
-Έχει σημασία όμως να πούμε πότε ασχολήθηκα. Δεν έχει; Ασχολήθηκα το 1979 από την πρώτη μέρα της κατάληψης για τον νόμο 815. Δηλαδή διαχωρίσαμε τη θέση μας, πάραυτα, μια μεγάλη ομάδα γυναικών, όταν είδαμε πώς λειτουργεί το κλίμα στις Γενικές Συνελεύσεις της κατάληψης. Ήταν η πρώτη χρονιά που προσπάθησαν να επιβάλουν τον ν.815 –το νόμο πλαίσιο για τα πανεπιστήμια. Στην πρώτη Γ.Σ. της κατάληψης όλου του πανεπιστημίου, αντιληφθήκαμε πως δεν υπήρχε χώρος για να εκφραστούν οι γυναίκες. Δεν γινόταν, δεν υπήρχε, δηλαδή, βήμα να μιλήσουμε. Μια κοπέλα μόνο τόλμησε να πάρει το μικρόφωνο (ανήκε στην ΠΠΣΠ, Προοδευτική Πανσπουδαστική Συνδικαλιστική Παράταξη, τη νεολαία ΚΚΕ μ-λ) και λoidωρήθηκε τόσο πολύ με αποτέλεσμα να κατέβει από το βήμα. Οι υπόλοιπες δεν διανοηθήκαμε να μιλήσουμε. Εγώ, μολονότι ήμουν πρωτοετής, πίστευα ότι είχα το θάρρος ή το θράσος της γνώμης μου (!). Όταν ήρθα αντιμέτωπη με αυτό το καθεστώς οπισθοχώρησα, αισθάνθηκα ανήμπορη να παρέμβω. Υπήρχε απαξίωση. Σκέψου ότι δεν ήταν συνέλευση τμήματος, ήταν γενική συνέλευση όλου του πανεπιστημίου, για να αποφασιστεί κατάληψη και να οργανωθεί η περαιτέρω πορεία. Ο ρόλος μας ήταν στα «μετόπισθεν». Εννοείται ότι δεν διεκδικούσαμε πρωταγωνιστικό ρόλο, να πούμε την άποψή μας θέλαμε. Έτσι φύγαμε από το χώρο της συνέλευσης και κάναμε μια πρώτη συγκέντρωση μόνες μας, αλλού.

-Πόσες γυναίκες;

-Πάρα πολλές... Ίσως και εκατό, από όλα τα τμήματα.

Να λοιπόν ένα εσωτερικό μέτωπο: ο χώρος του ανδροκρατούμενου ελληνικού πανεπιστημίου στα τέλη του '70. Και ειδικότερα: ο χώρος της αριστεράς στα πανεπιστήμια, οι «συντρόφοι» που βλέπουν το άλλο φύλο όχι διαφορετικά απ' ό,τι οι διακηρυγμένοι εχθροί τους. Να μια αφετηρία για την ανάπτυξη των γυναικείων αρνήσεων και αυτονομιών: η υποτίμηση των γυναικών ως πολιτικών υποκειμένων μέσα αλλά και έξω από τα αμφιθέατρα. Ο εξοβελισμός τους στα «μετόπισθεν» ως γραμματινές και νεροκουβαλήτριες των αγώνων. Ε λοιπόν, κι εκεί στα Γιάννενα, δόθηκε μια μάχη ενάντια σε αυτούς τους ρόλους, με τα δικά της χαρακτηριστικά και τους δικούς της αντιπάλους. Κομμάτι της μνήμης που πρέπει να διασωθεί, όπως και τόσες άλλες που κινδυνεύουν να χαθούν, όσο δεν ρωτάμε και δεν σκαλίζουμε το παρελθόν. Μέρες που ζούμε άλλωστε, διάφοροι εκπρόσωποι των αφεντικών πασκίζουν να ξηλώσουν το πλεκτό της μεταπολίτευσης και να το ξαναράψουν στα μέτρα τους, ως την περίοδο όπου θράφηκαν όλες οι «παθογένειες» που μας έφτασαν ως εδώ. Σαφής ο στόχος τους: να σβήσουν ταυτόχρονα με μια μονοκοντυλιά την ιστορία των αγώνων της περιόδου και την αξιοπρέπεια των υποκειμένων που τους στήριξαν. Να απαξιώσουμε τους πάντες και τα πάντα ώστε να προσκυνήσουμε ορφανοί πλέον από οποιαδήποτε κληρονομιά την αφεντιά τους. ●

*Ο τίτλος του κειμένου προέρχεται από την πρώτη αφίσα που έβγαλε η αυτόνομη ομάδα γυναικών στα Γιάννενα, με αφορμή την 8 Μάρτη. Η αφίσα είχε μια φωτογραφία από μια διαδήλωση μαύρων γυναικών στην Αμερική και το κείμενο ήταν κάπως έτσι: 8 Μάρτη, ημέρα της γυναίκας ή Στρατηγέ τι γύρευες στη Λάρισα εσύ ένας Υδραίος; Κατά τα λεγόμενα της Ράπτη, η αφίσα ήταν «ωραίατατη, μαυράσπρη και πολύ σοφιστική για να γίνει αντιληπτό το μήνυμά της».

Το βιβλίο θα το βρείτε από τον Ιούλιο στο Αρχείο 71 και σε επιλεγμένα βιβλιοπωλεία των Εξαρχείων.

Νέα έκδοση από το Αρχείο 71
Κυκλοφορεί τον Ιούλιο!

Η ΕΡΓΑΣΙΑ, Η ΕΝΕΡΓΕΙΑ, Η ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Σε λίγες μέρες θα κυκλοφορήσει η νέα έκδοση του Αρχείου 71 «*Η εργασία, η Ενέργεια, η Κρίση και το τέλος του κόσμου Σκέψεις για την τεχνολογία και την καπιταλιστική κρίση από τη δεκαετία του '80*». Ο τόμος περιλαμβάνει κείμενα γραμμένα τη δεκαετία του '80 βασικός συγγραφέας των οποίων είναι ο George Caffentzis. Η πλειοψηφία των κειμένων έχει δημοσιευθεί σε πολιτικά περιοδικά και όλα τους υπήρξαν κομμάτι των αυτόνομων ιδεών όπως αναπτύχθηκαν τη δεκαετία του '70 και εκφράστηκαν στη δεκαετία του '80 στις ΗΠΑ. Είναι λοιπόν κείμενα που γεννήθηκαν μέσα σε περιβάλλον αγώνων και όχι πίσω από τους τοίχους των πανεπιστημίων- για το λόγο αυτό έχουν ιδιαίτερη αξία για εμάς σήμερα. Παρακάτω δημοσιεύουμε επιλεγμένα αποσπάσματα από την εισαγωγή της ομάδας εκδόσεων του Αρχείου 71 στον τόμο.

[...] Κατά τη γνώμη μας, η βασική αρετή των κειμένων που συγκεντρώσαμε, μεταφράσαμε και εκδίδουμε, βρίσκεται ακριβώς σε αυτή την διαυγή *αίσθηση του μεταίχμιου*. Στον εύστοχο εντοπισμό και την έγκυρη ανάλυση της μεταίχμιακής κατάστασης των αναπτυσσόμενων δυτικών καπιταλιστικών κρατών στις αρχές της δεκαετίας του '80.

Ειδικά το μακρύ κείμενο με τίτλο *Η Εργασία, η Ενέργεια, η Κρίση και το Τέλος του Κόσμου*, με το οποίο επιλέξαμε να ξεκινάει ο τόμος, είναι με πολλούς τρόπους μοναδικό. Απ' όσο γνωρίζουμε, ο Καφέντζις ήταν από τους ελάχιστους που είχαν την ετοιμότητα να αναγνωρίσουν την τότε ιστορική συγκυρία ως την απαρχή ενός νέου κύκλου γενικής καπιταλιστικής αντεπίθεσης, να επισημάνουν ότι αυτή η αντεπίθεση είχε για αιτία της την ίδια την προλεταριακή ανταρσία των δεκαετιών του '60 και του '70, κυρίως όμως να επισημάνουν την καθολικότητά της. Να προβλέψουν ότι η αντεπίθεση των αφεντικών θα σήμαινε την κατεδάφιση του παλιού κείνσιανού κόσμου από τα θεμέλια και την δημιουργία ενός νέου κόσμου, καπιταλιστικού, αλλά εντελώς διαφορετικού. Με άλλα λόγια, το *Τέλος του Κόσμου* αναγνωρίζει την ήττα των κινημάτων των δεκαετιών του '60 και του '70, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα ότι με την ήττα τους άλλαξαν τον κόσμο.

Ο Καφέντζις αναλαμβάνει να περιγράψει τον κόσμο που καταστράφηκε και σε αυτή την περιγραφή μπορούμε να εντοπίσουμε επιπλέον καινοτομίες. Πράγματι, στα όσα ακολουθούν, ο κόσμος που καταστράφηκε υπό το βάρος της προλεταριακής ανταρσίας, το κείνσιανό κοινωνικό εργοστάσιο, περιγράφεται, όχι μόνο με όλους τους πυλώνες που αναγνώριζαν και οι Ιταλοί, αλλά με την προσθήκη «του νοικοκυριού», του τόπου της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης του εργάτη μάζα. Με άλλα λόγια, στη βάση της ανάλυσης του Καφέντζις εμφανίζεται «μια νέα βυθισμένη ως τότε ήπειρος», ένα καινούριο, αόρατο έως τότε στοιχείο: η άμισθη εργασία του νοικοκυριού, του σχολείου, της φυλακής, του «δεν κάνω τίποτα». Αυτή η άμισθη εργασία και η τεράστια σημασία της για την ύπαρξη του κείνσιανού κοινωνικού εργοστασίου, μπορεί έως τότε να ξέφυγε ακόμη και από τις πιο καινοτόμες μαρξιστικές αναλύσεις, δεν θα μπορούσε όμως να ξεφύγει από τις κεραίες της σχέσης κεφάλαιο, δεν θα μπορούσε να μην συμπεριληφθεί στην κατάρρευση του παλιού κόσμου και στην ανάδυση του καινούριου.

Και όντως, την εποχή που αρχίζουν να γράφονται τα κείμενα που συμπεριλάβαμε

στην έκδοση, κανείς δεν είχε πλέον την πολυτέλεια να αγνοεί την άμισθη εργασία. Γιατί ακριβώς εκείνη την περίοδο, η άμισθη εργασία αναγνωριζόταν ως εργασία, εμπορευματοποιούνταν και μετατρέποταν σε μισθωτή εργασία. Και μάλιστα: όχι με τους όρους της αστραφτερής «τεχνολογικής επανάστασης», αλλά με τους όρους της έντασης εργασίας, της απόλυτης εκμετάλλευσης, της σκλαβιάς. Ο «διανοητικός εργάτης» με τη λευκή μπλούζα και τα γυαλιά, που τόσο θα γοήτευε στο μέλλον τους κάθε είδους «μετα» - αυτόνομους και «μετα»- μαρξιστές διανοούμενους, απουσίαζε από τα νέα κάτεργα του τριτογενή. Εκεί βασιλευσε η απόλυτη εκμετάλλευση, εκεί δέσποζε η φιγούρα της ανήλικης μετανάστριας στο πρόσωπο της οποίας διασταυρώνονταν το φύλο, η φυλή και η ηλικία σαν προσδιοριστικοί παράγοντες του νέου προλεταριάτου. Ο Καφέντζις, ακριβώς γιατί αναγνώρισε την ήττα των κινημάτων από τα οποία προερχόταν ο ίδιος και οι ιδέες που τον είχαν διαμορφώσει, και κυρίως επειδή υιοθετούσε και χρησιμοποιούσε τις πρόσφατες τότε αντιλήψεις του γυναικείου κινήματος περί άμισθης εργασίας, κατάφερε να μη χάσει από τα μάτια του το προλεταριάτο του τέλους του εικοστού αιώνα και τους τρόπους καπιταλιστικής εκμετάλλευσης που αρθρώνονταν γύρω του.

Είναι για όλους αυτούς τους λόγους που μπόρεσε να δει την αντεπίθεση των αφεντικών σαν ένα εγχείρημα με δύο πυλώνες: από τη μια η αναδιάρθρωση της παραγωγικής διαδικασίας, η επέλαση της ρομποτικής και των υπολογιστών, η εμφάνιση της πληροφορίας ως έννοιας και ως αντίληψης για τα πράγματα, όλα αυτά που γοήτευαν τους μαρξιστές διανοούμενους στα χρόνια που ακολούθησαν γεννώντας τις καταγέλαστες σήμερα ιδέες περί «τέλους της εργασίας» και «απόυλοποιημένου καπιταλισμού». Από την άλλη όμως, η επέκταση της καπιταλιστικής αξιοποίησης σε νέα πεδία που έως τότε θεωρούνταν εκτός της σχέσης κεφάλαιο. Στα τέλη της δεκαετίας του '70 το πάλοι ποτέ «επαναστατικό υποκείμενο», ο άντρας εργοστασιακός εργάτης, «θόλωνε και χανόταν». Ακατανόητες φιγούρες διαγράφονταν στη θέση του.

Η διπλή κατεύθυνση της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, οι τρόποι με τους οποίους έρχεται εις πέρας, οι επιπτώσεις της για το σύνολο του κοινωνικού εργοστασίου, είναι το θέμα των υπόλοιπων κειμένων που συμπεριλάβαμε στον τόμο. Ο *Πρόλογος στη Χρήση των Μηχανών* (1982) επιχειρεί να αναμετρηθεί με την καπιταλιστική χρήση των υπολογιστικών μηχανών, να αναδείξει την «πληροφορική επανάσταση» σαν μια επανάσταση του κεφαλαίου. Το *Μορμόνοι στο Διάστημα* (που γράφτηκε σε συνεργασία με τη Silvia Federici και εμφανίστηκε στο τεύχος του περιοδικού Midnight Notes) επισημαίνει ότι σε αυτές τις νέες μηχανές αντιστοιχεί και ένα νέο είδος εργατικής δύναμης που θα πρέπει να διαμορφωθεί άμεσα προκειμένου να λειτουργήσουν και καταλήγει υποστηρίζοντας κάτι σκανδαλώδες για τα μέτρα των τότε και μετέπειτα θεωριών περί καπιταλιστικής τεχνολογίας: ότι οι ιδεολογίες που αντιστοιχούν σε αυτή τη μεταβολή δεν θα είναι ιδεολογίες της «προόδου», αλλά θα σηματοδοτούν την επιστροφή στα σκοτάδια ενός νέου μεσαίωνα. Το *Μεταθανάτιες Σημειώσεις περί Πυρηνικού Πολέμου* (1983) ασχολείται με την ιστορία των μαρξιστικών θεωριών για τον πόλεμο. Βρίσκουμε πως μια τέτοια σύντομη και περιεκτική παράθεση έλειπε από την ελληνική κινηματική βιβλιογραφία. Το *Περί Αφρικής και Αυτοναπαράγομενων Αυτομάτων* (1986 -

89) καταρρίπτει τον μύθο της μηχανής που μπορεί να παράξει αξία δίχως την ανάλωση ανθρώπινης εργασίας. Μας δίνει να καταλάβουμε ότι αυτό το όριο δεν είναι τεχνικής αλλά κοινωνικής φύσεως, είναι όριο της σχέσης κεφάλαιο και όχι των μηχανών. Και μας θυμίζει για άλλη μια φορά ότι τα όρια του κεφαλαίου, οι αποτυχίες του, ακριβώς επειδή είναι κοινωνικής και όχι τεχνικής φύσεως, είναι όρια και αποτυχίες που πληρώνονται από την εργατική τάξη. Το *Τέλος της Εργασίας ή η Αναγέννηση της Σκλαβιάς* (1998) είναι το μοναδικό από τα κείμενα αυτού του τόμου που γράφτηκε μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου. Το κείμενο εφαρμόζει τις ιδέες που βρίσκονται πίσω από τα υπόλοιπα κείμενα του τόμου σε μια ιστορική στιγμή όπου οι ιδεολογίες περί «τέλους της εργασίας» κυριαρχούσαν με τον πιο καταθλιπτικό τρόπο, για να αποδείξει ότι η κυριαρχία τους ήταν θεωρητικά σαθρή και πολιτικά επικίνδυνη.

[...] Δεν είμαστε εκδότες ή διανοούμενοι, αλλά πολιτικά υποκείμενα, τμήμα της ιστορίας της αυτονομίας στην Ελλάδα. Είναι για αυτόν τον λόγο που η ανάγνωση αυτού του κειμένου μας επηρέασε βαθιά. Την εποχή της πρώτης του έκδοσης, ήμασταν ήδη τα προϊόντα μιας συγκεκριμένης ιστορικής και κοινωνικής διαδρομής, της διαδρομής που έφτιαξε τον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό του εικοστού πρώτου αιώνα. Όσον αφορά ειδικότερα τον αντιεξουσιαστικό χώρο, οι ιδεολογίες που κυριαρχούσαν ήταν οι ίδιες που ο Καφέντζις έβαζε στο στόχαστρο και οι πολιτικές που ηγεμόνουν ήταν ακριβώς εκείνες που αντιστοιχούσαν στις κυρίαρχες ιδεολογίες. Οι μετανάστες για παράδειγμα, δεν ήταν εργάτες, δεν θα μπορούσαν να είναι, αφού η εργασία και η καπιταλιστική εκμετάλλευση είχε τελειώσει γενικώς και ανεπίστρεπτα, αφού το μέλλον ημών των πρωτοκοσμικών, έστω αντικρατιστών, διαγραφόταν λαμπρό, κουστουμαρισμένο και κλιματιζόμενο σε κάποιο γραφείο του τριτογενούς τομέα, αφού τα μοναδικά μας προβλήματα ήταν η «παγκοσμιοποίηση», οι «υπερεθνικοί οργανισμοί» και φυσικά το καθολικό σλόγκαν της νεολαίας των '90's, δηλαδή «να περνάμε καλά». Οι Έλληνες εν τω μεταξύ δεν ήταν ρατσιστές και μάλιστα ο ρατσισμός δεν υπήρχε καν, παρεκτός ίσως ως κακόγουστη παραφωνία σε μια κατά τα άλλα διαρκή πορεία προς την πρόοδο.

Οι αισχρές μειοψηφίες της ελληνικής νεολαίας που επηρεάστηκαν από την *Αναγέννηση της Σκλαβιάς*, καθώς και άλλες περιθωριακές ιδέες παρομοίου ύφους και προέλευσης, ήταν τύποι που για διάφορους λόγους μυρίζονταν, όχι μόνο την μπόχα του μικροαστικού ονείρου, αλλά και τον προσωρινό του χαρακτήρα. Επίσης ήταν τύποι που χρησιμοποιούσαν την εμπειρία τους σαν άγκυρα μέσα στη θύελλα της ιδεολογίας. Για λόγους σαφώς λιγότερο επεξεργασμένους από του Καφέντζις, είχαμε και εμείς το βλέμμα μας στραμμένο στον πάτο του βαρελιού, εκεί που κυριαρχούσε το νεογέννητο πολυεθνικό προλεταριάτο των νοτίων βαλκανίων, οι μετανάστες εργάτες και εργάτριες.

Από τότε πολύ νερό έχει κυλήσει στο αυλάκι. Τα πράγματα πάνε όπως τα υποψιαζόταν ο χυδαίος μας εμπειρισμός και όπως τα προέβλεπε ο Καφέντζις στα κείμενα που συμπεριλάβαμε εδώ. Και είναι γεγονός ότι είναι άλλο να διαβάξεις για, ή να προβλέψεις την «επέκταση της καταναγκαστικής εργασίας» και τη «γιγάντωση των μικρών και μεγάλων εγκληματικών επιχειρήσεων» και άλλο να πρέπει να αντιμετωπίσεις τα ίδια φαινόμενα την στιγμή που αρχίζουν και αφορούν το δικό σου τομάρι. Παρόλ' αυτά, έχουμε την εντύπωση ότι η διανοητική έρημος που τόσο μας ταλαιπώρησε τη δεκαετία του '90, έχει αρχίσει να ραγίζει. Μπορεί να φαίνεται παράξενο ή ίσως υπερβολικά αισιόδοξο, αλλά εμείς έτσι νομίζουμε: σήμερα οι καινούριοι που για διάφορους λόγους βρίσκονται ενταγμένοι στην όλο και πιο υποχρεωτική περιπέτεια της αντικαπιταλιστικής αυτοοργάνωσης, μπορεί να είναι λίγοι, μπορεί να έχουν να αντιμετωπίσουν τους ιππότες της Αποκάλυψης, αλλά πάντως δεν είναι αναγκασμένοι να έρθουν αντιμέτωποι με την ίδια διανοητική έρημο. Εμείς και πολλοί άλλοι, έχουμε προσπαθήσει, και συνεχίζουμε να προσπαθούμε όσο μπορούμε, ώστε τα πράγματα να είναι αλλιώς. Θεωρούμε την έκδοση αυτού του βιβλίου τμήμα των προσπαθειών μας. Και όπως βλέπουμε λίγο πριν από την έκδοση, ετούτη εδώ δεν είναι από τις χειρότερες στιγμές μας. ●

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

1 & 2 Ιουνίου

δύο ημέρες για τη

σεξουαλικότητα

Σώματα με ιστορία, σώματα γεμάτα ιστορία, η ιστορία μας, το σώμα μας. Βουβωμάρες λουφάζουν σε κάθε χέρι, πόδι, πρόσωπο. Τρόποι συμπεριφοράς προσχεδιασμένοι να ριζώσουν σε αλλόκοτα και μη σώματα. Το κουτάκι αυτό στο οποίο σφηνώσατε τις επιθυμίες μου, λοιπόν, διακριτικότητα, αιδήμοσύνη, πουργιτανισμός, σιωπή, καταστολή. Ό, τι υπάρχει δεν είναι ό, τι μπορεί να υπάρξει. Είναι η άρνηση του. Έλεγχος, βλέμματα άλλο χειρονομίες, τι θα πα "φυσικό", από ποιον ορίζεται το κανονικό, θαμνές εχθρικές μορφές, υποτιθέμενα δίπολα, θυμάμαι την πρώτη επαφή με τη σεξουαλικότητα τη δικιά μου, εγώ και ο εαυτός μου. Από την (αυτο)καταστροφή στη δημιουργία.

Παρασκευή 1/6

16:00 Παρουσίαση καφενείου & διημέρου

18:00 Συζήτηση: η ψυχολογιοποίηση των σεξουαλικότητας

19:00 Συζήτηση: η σεξουαλικότητα στις διατροφικές διαταραχές // Κυνήγι θησαυρού*

20:30 Συζήτηση: Επιτελεσματικότητα

23:00 Προβολή: [No soy el lobo feroz!]

Σάββατο 2/6

16:00 Workshop: Μαθαίνοντας τα όρια, τα δικά μας και των άλλων

18:00 Εργαστήριο κατασκευής sex toys

19:00 Θεατρικό παιχνίδι* // Αυτομόρφωση: ψηλαφώντας την πολιτισμική ιστορία του αντανισμού

20:00 Προβολή: [The Life & Death of Bob Flanagan, Supermasochist!] και συζήτηση για το BDSM

+ Έκθεσεις (φανζίν, κόμιξ, έντυπα), Παιχνίδια (macho υπερατού, λοταρία κ.α), Αυτοδιαχειριζόμενο καφενείο Εργαστήρι κολάζ, Προβολές

έκφυλο καφενείο
ekfylokafeneio@gmail.com
 στην κατάληψη Πατησίων 61 & Σκαρμαγκα

Το διήμερο του έκφυλου καφενείου ήταν υπερπαραγωγή! Πολύ υλικό, ζινάκια που δεν είχαμε ξαναδιαβάσει, η μπροσουρά «*δύο μέρες για τη σεξουαλικότητα*» με εισηγήσεις και συνεντεύξεις. Στο διήμερο οι μεγάλες συζητήσεις έσπαγαν με εργαστήρια, γιατί όπως και να το κάνουμε, κάποια από τα θέματα του διημέρου είναι πιο διαπραγματεύσιμα όταν καμία βρίσκεται με μικρότερο αριθμό ανθρώπων. Μία από εμάς συμμετείχε στο εργαστήριο «*Μαθαίνοντας τα όρια, τα δικά μας και των άλλων*». Το εργαστήριο επιχείρησε να μιλήσει για το δύσκολο τερέν των ανθρώπινων σχέσεων (εγγύτητας και μη) το οποίο ακροβατεί πάνω στο τεράστιο τερέν των κοινωνικών σχέσεων εξουσίας και εκμετάλλευσης. Μέσα σε αυτό οι παραβιαστικές συμπεριφορές, τα ρατσιστικά σχόλια, το ποδοπάτημα των ορίων αξιοπρέπειας είναι καθημερινότητα για τις περισσότερες από εμάς. Χρησιμοποιώντας διάφορες ασκήσεις ρόλων, το εργαστήριο ανέπτυξε το θέμα του γιατί όταν δεχόμαστε παραβιαστική συμπεριφορά δεν λέμε κάτι, τι είναι αυτό που μπορούμε να κάνουμε ή να πούμε έτσι ώστε να κάνουμε ξεκάθαρα τα όριά μας, να προστατευτούμε ή και να επιτεθούμε, ενώ την ίδια στιγμή να αναγνωρίσουμε ότι κι εμείς οι ίδιες μπορούμε να γίνουμε «μπουλντόζες» περνώντας πάνω από τα όρια των άλλων. Προσωπικά, στην άσκηση ρόλων επιχείρησα να πάρω το αίμα μου πίσω παίζοντας έναν ελληνικά ταξιτζή που παλαιότερα στο παρα τσακ να μου επιτεθεί. Επανάλαβα πιστά τον διάλογο με τον οποίο πριν χρόνια είχα έρθει αντιμέτωπη. Και με έκπληξή μου είδα το άτομο που στον ρόλο του έκανε εμένα, να απαντά με τις καλύτερες ατάκες. Μα πώς δε τις είχα σκεφτεί τότε; Ο συμπαίχτης μου στην άσκηση βγήκε από πάνω χρησιμοποιώντας την τεχνική «δε σε φοβάμαι και θα σου πω κάτι πιο χυδαίο από αυτά που μόλις μου είπες». Αηδία, αλλά δουλεύει. ●

Αντροπαρέες

Πόσο να 'μασταν; Κάπου στα 16-17; Ε εκεί κάπου. Δευτέρα ή τρίτη λυκείου στο ΤΣΕ, να μαθαίνουμε λιγότερα και απ' ό,τι στη δουλειά τα πρωινά. Επαρσιακή πόλη και στην τάξη τύποι από όλα σπεδόν τα περίξ πωριά. Αραπτοί στα πίσω θρανία, περιμένοντας να ξεκινήσει το μάθημα σκάει μύτη και ο Σαλιέρης. Τέλειουρας από τους πολλούς του είδους, του σκάμε παιρετούρα και έρπεται κι αυτός πίσω. Είπαμε κιάλας πληρωθεί εκείνη την ημέρα και μιας και όλοι ζέραμε το αγαπημένο «πόμπι» του Σαλιέρη, του πετάει ένας από μας:

-Τι έγινε ρε; Πληρώθηκαν σήμερα;
-Ναι πληρώθηκαν. Καλά δεν πήγαινε άλλο ντάξει.
-Μπούστιδες ε; Τώρα όμως πού θα πας;
Θα παίξει Κόνι το βράδυ;

Το αγαπημένο του πόμπι ήταν, και ίσως να 'ναι ακόμα, οι μπουρδελότσαρκες. Της Θεσσαλίας τα μπουρδέλα είχουρα τα 'πε ξεψαγνίσει τα περιδότερα. Της Κόνι ήταν το αγαπημένο του, πωρίς να γνωρίζω τα κριτήρια του. Ίσως γιατί ήταν οικονομικό.

Μας φύλαγε βέβαια και νεο-έκπληξη. Πώς το μαθε δεν ζέρω, αλλά δεν είναι απ' τα νέα που πάνε έτσι από στόμα σε στόμα. Στα δικά μας πάντως αυτιά δεν είχε φτάσει τίποτα και δεν ήταν ότι ήμασταν και τίποτα αγγελοόδια. Μάλλον είχε το δίκτυό του για να ενημερώνεται. Κι έτσι το ρίχνει:
-Εννοείται!!! Και κοίτα... παίξει καινούρια, φοιτήτρια, 20 προνών που δίνει κώλοσο!!!

Μες στην έκταση ο μαλάκας! Μες στην ανυπομονησία να δοκιμάσει το καινούριο «εμπόρευμα». Τι μας είπε μετά για την εμπειρία του από το «προϊόν» δεν το θυμάμαι. Πάντως τώρα που το σκέπτομαι τέλειουρα τον ανεβάσαμε τέλειουρα τον κατεβάσαμε. Ο τύπος φυσικά ήταν συνεπής ως προς τις αξίες του (αυτές τις διαμένες). Κι εμείς απλάως γελούσαμε... που να μας κοβόταν...

Άλλοι άνθρωποι

της Dewayne Dickerson

Μια καλοθρεμμένη κουκλάρα
Μαύρη γυναίκα, μαγεία πολυτελείας
το μαλλί της υπέροχο, αφγανικό πλεκτό, πυρόξανθη κανέλα.

Κυματίζει όταν βαδίζει
κι οι περαστικοί σφουρίζουν
περιμένοντας να ακούσουν τον αντίλαλο ανάμεσα απ'τα
κωλομέρια της
φρεσκάρισμα σκέτο.

Είναι τώρα εξωτική. Γεννήθηκε σε μικρό νησί και ζει στο
Μανχάτταν.

Μένει με ένα μάτσο κοκαλιάρηδες.

Τη λένε «όλο-μέλι»!

Της λένε ότι τα μαλλιά της είναι πανέμορφα
θα γίνονταν τέλειο παλτό για το βαρύ χειμώνα.

Αλλά αυτηνής δεν της καίγεται καρφί
γαμώτη.

Πιάνονται στα συρματοπλέγματα. Αν λουστεί το βράδυ
χωρίς σκουφάκι
μένουν πιο υγρά κι από το σφουγγάρι των πιάτων.

Κάνει όλες αυτές τις περιέργες δουλειές στην πόλη: λίγο
ροζ τηλέφωνο,
λίγο καρσόκι μπαρ.

Τίποτα χειρότερο από το να είσαι καθαρίστρια. Ένας
υποδοχέας
θερμών συγκρούσεων.

Να τρίβεις λεκέδες από ξερατά φοιτητών στα χαλιά
για πενταροδεκάρες.

Σαν οι φοιτητές νιώσουν ενοχές, καλούν σε απεργία.
Μιλάνε ψιλοαδιάφοροι –κωλοβαράνε– όλο προλόγους
υπερ της ανθρώπινης μεταχείρισης και των προοδευτικών
αξιών.

Αλλά ήταν φρέσκια τότε στο κουρμπέτι.

Από εκεί από όπου ερχόταν, οι έμποροι κλέβανε βρέφη
τους βγάζανε τα μικροσκοπικά τους όργανα και τα γεμίζανε
με πρέζα

για να την περάσουν από τα σύνορα των ΗΠΑ.

Επαρκή επιδόματα; Αξιοπρεπείς μισθοί;

Το πανεπιστήμιο έπαιξε κι αυτό την εμετική φαρσοκωμωδία
των νόμων

το μπες-βγες με προσωρινές άδειες εργασίας και σε
παράνομο καθεστώς ξένου.

Έκαναν κι άλλοι απεργία. Μερικοί έμοιαζαν με αυτήν.

Ελεεινοί αλαζόνες! Έχουν σάρκα ποτισμένη στη βρόμα
(το πιστεύεις αυτό το χάλι;)

Δραπέτες, πρόσφυγες, όλοι αρνούνται

να πιστέψουν το Αμερικανικό μότο «η ζωή είναι όνειρο».

Η Τζένιφερ Λόπεζ όμως μουρμουρίζει στο ραδιόφωνο «είμαι
αληθινή»- πλανεύτρα ελεύθερη έκφραση,
καταιγισμός ολόκληρος

μέχρι που γινόμαστε καρικατούρες.

Απεργία! Το πανεπιστήμιο δεν χάρηκε.

Οι απεργοσπάστες ήρθαν από κάτι τελειωμένες λοταρίες,
βρέθηκαν βουτηγμένοι μέχρι το λαιμό στα σκατά

αδειάζοντας τους τιγκαρισμένους σκουπιδοτενεκέδες της
προικισμένης νεαρής ελίτ.

Τύποι που βαράνε τύμπανα σε κύκλο. Ενδιαφέρθηκαν ακόμα κι από
το Μπέρκλεϊ Μίντια, ξέροντας καλά ότι οι χίπηδες δεν μπορούν
να απαντήσουν σε τίποτα που αφορά τη συμμετοχή τους.

Ποιοι νομίζουν ότι είναι;

Ηγέτες με δερμάτινα και γούνες κινητοποιούνται για τα καυτά
μαύρα τεκνά με τις υγρές γλώσσες;

Προστάτες των θέσεων εργασίας;

Ψευδαισθήσεις ηρωισμού.

Οι εξελίξεις που μας επιφυλάσσουν

γυρνάνε την πλάτη στην ηρωική ηλιθιότητα.

Όταν παράτησαν το χόμπυ εργατικής οργάνωσης

εκείνη έχασε τη δουλειά της.

Η όλη ταλαιπωρία σίγουρα της δημιούργησε μια «διάθεση για
απελευθέρωση»:

- (κραυγή) Δικαιοσύνη.

- (κραυγή) Τώρα εργαζόμαστε χωρίς το φόβο των ιδιωτικοποιήσεων.

- (κραυγή) Οι εργολαβίες είναι πια παρελθόν.

- (κραυγή) Η ισότητα και όλα αυτά μας χαλάνε την ανώτατη
εκπαίδευση.

- (κραυγή) Διακρίσεις. Κακοποίηση. Πάρτα. Όλα δικά σου.

Δεν έχει ανάγκη την εκμετάλλευσή σας. Είναι άνεργη.

Κινείται συνεχώς. Κοιτάει, κουνάει

και υπακούει στο touch screen ενός ηλεκτρονικού παιχνιδιού σε
μπαρ.

Αυτό που γυμνές κυρίες μοιράζουν την τράπουλα στο μπλακ-τζακ
κλείνοντας πονηρά το μάτι από το σκαμπό που κάθονται.

Δεν μπορεί να μένει ακίνητη.

Δεν ορίζει το παιχνίδι, δεν πιάνει το νόημα.

Την κοροϊδεύει που το παίζει δύσκολη.

Της δείχνει πόσο απέτυχε στη ροματζάδα,

στην επιτυχία, στην τύχη

τύχη που γυρίζει, που γελάει,

που καθαρίζει το λαιμό της

εκσφενδονίζοντας κομματάκια στο πρόσωπό της.

Ανοίξτε της το μικρόφωνο.

Δείτε πώς ο ήχος γεμίζει το χώρο

από την κυλινδρική της βάση μέχρι την κορφή της.

Στριφογυρνάει γύρω από το δάχτυλό της μία μπούκλα από τα

φουντωτά μαλλιά της,

περιμένοντας κάποιον να της αγοράσει ποτό, να της πληρώσει
το νοίκι,

να τη διασκεδάσει.

Ένας άντρας βλέπει τις μπούκλες της

και σκέφτεται πως είναι χαζή,

καυλωμένη ή απελπισμένη.

Το χοντρό σέξι μπαλωμένο πλεκτό που της καλύπτει το λαιμό
πρέπει να τη ζεσταίνει.

Αλλά μέχρι να ξεσφίξει το ζωνάρι

η βαριά κουκούλα της είναι η μοναδική αποικία

ή κοινότητα που είχε ποτέ.